GLASILO DELAVCEV INDUSTRIJSKIH MONTAŽNIH PODJETIJ

GLASNIK

MAJ 1985, ŠTEVILKA 5, LETO XIX

IMP Glasnik izdaja Delavski svet sozda IMP — Industrijska montažna podjetja v 8.000 izvodih. Uredništvo: Ljubljana, Trebinjska 9 telefon (061) 343-342. Člani Odbora za obveščanje sozda IMP so: Anka Brezec, Janez Dolinar, Marjan Gantar, Vladimir Jambor, Lojze Javornik (odgovorni urednik), Jože Kovač (predsednik), Jelka Mayer, Bogdan Sagaj, Majda Slapar, Ivan Šuligoj, Dragica Vake (namestnica predsednika) in Helga Vovk. Tiska Tiskarna Ljudske pravice v Ljubljani. Nenaročenih rokopisov in fotografij ne vračamo. Po mnenju Sekretariata za informacije IS SRS št. 421-1-72 z dne 26. 9. 1974 je IMP Glasnik oproščen temeljnega davka od prometa proizvodov.

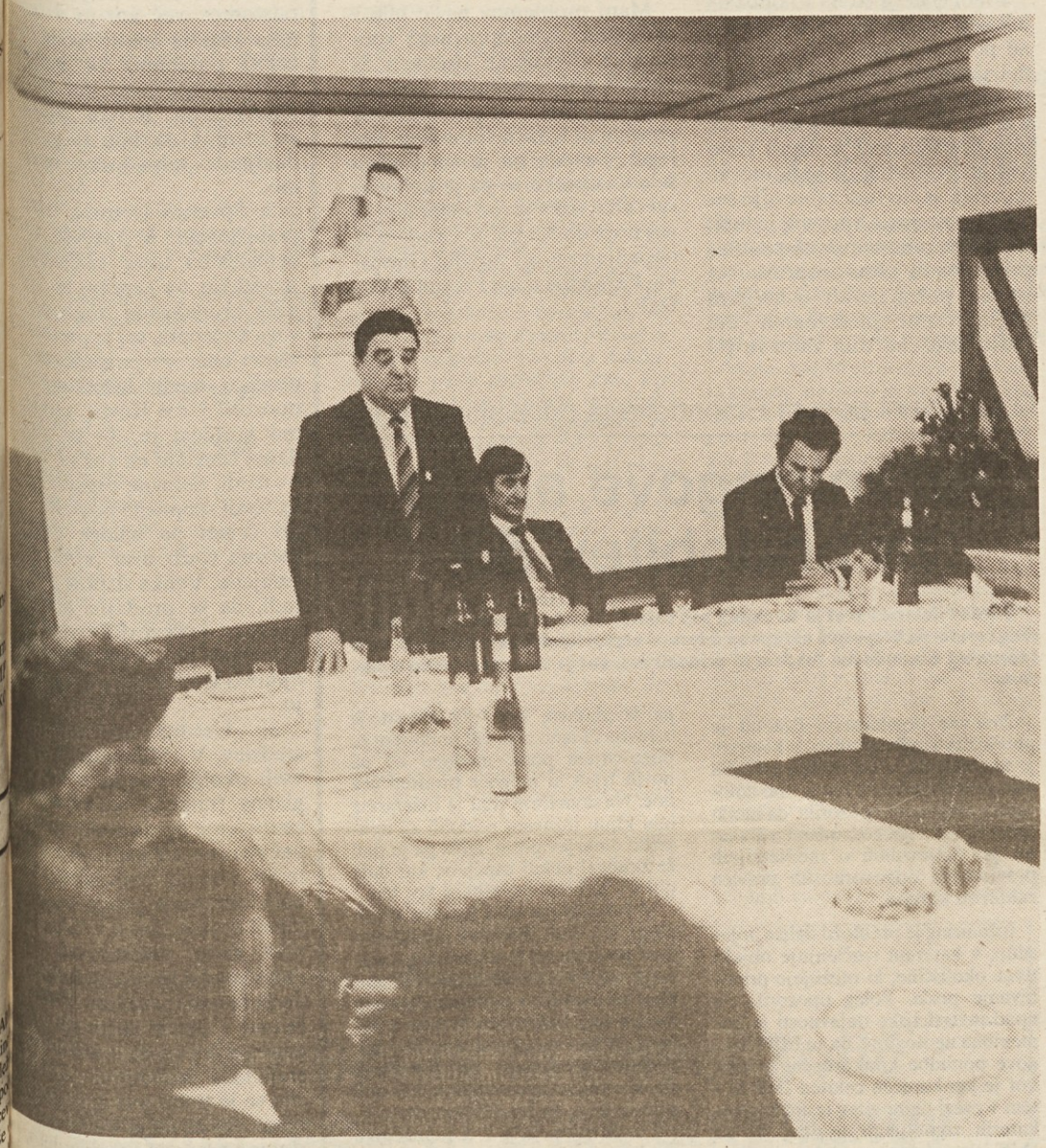

M. Orožen vročil odlikovanja petnajstim IMP-jevim delavcem

V petek, 26. aprila je bila v IMP-jevih prostorih na Titovi cesti proslava, na kateri je predsednik Republiškega sveta zveze sindikatov Slovenije Marjan Orožen izročil 15 IMP-jevim delavcem državna odlikovanja. Marjan Orožen je ob tej priložnosti poudaril potrebo tudi po moralnih spodbudah za dobro delo, saj je trenutno zagotavljanje čim večjega obsega proizvodnje ob istočasnem boju proti inflaciji osrednja naloga naše družbe. Na slovesnosti je nastopil tudi IMP-jev moški pevski zbor.

Prvi elektromotorčki Trate avtomatika

V petek, 26. aprila so v Trati avtomatiki proslavili dan OF in praznik dela. Proslava po zboru delavcev, na katerem so obravnavali trimesečni obračun, je bila še posebej slovesna, saj so gospodarski rezultati tozda zelo dobri, obenem pa so v tozdu začeli proizvodnjo poskusne serije malih elektromotorjev.

Proizvodnja elektromotorjev je za Avtomatiko velika pridobitev, saj se bodo zdaj znebili precejšnjega uvoza, lastni elektromotorčki pa bodo tudi mnogo cenejši od uvoženih.

Za razvoj in uvedbo proizvodnje teh elektromotorjev so se v tozdu odločili 1. junija lani. V tem času so opravili vse razvojno delo, pa tudi izdelali orodja in nabavili potrebne stroje; od katerih sta ključna magnetilni in navijalni stroj. Prvih 100 elektromotorčkov so sestavili prejšnji dan, v četrtek, preizkusi pa so pokazali, da delajo odlično.

Glavno delo pri razvoju tega novega izdelka je opravila štiričlanska projektna skupina, ki se ji je direktor tozda Boris Gazvoda na proslavi še posebej zahvalil za požrtvovalno in visokostrokovno delo. O tem, kako v tozdu cenijo razvojno delo, priča tudi dejstvo, da je delavski svet prejšnji dan skupni odobril precejšnje denarne nagrade — vsaj 100.000, članom pa po 80.000 dinarjev.

Vodja te projektne skupine inž. Jurica Zadravec pa je na proslavi, ko se je zahvalil za čestitke, poudaril, da imajo svoje zasluge za hitro izvedbo te pomembne naloge tudi vsi Avtomatikini delavci, ki so imeli konkretne zadolžitve — še zlasti dekleta, ki so motorčke sestavila. Pomembna za uspešno delo skupine pa je bila tudi popolna podpora tozdovega vodstva.

Še nekaj podatkov: S sedanjimi kapacitetami bodo v Avtomatiki lahko naredili 50 do 60.000 elektromotorčkov letno, pri čemer so njihove lastne potrebe 30.000. Po teh elektromotorčkih pa povpraševajo tudi druge jugoslovanske delovne organizacije, imajo realne obete za izvoz, pa tudi lastna poraba se bo povečala. Kot je povedal direktor tozda Boris Gazvoda, je ta elektromotorček osnova, na kateri bo tozd lahko gradil razvoj v nove smeri avtomatike — npr. za obdelovalne stroje, birotehniko in robotiko.

Tratin elektromotorček ima na isti osi dve navitji, kar mu omogoča delovanje v obeh smereh. To velja za izvedbo na izmenični tok. Delali pa bodo tudi izvedbe elektromotorja za enosmerni tok, kjer bo napravica delovala kot koračni motor. Več o razvoju tega elektromotorja piše vodja projektne skupine inž. Jurica Zadravec na 3. strani.

Na proslavi je nastopil tudi Moški pevski zbor IMP.

Na sliki: članom projektne skupine z leve Ignacu Martiku, Branku Benčiču, Aleksandru Zalazniku in Jurici Zadravcu se je zahvalil direktor tozda Avtomatika Boris Gazvoda.

L. J.

Povečati učinkovitost poslovnega sistema

Sozdov delavski svet je 23. aprila obravnaval poročilo o poslovanju sozda IMP v letu 1984. Ker je bilo celovito poročilo že objavljeno v aprilski številki Glasnika, se je generalni direktor sozda inž. Franc Kumše v svojem poročilu delegatom osredotočil na najpomembnejše ugotovitve — predvsem na uresničevanje nalog v lanskem letu in na najpomembnejše naloge letos.

»Ena osnovnih nalog lani je bila zagotovitev polne zaposlenosti sistema, kar smo z manjšimi izjemami tudi dosegli,« je rekel inž. Kumše.

Da je to res, potrjujejo podatki npr. o enajstodstotnem presegu načrtovanega celotnega prihodka, pa tudi o 5-odstotnem presegu plana prodaje. Seveda pa je to povprečje, v katerem pa se skrivajo posamezne organizacije, ki so imele težave zaradi pomanjkanja dela. Drži tudi, da je ostalo precej pod planom sklepanja pogodb v tujini.

Druga pomembna naloga je bila razvojno delo in priprava investicijskih programov za nove naloge. Kumše je delegatom povedal, da Usmerjevalni razvoj skupaj z aplikativnimi razvoji v delovnih organizacijah in tozdih dela na teh nalogah in je pripravljena vrsta razvojnih programov za naslednje srednjeročno obdobje. Poudarek je na razvoju energetike, kjer vključujemo tudi vso klimatizacijo, pa avtomatiko, črpalke in toplotne izmenjevalce.

Čeprav smo osebne dohodke v povprečju povečali za 45 odstotkov, smo zaradi visoke inflacije zaostali za nalogo, naj bi osebni dohodki ohranili realno vrednost. Ob tem je Kumše navedel podatke Splošnega združenja gradbeništva, da je omejevanje investicij inštalatersko dejavnost še bolj prizadelo kot druge veje gradbeništva.

Omenil je tudi tozda skupnega pomena Marketing in Inženiring. Usmeritev, da bomo v sozdu podprli Marketing, da bo uspešno opravljal svoje naloge, ni bila dosledno uresničena. Marketing ima še vedno težave zaradi nedisciplíne nekaterih delovnih organizacij ali posameznikov v njih, ki se ne poslužujejo skupnih služb, je rekel inž. Kumše in poudaril, da pri tem ne misli tistih nalog, za katere je bilo dogovorjeno, da jih bodo posamezne delovne organizcije zaradi obveznosti do drugih poslovnih partnerjev opravljale po drugih kanalih, pač pa za naloge, ki bi jih morali izvajati skupno.

Glede Inženiringa pa je povedal, da so v tem tozdu opravili notranjo reorganizacijo, s katero bodo zagotovili uspešnejše pridobivanje del v tujini. Tudi Izobraževalni center daje svoji dejavnosti nove poudarke, s tem da organizira razne oblike izobraževanja in informiranja za IMP-jeve delavce.

Uspešen zaključek del v Iraku velik dosežek v letu 1984

Kot je že praksa v zadnjih letih, je sozdov delavski svet ob obravnavi analize poslovanja v letu 1984 izrekel priznanje najuspešnejšim tozdom in delovnim organizacijam in opozorilo slabšim.

Najuspešnejši so bili: Trata Avtomatika in Črpalke, Klimat, Klima Celje, Klima montaža, Elektromontaža, Ten telekomunikacije in Tehnomont.

Posebno priznanje je delavski svet izrekel tudi delavcem in vodstvu tozda Inženiring, Delovni enoti Irak ter vsem tozdom in posameznikom, ki so zaslužni za uspešno dokončanje velikih projektov v Iraku, kar je nesporno zelo pomemben dosežek.

Ponovno pa so zahtevali od tozda Ten energetika, naj najkasneje do 30. julija skupaj z delovno organizacijo Emona pripravi program za odpravo motenj v poslovanju. Take programe je sozdov delavski svet že lani zahteval od vseh tozdov, ki so poslovali z motnjami. Toda Ten energetika takega programa ni pripravil, čeprav se nekatere slabosti v njegovem poslovanju vlečejo že dolgo časa.

Med nalogami za letos pa je na prvem mestu poudaril zagotavljanje polne zaposlenosti, kjer imata posebne naloge Inženiring in Marketing. Poudaril je, da Marketing postopno širi svoje stike s kupci v tujini. Seveda pa je za zagotavljanje polne zaposlenosti potrebno angažirati tudi vse prodajne službe v delovnih organizacijah in tozdih.

Pomembna naloga bo tudi sprejem srednjeročnega plana za obdobje 1986—90.

V letošnjem letu bo treba opredeliti tudi pristope za boljšo organiziranost sozda, saj opažamo celo vrsto problemov, ki bi jih morali rešiti. Potrebno je zagotoviti enoten nastop na trgu in preprečiti medsebojno konkurenco, ki se v zadnjem času pojavlja zlasti pri montažnih tozdih. Reorganizacija bi morala tudi povečati učinkovitost strokovnih kadrov, ki jih imamo v IMP-ju, kar precej, a je ta potencial zdaj vse preveč razbit. Potrebno pa bi bilo tudi združevati denar tako, da bi presegli sedanji način združevanja za posamezne naloge ter uveljavili stalno združevanje za skupaj sprejete programe, kot ga imamo tudi opredeljenega v samoupravnih aktih. Vsa pozornost bo posvečena tudi izdelavi investicijskih elaboratov. V ta namen so pripravljeni kriteriji za presojo investicij, ki jih je sozdov delavski svet na isti seji dal kot osnutek v javno razpravo in tudi imenoval ustrezno komisijo. Na podlagi kriterijev bo ta komisija sozdovemu delavskemu svetu predlagala investicijske programe skupnega in posebnega pomena, za katere bomo v sozdu združevali sredstva. Inž. Kumše je ob tem opozoril, da je naša oprema že precej iztrošena, tako v proizvodnji kot v montaži, in je torej nujno zagotoviti njeno posodabljanje.

Tudi letos je pri osebnih dohodkih cilj ohranjati njihovo realno vrednost, kar je možno le z večjo storilnostjo. Druga naloga pa je sprejem Samoupravnega sporazuma o skupnih osnovah za delitev dohodka ter Samoupravnega sporazuma o skupnih osnovah za ugotavljanje uspešnosti delavcev.

Velika pridobitev bo izgradnja računalniškega sistema, v okviru katere bomo letos postavili večino opreme, medtem ko se bodo programi razvijali tudi še prihodnje leto in kasneje.

Skupna naloga v sozdu pa je tudi, da letos dokončno uveljavijo novo celostno grafično podobo IMP-ja.

»Mislim, da bomo z dobro voljo in če se bomo vsi zavzeli, te naloge tudi zmogli,« je končal generalni direktor, delegati pa so njegovo poročilo soglasno sprejeli.

Še druga gradiva o poslovanju objavljamo tudi na 2. strani.

LOJZE JAVORNIK

Posebna priloga

Na 9. in 10. strani objavljamo v posebni prilogi osnutek Samoupravnega sporazuma o skupnih osnovah za ugotavljanje uspešnosti delavcev v sozdu IMP, ki ga je določil Sozdov delavski svet na svoji 5. seji. Po sklepu Delavskega sveta traja poprejšnja obravnava do 31. maja. Pripombe zbira Pravna služba IMP, Titova 37, Ljubljana.

Sklepi 5. seje Sozdovega delavskega sveta

Sozdov delavski svet je na 5. redni seji, ki je bila v torek, 23. aprila 1985, sprejel naslednje sklepe:

1. Delavski svet v komisijo za Celostno grafično podobo imenuje še naslednja delegata:
iz DO Livar — Iztok Munih

iz DO IKO — Igor Bončina
DO Izip pa se ponovno poziva, da predlaga svojega delegata.
V Odbor za obveščanje pa se imenuje iz DO Izip Jelko Mayer, iz delavskega sveta SOZD pa Sagaj Bogdana namesto Jelenko Jožeta, ki se je zaposlil drugje.

2. Delavski svet SOZD potrjuje sklepe 4. redne seje z dne 22. 11. 1984.

3. Delavski svet SOZD potrjuje poročilo o poslovanju SOZD IMP v letu 1984.
4. Delavski svet sprejema analizo poslovanja za leto 1984.
5. Delavski svet izreka priznanje delovnim in temeljnim organizacijam, ki so uspešno uresničile zastavljene planske cilje, zlasti pa tozd Trata avtomatika, Trata črpalke, DO Klimat, DO Klima Celje, tozd Klima montaža, tozd Elektromontaža, tozd Ten telekomunikacije in tozd Tehnomont, ki so vse dosegle visoko nadpovprečno uspešnost.

6. Delavski svet sozd IMP izreka prizanje delavcem in vodstvu tozd Inženiring z delovno enoto v tujini in vsem tozdom, ki so sodelovali pri izvedbi, za njihov prispevek k uspešnemu dokončanju največjih poslov v dosedanjem razvoju IMP.

7. Delavski svet zahteva od samoupravnih in poslovodnih organov na vseh ravneh, da bistveno večjo pozornost posvetijo odpravljanju šibkih točk v poslovanju zlasti:
— izboljšanju tržnega nastopanja IMP
— večjim vlaganjem v razvoj in večji učinkovitosti uvajanje novih dosežkov v prakso
— odpravo podvojenih režijskih funkcij v IMP
— hitrejšemu tempu investiranja v osnovna sredstva — zlasti tehnologiji in učinkovitejšemu združevanju sredstev.
8. Delavski svet poziva organizacije, ki poslujejo z motnjami, da dosledno izvajajo programe za odpravo motenj v poslovanju, strokovne službe sozd in organizacije skupnega pomena pa, da jim pri tem nudijo strokovno pomoč.
9. Delavski svet sozd poziva tozd Ten energetika, da skupaj z DO Emond pripravi program za odpravo motenj v poslovanju do 30. 7. 1985.
10. Delavski svet sozd IMP sprejema plan sozd IMP za leto 1985 v predloženi obliki.
11. Delavski svet sozd za temeljne organizacije, ki do 30. 4. 1985 niso oziroma ne bodo dale soglasje k planom delovnih skupnosti in organizacij skupnega pomena določa začasno mesečno obveznost financiranja v višini dvanajstine lanskoletnih fakturiranih prispevkov, povečanih s faktorjem 1,45.
Hkrati se te temeljne organizacije in organizacije skupnega pomena zadolži, da do 30. 6. 1985 uskladijo medsebojne obveznosti.
12. Ker delavski svet ni sprejel usklajenega besedila SaS o skupnih osnovah in merilih za ugotavljanje in razporejanje čistega dohodka, delitev sredstev za osebne dohodke in skupno porabo, se podaljša predhodna obravnava do 31. maja 1985.
13. Delavski svet določa osnutek samoupravnega sporazuma o skupnih osnovah in merilih za ugotavljanje uspešnosti delavcev v sozd IMP po predlaganem besedilu komisije za planiranje in družbenoekonomske odnose ter komisije za samoupravljanje z dne 9. 4. 1985.
Poprejšnja obravnava naj se opravi do 31. 5. 1985. V tem roku je potrebno predložiti komisiji za samoupravljanje eventualne pripombe, ki se pošljejo na naslov: IMP — Pravna služba, Titova 37, Ljubljana.
14. Delavski svet določa predlog pravilnika o varovanju kolektivne znamke po predloženem besedilu, ki se ga posreduje v obravnavo do 15. 5. 1985.
15. Delavski svet sozd ne sprejema samoupravnega sporazuma o medsebojnih pravicah, obveznostih in odgovornostih med udeleženci Skupnosti in delavci Gradbenega centra Slovenije.
Kriterij plačevanja storitev je treba uskladiti z zakonodajo in to jasno napisati, do takrat pa bo plačevanje izvrševano glede na prvotni sporazum, to je na podlagi dejansko opravljenih storitev.
16. Delavski svet sozd zadolžuje tozd Inženiring, da do 15. maja 1985 predloži poročilo o izpolnjevanju svojih obveznosti v letošnjem letu.
17. Delavski svet sozd sprejema osnutek sprememb in dopolnitev Pravilnika o podeljevanju priznanj sestavljene organizacije Industrijska montažna podjetja.
Rok za predhodno razpravo je 15. maj, razpis za priznanja v 5. številki glasnika se objavi že v skladu s predlaganimi spremembami.
18. Delavski svet sozd sprejema poročilo Odbora za obveščanje o izdajanju IMP Glasnika v letu 1984 ter potrjuje smernice uredniške politike in IMP Glasnika v letu 1985.
19. Delavski svet sozd IMP razpisuje dela in naloge pomočnika generalnega direktorja sozd IMP za pravno samoupravno področje.
Za pomočnika generalnega direktorja sozd IMP za pravno samoupravno področje je lahko imenovan delavec, ki izpolnjuje naslednje pogoje:
— diplomirani pravnik s pravosodnim izpitom
— najmanj štiri leta delovnih izkušenj
Pri izbiri kandidatov bomo upoštevali kriterije iz družbenega dogovora o kadrovski politike ljubljanskih občin.
Delavec bo imenovan za štiri leta.
Delavski svet imenuje v razpisno komisijo naslednje člane: Gojka Usenika (IKO), Vero Bernetič (Emond), Andrejo Smolič (Livar).
20. Delavski svet sozd daje Kriterije za presojo investicij skupnega in prioritetnega pomena za sozd ter o načinu priprav, sprejemanja in izvajanja investicijskih odločitev kot osnutek v obravnavo.
Delavski svet bo na podlagi pripomb, ki jih morajo delovne organizacije poslati do 20. 5. 1985, sprejemal predlog na naslednji seji.
21. Delavski svet imenuje strokovno komisijo za presojo investicij, ki jo sestavlja 5 članov:
— namestnik predsednika delavskega sveta sozd — predsednik komisije
— predsednik komisije za tehnična in razvojna vprašanja DS SOZD.
— predsednik komisije za planiranje in DEO DS SOZD
— pomočnik generalnega direktorja za razvojno tehnična vprašanja
— pomočnik generalnega direktorja za ekonomiko in poslovno organizacijo.
22. Delavski svet sozd potrjuje, da se s 1. 4. 1985 poveča vrednost enote enostavnega dela (RR 1) za delavce IMP, ki delajo na deloviščih v tujini na 13.800 din neto.

23. Delavski svet sozd soglaša da se delavcem IMP, ki delajo na gradbiščih v Iraku, s 1. 4. 1985 odobri izplačevanje 2 ID/dan (izplačljivo v iraških dinarjih) za težke pogoje dela.
Svet delovne enote v Iraku in Poslovodni odbor za izvajanje investicijskih del v tujini pa se zadolži, da vsaka dva meseca oziroma po potrebi preverjata dejansko stanje v Iraku in upravičenost izplačevanja dodatka.

24. Delavski svet sozd predlaga odločanje o predlogu za podelitev priznanj delavcem na projektu 202/D — Irak za naslednjo sejo s tem, da se pripravi konkretnejša obrazložitev.

Delegati so imeli pomisleke ob predlogu Sporazuma o delitvi osebnih dohodkov

Kako ujeti pravo razmerje pri vrednotenju del?

Sozdov delavski svet je 23. aprila dal v razpravo že tretjo različico Samoupravnega sporazuma o skupnih osnovah in merilih za ugotavljanje in razporejanje čistega dohodka in dohodka in za delitev sredstev za osebne dohodke in skupno porabo.

To je različica, ki sta jo predložili Komisiji za samoupravljanje in planiranje, ki sta 9. aprila uskladili pripombe iz podaljšane javne razprave.

V primerjavi z drugim osnutkom je besedilo doživelo kar precej pripomb, toda kot je dejal v. d. pomočnika gneeralnega direktorja Tone Marolt, so bistvene spremembe tri:

1. Vključitev nekaterih členov, ki povzemajo določila ustreznih panožnih sporazumov, tako da je IMP-jev Sporazum usklajen s sporazumoma gradbeništva ter kovinske in elektro dejavnosti.

2. Iz gradiva je izpuščen Enotni katalog tipičnih del, ki bo po novem strokovni pripomoček. Ta odločitev je odgovor na diametralno nasprotna mnenja iz javne razprave. Medtem ko so eni zahtevali, naj Enotni katalog zajame prav vsa dela v sozdu, so bili drugi mnenja, da mora biti omejen na resnično tipična dela, ali celo da se na sozdovi ravni sploh ne da opredeljevati za vsa tipična dela.

Komisiji sta odgovorili s povsem drugačno rešitvijo: Katalog bo strokovni pripomoček, torej se ne bo sprejemal na referendumih. Naj bi obsegal vsa dela v sozdu in posebna strokovna komisija bi ga usklajevala in nadzirala njegovo uveljavljanje.

Marolt je menil, da ima ta rešitev več prednosti. S pravnega stališča je namreč sporno, ali je Enotni katalog skupna osnova, saj je v resnici že dokončna opredelitev posameznih del. Katalog kot strokovni pripomoček bo zagotovil potrebno fleksibilnost pri uveljavljanju. Z obračunom osebnih dohodkov, prek računalnika in z delom posebne strokovne komisije pa bi bila zagotovljena tudi popolna kontrola, kako v tozdih in delovnih skupnostih Katalog spoštujejo.

3. Tretja sprememba pa je bila to, da so v metodologiji vrednotenja del povečali poudarek strokovnosti in odgovornosti.

Ravno ta sprememba pa je na seji Delavskega sveta povzročila ostro polarizacijo mnenj. Emondovi, Promontovi in Panonijini delagati so odločno opozorili, da taka sprememba metodologije pomeni odstopanje od načela, naj novi sistem osebnih dohodkov bolje nagradi proizvodna dela.

Predlagatelji so na to opozarjali, da popravek metodologije ne pomeni dviga vseh režijskih del, pač pa le najbolj odgovornih in zahtevnih. »Osnovno vprašanje je, ali smo pripravljeni več vlagati v znanje,« je menil Tone Marolt. »Mislim, da bi to morali narediti, saj to tudi zahtevajo sedanje razmere.« Spomnil je tudi, da takšen premik ni v nasprotju s pripombami javne razprave, saj so bile poleg zahtev o boljšem nagrajevanju proizvodnih del jasno izražene tudi zahteve po ustreznem vrednotenju kreativnosti in odgovornosti.

Kljub tem pojasnilom je bilo pri glasovanju premalo rok za to, da bi delavski svet sprejel predtoženo gradivo kot predlog, ki naj bi šel v odločanje na referendume. Sklenjeno je bilo, naj delavci v ponovni razpravi povedo, kaj menijo o predlaganih novostih. Rok je do konca maja.

Manj problemov pa je bilo z osnutkom samoupravnega sporazuma o skupnih osnovah za ugotavljanje uspešnosti delavcev v sozdu IMP. O predloženem gradivu ni razpravljal noben delegat. Seveda pa je to gradivo šele v osnutku in ga je delavski svet zdaj dal v javno razpravo, ki naj traja do 31. maja. Gradivo je objavljeno v tej številki Glasnika. Pripombe zbira Pravna služba IMP.

L. J.

O zavrnjeni pobudi Emondovega delavskega sveta

Inženiringove akcije za pridobitev del

Sozdov delavski svet je na zadnji seji zavrnil zahtevo Emondovega delavskega sveta, da bi sprejeli ukrepe za odpravo nepravilnosti, zaradi katerih tozd Inženiring Emondovim tozdom ni pridobil del, kot je bilo predvideno s planom.

Delovna organizacija Emond je predložila krajše gradivo, v katerem je navedla, da je Inženiring pridobil mnogo manj poslov, kot je bilo določeno s planom in opozorila, da imajo tozdi zaradi tega gospodarsko škodo ter po Sporazumu o medsebojnih pravicah in odgovornostih pravico zahtevati ukrepe.

Inženiring je predložil daljše pojasnilo, v katerem razčlenjuje objektivne okoliščine, ki otežujejo pridobivanje posla. Poleg opozorila na upad investicijske dejavnosti je pomembna ugotovitev, da so Inženiringove ponudbe konkurenčne toliko, kot je konkurečen celoten IMP in s tem v zvezi ugotovitev iz analize nekaterih izgubljenih poslov, da so IMP-jeve elektromontažne storitve kar za 20 do 50 odstotkov dražje od drugih jugoslovanskih organizacij.

V gradivu so tudi razčlenjene Inženiringove aktivnosti za pridobivanje del. Opozorili so, da so v zadnjih dveh letih dali čez 200 ponudb v vrednosti 1,2 milijarde dolarjev. IMP doslej še nikoli ni ponujal del v tujini v tako velikem obsegu. Izplen pa je majhen, ker Irak investicije ustavlja in tako niso bili podpisani že dogovorjeni posli, medtem ko na novih trgih ni mogoče prodreti čez noč. Na domačem trgu je Inženiring lani kljub težavam pridobil za milijardo dinarjev posla, letos pa je tudi že dosegel nekaj uspehov, kar daje obete, da bodo uspešnejši kot lani.

V Inženiringu so v začetku letošnjega leta tudi izboljšali organiziranost ponudbeno investicijskega sektorja, na katerem so ustanovili skupine za obdelavo posameznih regij. Sektor tudi kadrovsko krepijo z delavci, ki niso več potrebni na izvedbi. Posebno pozornost pa posvečajo strokovnemu usposabljanju, kar tudi pričakujejo, da bo dalo rezultate.

Glede na vse to je v. d. pomočnika sozdovega generalnega direktorja Tone Marolt menil, da ni potrebe za sprejemanje ukrepov, saj so v tozdu že sami sprejeli celo vrsto ukrepov za boljše delo. Je pa na njegov predlog delavski svet zadolžil tozd Inženiring, naj maja poroča o rezultatih svoje aktivnosti.

L. J.

Ob analizi poslovanja

Premalo naložb v razvoj

Sozd IMP je svoje poslovne rezultate lani izboljšal, toda to je le vrnitev na raven, ki jo je že dosegel v letih 1980, je povedal ob analizi poslovanja na sozdovem delavskem svetu pomočnik generalnega direktorja Uroš Korže. Sicer pa je Korže opozoril na tri naloge, ki jih moramo v najkrajšem času preseči:

1. Povečati razvoj novih programov in nakup sodobnejše opreme. Od leta 1980 do 1984 smo v sozdu vložili v osnovna sredstva 2,67 milijarde dinarjev, kar je le 35 odstotkov več kot je v tem času znašala amortizacija. V celoti porabimo za nakup nove opreme manj, kot znaša amortizacija. Redke izjeme so tozdi, ki skrbijo za posodabljanje tehnološke opreme.

2. Povečati je treba tržno usmerjenost. V IMP-ju zanemarjamo tržne raziskave, akvizicijo na terenu in tudi naša propaganda nima pravega koncepta, saj je premalo usmerjena v pospeševanje prodaje novih izdelkov, je opozoril Uroš Korže. Dodaten problem je, da so prodajne funkcije na več ravneh — tozdi, delovne organizacije, tozdi skupnega pomena — pri čemer pa naloge posameznih služb niso jasno razmejene. Velika slabost pa je tudi, da se prodajne službe preveč posvečajo obsegu sklenjenih poslov, medtem ko njihovo kvaliteto zanemarjajo.

3. Urediti združevanje sredstev. V IMP-ju še niso v vseh okoljih spoznali, da ni glavna funkcija sozda koncentriranje operativnih služb, pač pa preusmerjanje akumulacije z manj rentabilnih na bolj rentabilne programe, je menil Korže. Tako v IMP-ju zelo malo investiramo — manj kot 4 odstotke dohodka, pa še ta denar dobimo. Združevanj v okviru delovnih organizacij ali sozda je malo, posstopki so mukotrpni. Zamisliti se je treba nad dejstvom, da so združevanja sredstev za skupne programe trajala leto, leto in pol ali celo dve leti. V naslednjem srednjeročnem obdobju bi zato morali uresničiti način združevanja, kot ga predvideva Temeljni samoupravni sporazum o združevanju sredstev.

S seje skupščine Splošnega združenja gradbeništva in industrije gradbenega materiala

Četrto leto stagnacije

Gospodarske razmere, v katerih poslujejo gradbene organizacije, so se lani, že četrto leto zapored, spet poslabšale, so ugotovili delegati skupščine Splošnega združenja gradbeništva in industrije gradbenega materiala Slovenije, ko so 24. aprila obravnavali podatke o zaključnih računih za leto 1984. Skupščina je tudi opredelila aktivnosti, s katerimi naj bi v gradbeništvu premagali težave in zagotovili perspektive tej panogi.

Dosedanji predsednik izvršnega odbora Splošnega združenja Lojze Zupančič je v uvodni besedi opozoril, da je socialni položaj gradbenih delavcev precej slabši od položaja delavcev drugih panog.

Podatki pa so tudi pokazali, da bruto akumulacija gradbeništva še naprej zaostaja za drugimi panogami. Ta podatek je tem bolj zaskrbljujoč, če upoštevamo, kako nizki so osebni dohodki gradbincev. Če bi jih hoteli dvigniti na povprečje gospodarstva, kar je bila sicer usmeritev Splošnega združenja, bi bila akumulacija še za polovico manjša.

Zupančič je najprej opredelil naloge znotraj gradbenih organizacij. Dejstvo, da znotraj poddejavnosti nekatere organizacije dosegajo solidne rezultate, druge pa slabo poslujejo, kaže, da obstajajo tudi subjektivni vzroki težav.

V organizacijah morajo pri delitvi osebnih dohodkov dati več poudarka deficitarnim poklicem in tudi spremeniti razmerja v delitvi, če je to potrebno.

Pomembno je tudi odpraviti medsebojno uničevanje v bitki za pridobivanje dela. Zato je Splošno združenje pripravilo Samoupravni dogovor o obnašanju pri prevzemanju in graditvi objektov, ki ga je do konca aprila že podpisalo preko 80 odstotkov organizacij gradbene operative in je skupščina Splošnega združenja razglasila veljavnost.

Od objektivnih težav, ki jih bo treba reševati, pa je opozoril predvsem na vprašanje cen, dohodkovnih odnosov pri skupnih delih (v preteklosti so bili primeri, ko so podizvajalci zaradi slabo urejenih dohodkovnih odnosov prišli v hude težave) ter oskrbo s surovinami.

Razprava je opozorila še na mnoge druge probleme, med drugim:

Lojze Capuder je izhajal iz dejstva, da iščemo rešitve za gradbeništvo, ko obenem vemo, da nekdanjega obsega gradnje še dolgo ne bo več. Gradbeništvo se bo moralo prilagoditi novim razmeram, vprašanje pa je, kako: ali organizirano, ali pa stihijsko, pri čemer bo zdaj propadel eden, drugič drugi. Seveda je edino sprejemljiv organiziran pristop, za katerega je izhodišče že opredeljeno v sklepih, ki jih je pred malo manj kot letom dni sprejel Zbor republik in pokrajin skupščine SFRJ. Ti sklepi opredeljujejo naloge raznih dejavnikov — od tega, da morajo občine in republike sprejeti ukrepe za razbremenitev gradbeništva, pa do obveznosti gradbenih organizacij za smotrno organizacijo dela, za razvojnoraziskovalne naloge, pa tudi izdelavo programov za prestrukturiranje. Toda ti sklepi Zvezne skupščine se vse prepočasi uresničujejo.

Še več, nekateri ukrepi gredo v nasprotno smer. Primer je dal Gorazd Pust, ki je opozoril, da slovenski gradbinci vse manj delajo na tujem. (Leta 1983 je bila realizacija v tujini 395 milijonov dolarjev, lani 203, letos lahko pričakujemo le okrog 150 — toliko kot leta 1980). Predpis, ki utegne izvajanje del v tujini še bolj ogroziti, pa je Dogovor o usklajevanju davčne politike v SFRJ, ki naj bi dohodke delavcev na delu v tujini v celoti obdavčil in ne, kot imamo zdaj, da je davčna osnova osebni dohodek, ki bi ga ta delavec dobil za isto delo doma. Če bomo uveljavili tako obdavčevanje, bomo prišli do nemogoče situacije, da bo npr. upravni delavec lahko z dnevnicami za službeno potovanje zaslužil v enem tednu prav toliko kot gradbeni delavec za celomesečno delo, je opozoril Pust.

Mnogi pričakujejo, da bo poživitev stanovanjske gradnje rešila probleme. Toda nič ne kaže, da se bo res razmahnila, razen tega pa so stanovanja že tako draga, da tudi gradbince skrbi, kdo jih bo sploh še lahko kupoval. Struktura cen pa je taka, da izvajalci kljub dragim stanovanjem delajo skoraj brez akumulacije in za podpovprečne osebne dohodke. Ali kot je rekel Štefan Praznik, ko gradbinec zasadi lopato, je dve tretjine stanovanjskega dinarja že porabljenega.

Praznik je tudi opozoril na nizke osebne dohodke gradbenih delavcev. Tudi podatki o prvih dveh mesecih letos kažejo da gradbinci zaostajajo za 17 odstotkov za povprečjem gospodarstva in so čisto na repu vseh dejavnosti. Nesorazmerja so res velika. Nekvalificiran delavec v komunalni dejavnosti zasluži okrog 45.000 dinarjev, mnogi gradbinci pa s terenskim dodatkom komaj 26.000.

Poglejmo zdaj še povzetek sklepov, ki jih je sprejela skupščina Splošnega združenja:

● Več je sklepov, ki so usmerjeni v angažiranje drugih družbenih dejavnikov za reševanje problemov, s katerimi se srečujejo gradbinci (razprava v sindikatu, opozorilo Izvršnemu svetu SRS).

● Splošno združenje bo delovnim organizacijam strokovno pomagalo — zlasti pri iskanju lokacij za gradnjo in pridobivanje surovin, izdelavi sanacijskih programov, uveljavljanju dohodkovnih odnosov in reševanju subjektivnih problemov.

● Dalo bo pobudo za znižanje oziroma ukinitev raznih obveznosti oziroma dajatev.

LOJZE JAVORNIK

S slovesnosti ob vročitvi državnih odlikovanj

Vse za čim večjo proizvodnjo

V petek, 26. aprila, dan pred dnevom Osvobodilne fronte in praznikom dela je predsednik republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije Marjan Orožen vročil državna odlikovanja petnajstim IMP-jevim delavkam in delavcem.

Sozdov generalni direktor inž. Franc Kumše je v govoru na slovesni vročitvi državnih odlikovanj najprej poudaril, da so državna odlikovanja nagrada za zasluge in delovne uspehe, pomembne za napredek države, za prizadevanje pri socialistični graditvi naše državne skupnosti ter prizadevanje pri delu nasploh.

Nadaljeval je z ugotovitvijo, da je gospodarska rast sistema IMP od začetka v letu 1947 pogojena z upornim, vztrajnim in nesebičnim delom delavnih posameznikov in kolektivov, ki so desetletja tudi z odrekanji prispevali k rasti podjetja.

Osnovna dejavnost, to je monožne storitve, ki so v prvem desetletju prinašale praktično ves celoten prihodek, se zdaj v njegovem deležu relativno umikajo proizvodnji. Številne delavnice posameznih strokovnih področij so prerasle v tovarne in razširile svojo dejavnost, da je proizvodnja že vzela dvotretjinski delež celotnega prihodka. Rast sistema bo imela tudi v prihodnje težišče na proizvodnji.

Organiziranost sistema in medsebojne relacije med njegovimi členi že nekaj časa zavirajo hitrejši vzpon.

Temu ustrezno je v pripravo smernic plana za naslednje srednjeročno obdobje vključena tudi rekonstrukcija sistema IMP. Ta mora omogočiti: učinkovitejši nastop na domačem in tujem trgu, hitro reagiranje na povpraševanje, skladnejši in hitrejši razvoj osnovnih programov v sistemu, tehnološko posodobitev v obstoječih proizvodnih enotah, povečanje izvoza, okrepitev družbenoekonomskih odnosov v sistemu in še vrsto drugih izboljšav.

Potem ko jim je izročil odlikovanja, je tudi predsednik slovenskih sindikatov Marjan Orožen čestital vsem prejemnikom in dejal, da so ta odlikovanja skromna oddolžitev za njihov trud, ki so ga prispevali za razvoj celotnega sistema IMP ter njegovih posameznih tozdov in delovnih organizacij.

Orožen je nadalje poudaril pomen takšnih družbenih priznanj in menil, da mnogi zaslužni še vedno ostajajo brez njih.

Ob tej priliki je predsednik sindikatov opozoril tudi na dve trenutno najpomembnejši nalogi naše družbe:

Prva je oživitev proizvodnje. Treba je pogledati, zakaj je prišlo do zastoja v proizvodnji, oziroma zakaj se je rast upočasnila.

V skupščini smo se dogovorili, da moramo letos voditi ofenzivno gospodarsko politiko in narediti vse, da bi povečali družbeni proizvod vsaj za 5 in pol odstotka. Ta cilj ni naključen, pač pa je postavljen zato, ker nam bo vsaj 5,5 odstotna rast družbenega proizvoda omogočila, da ne le zaustavimo padanje realnih osebnih dohodkov, ampak jih vsaj malo povečamo.

Takoj na to je pristavil, da ne gre le za osebne dohodke delavcev v gospodarstvu in sploh za dohodek gospodarstva, pač pa nam edino 5,5 odstotna rast lahko omogoči popraviti osebne dohodke v izobraževanju, otroškem varstvu, kulturi, zdravstvu in družbenih dejavnostih nasploh, kjer so težave trenutno še hujše. Veliki so tudi problemi pri pokojninah in upravičeno je nezadovoljstvo upokojencev s pokojninskim sistemom, saj 50, 60 ali 70 odstotna inflacija še na startu razvrednoti pokojninsko osnovo.

Zato v sindikatih izvajamo stalen pritisk na strokovne in poslovodne delavce v ozdih, da bi kar najbolj poživili proizvodnjo in da ne bi poslovali na robu rentabilnosti, je rekel Orožen in še opozoril: Ne smemo tudi biti zadovoljni s poslovanjem, če je poslovni rezultat sicer nekoliko pozitiven, delavci pa imajo nizke osebne dohodke. Kaj pa je smisel proizvodnje drugega, kot da delavec zasluži dovolj za svoje potrebe.

In spomnil je tudi, da so sindikati že pred gospodarsko reformo postavljali zahteve, da se morata delež gospodarstva in osebnih dohodkov v družbenem proizvodu povečati, a ta cilj v dvajsetih letih ni bil dosežen.

Druga izredno pomembna naloga pa je obvladanje inflacije. Zato je Orožen opozoril: Borba za dohodek je prva naloga, toda ne na vsak način, nikakor ne na primer tako, da stoji storilnost na ničli, cene pa povečujemo za 50, 60 in več odstotkov.

Proti inflaciji se moramo boriti vsi in sicer tako, da se zamislimo ob vsakem dinarju. Povedal je, da izvršni svet pripravlja predloge ukrepov proti inflaciji in opozoril, da s tem gospodarski pogoji ne bodo olajšani, pač pa zaostreni, kar pa je nujno za obvladovanje inflacije.

In še je rekel, da moramo postaviti tudi organizacijske vezi v združenem delu drugače kot doslej, ko so v marsičem preveč formalistične in ekonomsko neučinkovite. Cilj povezovanja mora biti s pametnim in smotrnim povezovanjem doseči intenzivnejšo proizvodnjo in znižati stroške, s tem pa povečati dohodek.

Ob koncu je Orožen vsem navzočim zaželel, da bi bil IMP uspešen v Sloveniji, Jugoslaviji in svetu. Ko smo si v Iraku ogledali objekte, ki ste jih zmontirali, te prevzamejo občutki ponosa, ko vidiš, kako kvalitetno in odgovorno ste opravili to delo. Vsem je tudi čestital ob praznikih.

Dobitnikom priznanj je čestital tudi predsednik Koordinacijskega odbora sindikata v sozdu IMP Ivan Šuligoj. L. J.

Državna odlikovanja so prejeli:

RED DELA S SREBRNIM VENCEM
Janez Jernejc
Andrej Kocjančič
Ljudevit Krajcar
Alojz Maver
Anton Muc
Jože Okoren
Marija Prestor-Lavrič
Janez Stanovnik

MEDALJA ZASLUG ZA NAROD
Frančiška Jamnik
Janez Kupljenik
Rajko Primc
Ivanka Remic
Zdravko Vidmar

MEDALJA DELA
Alojz Plahuta
Zvonimir Štrekelj

Med dobitniki odlikovanj je bil tudi namestnik sozdovega generalnega direktorja Janez Stanovnik.

Prvi sinhroni motor in stopetdesettisoče gonilo, prispevek Avtomatike ob prazniku dela

Za milijon mark manjši uvoz

IMP tozd Trata avtomatika kot proizvajalec regulacijske opreme temelji na proizvodnji regulacijskih ventilov z elektromotornimi pogoni. Zaradi socialne varnosti smo morali v glavnem Avtomatikinem izdelku odpraviti vse uvozne destavne dele. Zato je tozd že leta 1978 osvojil proizvodnjo finomehanskih gonil tako, da je ostalo uvoženo samo še srce — sinhronski motor. Logični razvoj je peljal v smeri osvajanja proizvodnje tega elementa.

Motor SM 50 je dvofazni sinhroni in koračni motor in ga tozd Trata avtomatika uporablja v regulacijskih pogonih ventilov, žaluzij, pip in drugih izvajalnih naprav. Pogon ventilov je tehnično dokaj zahteven, zato morajo imeti pogonski motorji posebne lastnosti, kot je npr. brezhibno delovanje pri visoki temperaturi okolice, kratkostična sigurnost in dolga življenjska doba brez vzdrževanja.

Pogonske motorje za pogon ventilov je tozd Trata avtomatika doslej uvažal iz ZR Nemčije. Cena uvoženega motorja je znašala cca 7.000,00 din, potrebovali pa smo jih okrog 30.000 letno. Devizno breme za uvoz motorjev je postalo nevzdržno, saj je količina motorjev, ki jih je bilo mogoče uvoziti, direktirala obseg proizvodnje ventilov. Zato se je vodstvo avtomatike junija leta 1984 odločilo, da je treba v najkrajšem možnem roku razviti in osvojiti lastno proizvodnjo motorja za pogon ventilov.

Odločitev o lastni proizvodnji motorjev je bila potrebna predvsem zato, ker IMP ni uspel zainteresirati nobenega domačega proizvajalca motorjev, da bi se lotil tovrstne proizvodnje. Odločitev je bila zelo pogumna, saj IMP doslej ni imel nobenih izkušenj pri gradnji električnih strojev, kaj šele pri gradnji specialnih motorjev, katerih tehnologija posega na področja finomehanike. Po drugi strani pa smo bili tudi samozavestni, saj smo doslej izdelali že 150.000 gonil in s tem dokazali, da zmoremo to, kar zmore nemški delavec. Za razvoj in osvajanje motorjev SM 50 je bil v letu 1984 organiziran team, sestavljen iz razvijalca, tehnologa, orodjarja, kontrolorja in nabavnega referenta. Team je dobil neomejena pooblastila, da na podlagi mrežnega plana, ki ga je potrdilo vodstvo tozda, organizira proizvodnjo motorja s ciljem, da poizkusna proizvodnja steče 1. maja leta 1985.

Dogodki so stekli po naslednjem vrstnem redu:

— V oktobru 1984 je bilo izdelano 10 uspešnih prototipov.

— Do decembra je bila izdelana definitivna dokumentacija izdelka in izdelani so bili tehnološki postopki za proizvodnjo.

— V sredini februarja je vodstvo tozda dovolilo naročilo izdelave orodij ter nabave opreme za proizvodnjo in izdelavo specialne opreme za montažo in kontrolo izdelka

— Sredi aprila so bila praktično brez zamud realizirana naročila in dne 25. aprila se je po 10 mesecih in 25 dneh uspešno zavrtel prvi motor iz poizkusne serije.

To je v IMP-ju edinstven primer, da je minilo manj kot leto dni od odločitve o pričetku razvoja do proizvodnje povsem novega izdelka, vezanega na povsem novo tehnologijo.

Storitev je toliko bolj impresivna, ker je bilo treba del opreme tudi uvoziti.

Kaj si IMP obeta od novega izdelka?

Uvoz temeljne organizacije avtomatika se bo zmanjšal več kot za 50 odstotkov. Cene motorja, ki je izdelan povsem iz domačega materiala (uvoženo bo le olje za ležaje) se bo zmanjšala za 60 odstotkov. Izdelava ventilov ne bo več omejena zaradi pomanjkanja deviz. Tehnične lastnosti domačega izdelka so povsem enakovredne uvoženemu motorju, ko bomo izpilili proizvodnjo, pa pričakujemo, da bo naš celo boljši.

Za ta motor se zanimajo tudi drugi jugoslovanski porabniki. Motor bomo lahko v končni izvedbi prodajali El Niš za vgradnjo v teleprinterje. S to tovarno se že pogovarjamo o dobavi 5.000 takšnih strojev. Po anketi nekaterih uporabnikov in podatkih o uvozu tovrstnih motorjev pa ocenjujemo, da so potrebe jugoslovanskega trga 150.000 elektromotorjev letno.

Brez dvoma, bo še treba nekaj časa, da bo tehnologija izdelave motorja brezhibna, kljub temu pa lahko IMP tozd Trata avtomatika prvega maja praznuje veliko delovno zmago.

Vodja razvojnega oddelka SM tozd Trata avtomatika
JURICA ZADRAVEC, dipl. inž.

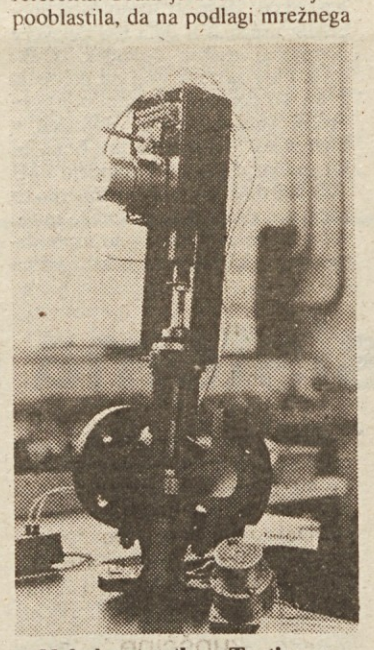

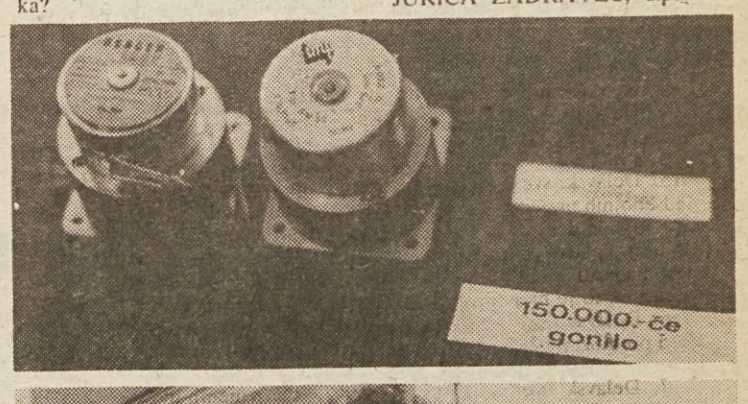

Nekaj posnetkov Tratine novosti. Zgoraj: Prerez skozi ventil, kjer se vidi, kako je vgrajen elektromotor. Desno na zgornji sliki je primejava Tratinega elektromotorčka z uvoženim. Napis opozarja, da so na Trati naredili že tudi 150.000 gonil. Spodnji sliki pa ilustrirata proizvodnjo elektromotorčkov. Tu je najprej navijalni stroj, zadnja delovna operacija pa je sestavljanje motorčkov. (Foto: Lojze Javornik in Marija Primc)

Priznanje dvema Promontovima delavcema

Janez Brajer in Pavel Zofič dobila srebrni znak sindikatov

Na občinski proslavi občine Bežigrad ob dnevu osvobodilne fronte, prazniku dela in 40 letnici osvoboditve in zmage nad fašizmom so podelili tudi srebrne znake Zveze sindikatov Slovenije.

Pavlu Zofiču je izročil srebrni znak Zveze sindikatov predsednik bežigrajskega sindikalnega sveta Živko Rus.

Dobitnika srebrnega znaka sta bila med drugimi tudi dva Impejevca: Janez Brajer iz Oveja in Pavel Zofič iz Klima montaže.

Janez Brajer, vodja montaže, ki je v IMP-ju od leta 1961, se je aktivno vključeval v delo na družbenopolitičnem področju in na področju samoupravljanja. Od leta 1976 je član ZK. Njegove pomembnejše funkcije na družbenopolitičnem polju in v samoupravljanju? Predsednik izvršnega odbora osnovne organizacije sindikata, član sekretariata OO ZK, član komiteja za SLO in družbeno samozaščito, predsednik delavskega sveta delovne organizacije Promont, predsednk delavskga sveta tozda OV. Doslej je bil odlikovan z redom dela s srebrno zvezdo, prejel pa je tudi republiško priznanje samoupravljanja.

In Pavel Zofič, vodilni kontrolor v Klima montaži? V IMP-ju je 32 let. Njegove dosedanje funkcije? Član delavskega sveta tozda in delavskega sveta delovne organizacije, član odbora za delovna razmerja, član samoupravne delavske kontrole, član izvršnega odbora sindikata ter član Promontove sindikalne konference. M. P.

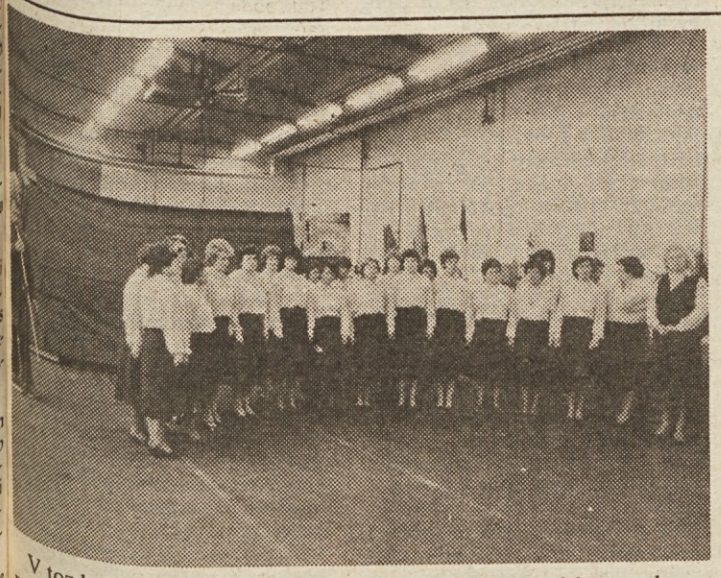

V tozdu Trata — črpalke so imeli 26. aprila prvomajsko proslavo, na kateri je najprej zapel IMP-jev ženski pevski zbor Internacionalo, potem je imel kratek govor Jože Centa, sekretar OO ZK. Recitirali pa so učenci z Osnovne šole Leopolda Mačka-Boruta iz Polja. Potem pa je naš ženski pevski zbor pod vodstvom zborovodje Mire Cimperc zapel še nekaj pesmi.

Zelo prisrčna prvomajska proslava je bila v Itakovi menzi, kjer je najprej Gojko Usenik, vodja kadrovske službe spregovoril o pomenu tega praznika. Potem pa so s petjem nastopili učenci šišenske Osnovne šole Zvonka Runka. Nekaj glasbenih točk pa je odigral še učenec te šole na harmoniki.

POPRAVKI

V aprilski številki Glasnika v članku na 1. strani Ukrep družbenega varstva je napaka v datumu sprejema sklepa o ukrepu družbenega varstva v Dvigalu. Ta sklep je bil na seji občinske skupščine sprejet 2. aprila in ne 2. marca.

Do napake je prišlo tudi na 3. strani v članku Nova izvedba sončnega sprejemnika, kjer je napačen podatek da »mesečno v eni izmeni izdelajo 800 tisoč sprejemnikov. Pravilno bi bilo »od 800 do 1000 sprejemnikov.«

Pa še ena napaka se je prikradla na 10. strani v članku Žrtve so padle še na pragu svobode, kjer piše Marjan Luznar-Jelko. Prav bi bilo Marjan Luznar-Jeklo.

Za vse napake se uredništvo Glasnika opravičuje.

Analiza vrednotenja del v organizaciji PMI kaže precejšnje razlike v primerjavi z drugimi delovnimi organizacijami

Naš sistem vrednotenja zapostavlja odgovornost, kreativnost in strokovnost

Razprava o sistemu osebnih dohodkov na zadnji seji Sozdovega delavskega sveta, o kateri pišemo na 2. strani, je pokazala, da so v sozdu IMP različna mnenja o vrednotenju del. Polarizacija je zelo zelo močna pri opredeljevanju razmerja med proizvodnimi in tako imenovanimi kreativnimi deli, oziroma deli z večjo stopnjo odgovornosti. Tretji osnutek Sozdovega sporazuma o skupnih osnovah za delitev osebnih dohodkov je pri vrednotenju dal več poudarka strokovnosti in odgovornosti, kar se je nekaterim delegatom zdelo sporno in Delavski svet ni prižgal zelene luči, da bi to gradivo predlagali v sprejem.

Ko govorimo o razmerjih pri vrednotenju različnih del pa je vsekakor zanimiva analiza Plansko analitske službe PMI, ki ugotavlja, da sta v IMP kreativnost in odgovornost zapostavljeni. Poglejmo nekatere konkretne ugotovitve te analize, v članku »Uresničevanje delitve po rezultatih dela« iz iste analize pa je prikaz družbenih akcij in dokumentov, ki urejajo delitev po delu!

Analiza delitvenih samoupravnih aktov izhaja iz logične zahteve, da mora biti sozdov Sporazum skladen, seveda pa konkretnejši, z republiškim družbenim dogovorom in panožnimi sporazumi. Primerjava drugega osnutka Sozdovega samoupravnega sporazuma, ki je bil objavljen v novembrski številki Glasnika, pa kaže, da osnutek našega Sporazuma z navedenimi akti ni usklajen.

Analiza je pokazala:

»Največja razhajanja med Samoupravnim sporazumom SOZD IMP in samoupravnimi sporazumi dejavnosti so v vrednosti zahtevnosti del in nalog. Usmeritve za samoupravno sporazumevanje v dejavnosti določajo, da si delavci prisvajajo delež sredstev za osebne dohodke na osnovi opravljenega dela. Za merjenje zahtevnosti del in nalog posameznega delavca pa uporabljajo metodo za vrednotenje del in nalog, ki upošteva analitične sestavine zahtevnosti del in nalog. Metodologija za vrednotenje zahtevnosti del in nalog je lahko enotna na nivoju dejavnosti ali SOZD obvezno pa na nivoju DO. Obvezne sestavine analitičnega ugotavljanja zahtevnosti del in nalog so:

— **sestavljenost del,** to je delavčeva usposobljenost, njegove umske in telesne sposobnosti, znanja in spretnosti, ki so potrebne za opravljanje del in nalog;

— **odgovornost** pri opravljanju del in nalog, ki je povezana z zaupanimi sredstvi za delo, z odnosom do drugih delavcev in medsebojno pogojenostjo del in nalog, ki jih delavec opravlja v okviru svojega delovnega področja;

— **umske in fizične obremenitve** pri opravljanju del in nalog delovnega področja ter s pogoji, v katerih delavec opravlja dela in naloge.

Z družbenim dogovorom SRS in samoupravnimi sporazumi pa se dogovorimo o enotnih razmerjih relativnega ugotavljanja posameznih skupin sestavin zahtevnosti del in nalog. Ta razmerja pa so lahko:

— usposobljenost za delo (sestavljenost dela) od 30 do 55 %

— odgovornost od 15 do 35 %

— napor (umske in telesne obremenitve) od 5 do 25 %

— vpliv okolja (razmere, v katerih delavec opravlja dela in naloge) od 5 do 25 %

Ta območja se uporabijo tako, da je seštevek za konkretno metodologijo ocenjevanja zahtevnosti del in nalog 100.

Metoda analitičnega vrednotenja sestavin zahtevnosti del in nalog mora biti tako sestavljena, da doseže družbeno dogovorjena razmerja posameznih sestavin. Konkretno vrednotenje pa mora biti izvedeno iz tako usklajene metodologije.«

S to metodologijo so v panožnih sporazumih ovrednotili nekatera tipična dela in v sozdu bi morali biti s tem vrednotenjem usklajeni. Primerjava novembra objavljenega sozdovega gradiva s panožnimi sporazumi pa je pokazala precejšnja odstopanja . To kaže primerjalna tabela.

Na osnovi primerjave z drugimi delovnimi organizacijami je PMI Plansko analitska služba dala še en predlog:

»Poleg uskladitve višine RR z družbenimi sumeritvami predlagamo tudi izenačitev osnov in meril za ugotavljanje uspešnosti dela poslovodnih delavcev in delavcev s posebnimi pooblastili in odgovornostmi tak, da je ob 30-odstotni povprečni uspešnosti dela teh delavcev povprečni osebni dohodek direktorja PMI za 1,98 višji od poprečja PMI. To pomeni, da mora biti povprečni mesečni osebni dohodek v PMI preko 50.000 dinarjev, če naj bi bil osebni dohodek direktorja PMI 100.000 dinarjev. Temu primerno so rangirani drugi delavci z višjo in visoko zahtevano strokovno usposobljenostjo, ki rešujejo odnos višine osebnega dohodka z neprimerno visoko učinkovitostjo oziroma normo.

Primerjava vrednosti relativnega razmerja do enote enostavnega dela s količnikom 1,00 med nekaterimi dejavnostmi in samoupravnim sporazumom SOZD IMP

Dela in naloge	Gradbeništvo	Kovin. pred. in elektro industr.	Spl. zdr. inž. org. SRS	Črna in barv. metal.	Letal. dej., prom. in zv.	IMP — PMI
Čiščenje pisarn. prost.	1,22	1,29	1,25	1,13	1,25	1,28
Tehnično risanje	1,48		1,82			1,72
Upravlj. viličarja do 3 t				1,39		1,90
Kopiranje dokumentacije		1,57	1,41			1,67
Zajemanje podatkov za AOP				1,42		2,00
Vožnja oseb. avtomob.		1,94			1,70	2,09
Likvidac. prejetih raču.		1,51				2,31
Obračunavanje OD			1,55	1,50		2,31
Saldakontist		1,79				2,31
Poslovanje z denarjem		1,76				2,36
Tajniška opravila v TOZD				1,81		2,44
Najzahtevnejša dela na vodovod. napelj. na stavbi	2,18					2,50
Najzahtev. dela na ogrevalnih napr. na stavbi	2,29					2,50
Nabavljanje surovin in polizdelkov		2,20				2,67
Vodenje skladišča končnih izdelkov		2,20				2,67
Izdelovanje kalkulacij			2,32			2,78
Najzahtevnejša ključavničarska opravila				2,27		2,50
Sklepanje pogodb, prodajanje izdelkov			2,67	2,78		3,40
Operativno vodenje montaže na manjšem objektu — vodja montaž III	2,65		2,67			3,40
Vodenje montaže I			3,10			3,99
Razvijanje novega izdelka — razvij. I		2,98	2,67			3,60
Razvij. gradb. tehnologije sam. razvijalec I	3,73		4,11			3,99
Vodilni razvijalec			4,24			4,20
Vodenje projekta			4,11			4,40
General. direktor SOZD	6,00	6,00	6,00	6,00	6,00	6,00

Za potrditev naših stališč smo opravili primerjavo z nekaterimi delovnimi organizacijami in ugotovili, da je razmerje vrednosti del in nalog direktorja delovne organizacije do povprečne vrednosti vseh delavcev v PMI in nekaterih drugih delovnih organizacijah naslednja:

	indeks
PMI Maribor	2,04
Hidromontaža Maribor	2,69
Litostroj Ljubljana	2,78
Metalna Maribor	2,50
Elektrokovina Maribor	2,88
Gorenje Velenje	2,78
Tam Maribor	2.56

Vrednost zahtevnosti del in nalog direktorjev v teh delovnih organizacijah je v povprečju višja za okrog 30 odstotkov kot je v PMI. Temu sledijo drugi delavci z višjo in visoko strokovno usposobljenostjo ter specialisti v proizvodnem procesu. To so predvsem: projektanti, razvijalci, tehnologi, vodje operativnih izvedb, vodje montaž in specialisti v proizvodnem procesu.

Podoben primer je tudi za delavce z najnižjimi vrednostmi zahtevnosti del in nalog. Vzemimo za primerjavo samo delovno področje čiščenja pisarniških prostorov.

V PMI ima to delovno področje po predloženi metodologiji ugotavljanja vrednosti del in nalog RR v višini 1,22. To je 46,92 odstotka v odnosu na povprečen RR delovne organizacije Primerjava s prejšnjimi delovnimi organizacijami je naslednja:

	indeks
PMI Maribor	0,4692
Hidromontaža Maribor	0,6127
Litostroj Ljubljana	0,6310
Metalna Maribor	0,5904
Elektrokovina Maribor	0,6250
Gorenje Velenje	0,6777
TAM Maribor	0,6233

Za to delo in druga z RR pod 2,00 velja podobna ocena, kot za dela z višjo in visoko strokovno usposobljenostjo, da so za okrog 30 odstotkov nižje vrednotena od povprečja kot so v delovnih organizacijah, ki smo jih navedli v prikazu. Primerjava s povprečjem vrednosti zahtevnosti del in nalog delovne organizacije je neobhodna, saj je osebni dohodek delavca odvisen od vrednosti zahtevnosti del in nalog njegovega delovnega področja v primerjavi s povprečjem vrednosti zahtevnosti del in nalog oz. povprečnim osebnim dohodkom delovne oziroma temeljne organizacije ali delovne skupnosti. Naše dosedanje primerjave navzven so bile usmerjene v glavnem na primerjavo najnižjih in najvišjih vrednosti RR. Primerjava drugih delovnih področij delavcev pa ni bila toliko pomembna. Za izpeljavo pravilnih medsebojnih odnosov znotraj organizacijskih enot pa so nujne primerjave vsakega delovnega področja in sicer: znotraj in navzven.

Skupna ugotovitev je, da razmerje 1:6 v povprečni vrednosti RR 2,60 v PMI ne more sloneti na vrednosti enostavne enote dela s količnikom 1,00. V tem primeru bi bili družbe[...] usklajeni samo z RR za delovno p[...] dročje čiščenje pisarniških prosto[...] in direktor delovne organizaci[...] Čim bolj se oddaljujemo od teh d[...] delovnih področij proti povpre[...] delovne organizacije, tem večja [...] odstopanja, kar velja za vsa delov[...] področja dela delavcev. Za potrdi[...] te ugotovitve podajamo prikaz po[...] prečne vrednosti RR v že prikaza[...] delovnih organizacijah, in sicer:

	povprečni R[...]
PMI Maribor	2,[...]
Hidromontaža Maribor	2,[...]
Litostroj Ljubljana	2,[...]
Metalna Maribor	2,[...]
Elektrokovina Maribor	2,[...]
Gorenje Velenje	1,[...]
TAM Maribor	3,[...]

Prikazani povprečni RR im[...] izhodišče 1,00, razen TAM kje[...] izhodišče za vrednost enostav[...] enote dela RR 1,5. Ti podatki p[...] novno kažejo na neusklajenost zn[...] traj delovne organizacije, pri čem[...] naj bi z našim predlogom sprem[...] odpravili nepravilne notranje odn[...] in dosegli družbeno usklajenost t[...] navzven.«

Delovna organizacija PMI je podatke predložila komisijama planiranje in samoupravljanje, ki s[...] te pripombe upoštevali in popra[...] lestvico razredov. Ni točna trdit[...] da pomeni ta sprememba zapost[...] ljanje proizvodnih del. V resnic[...] korektura »nagradila« oba konca [...] namreč tista dela, ki so bila po pr[...] njem osnutku ocenjena do RR 2 [...] tista nad RR4.

PMI planska služba pa je tudi i[...] čunala, da bi delavci do RR 2 pr[...] bili v povprečju 10 odstotkov. [...] lavci z RR nad 4 pa 12 odstotk[...] toda skupno povečanje mase v[...] osebnih dohodkov v delovni orga[...] zaciji bi bilo na račun te sprem[...] komaj 1,55 odstotka.

In kaj se je s tem pridobilo?

»S spremembo predloga osn[...] Samoupravnega sporazuma SO[...] IMP zagotavljamo družbeno usk[...] jenost, ustrezno bi bilo vrednot[...] proizvodno delo, delo strokovnja[...] in specialistov delovnega procesa [...] zagotovljen najnižji oziroma zaja[...] čen osebni dohodek vseh zaposle[...] ob povprečnem rezultatu dela.« p[...] v analizi.

Analizo je pripravil:

Direktor PAOS DO P[...]
ERNEST FU[...]

Uresničevanje sistema selitve po rezultatih dela

1. Osnovna izhodišča

Končni cilj uresničevanja Zakona o združenem delu je delitev po delu in rezultatih dela. Do tega cilja pa lahko pridemo le v pogojih pravilne samoupravne organiziranosti kot izhodišča za sistemsko ureditev dohodkovnih odnosov. Ob pravilni samoupravni organiziranosti in urejenih dohodkovnih odnosih je treba dodati še poenoten sistem in postopek planiranja in razporejanja dohodka in čistega dohodka.

Pri takšni obliki planiranja dohodka in čistega dohodka, pri kateri je povezano vprašanje pridobivanja dohodka z njegovim razporejanjem, je možno zagotoviti odvisnost pri ustvarjanju dohodka vseh, ki so med seboj delovno povezani in opravljajo podobno dejavnost. V praksi pa še vedno obravnavamo vprašanje razporejanja dohodka ločeno od pogojev ustvarjanja.

Glede na to, da delavci v materialni proizvodnji izkazujejo dohodek za vse delavce v združenem delu, torej tudi za delavce na drugih področjih družbeno potrebnega dela, organiziranega v delovnih skupnostih, samoupravno interesnih skupnostih, družbenopolitičnih skupnostih in podobno, se v ustvarjenem dohodku temeljnih organizacij s področja materialne proizvodnje izražajo tudi rezultati dela delavcev izven temeljnih organizacij materialne proizvodnje.

Delavci v temeljnih organizacijah materialne proizvodnje pa imajo po Zakonu o združenem delu odločilen položaj in vodilno vlogo v ekonomskih odnosih in v družbi na sploh. S tega vidika je neobhodno, da s planiranjem obvladujejo vse oblike medsebojne soodvisnosti, ki izhajajo iz delovne povezanosti. Ta povezanost nastopa tudi med delavci materialne proizvodnje enakih, podobnih in tudi različnih dejavnosti. Tako pridemo do preproste ugotovitve, da je celotno združeno delo med seboj delovno povezano in odvisno. Ta odvisnost se pojavlja med tozdi znotraj delovne organizacije, sozda in navzven. Temu je sledil sistem usklajevanja delitve po delu in rezultatih dela.

Usklajevanje delitve po delu urejamo preko skupnih metodoloških izhodišč za oblikovanje razvida del in nalog in ugotavljanja zahtevnosti del in nalog.

Usklajevanje delitve po rezultatih dela pa urejamo preko enotnih osnov in meril za razporejanje dohodka in čistega dohodka ter oblikovanja sredstev za osebne dohodke in skupno porabo v organizacijah, dejavnostih in družbi.

V delitev sredstev za osebne dohodke na osnovi rezultatov dela se vključuje še oblikovanje in delitev osebnih dohodkov na podlagi minulega dela, izplačila za posebne delovne pogoje in merila za ugotavljanje učinkovitosti dela delavcev.

Torej gre za dve zelo pomembni področji, prvo je vezana na delo in odnose pri delu, drugo pa na rezultate, ki jih dosežemo pri delu.

Pomembno načelo smotrnosti delovnega procesa je načelo delitve dela. Posledica delitve dela v delovnem procesu je, da delavec opravlja ne le različna dela in naloge, ampak različno zahtevna. To prepletenost ugotovimo z metodo ugotavljanja zahtevnosti del in nalog, v našem primeru z relativnim razmerjem (RR) do enote enostavnega dela (vrednost EED). Ugotavljanje zahtevnosti dela je potrebno zato, da bi vsakemu delavcu določili njegov delež pri delitvi sredstev za osebne dohodke skladno z načelom delitve po delu. Za določanje delavčevega deleža pri delitvi sredstev za osebne dohodke morajo biti poleg zahtevnosti dela ugotovljene in upoštevane tudi vse druge sestavine delovnega prispevka, kot so: obseg dela, kakovost dela, gospodarnost dela, ustvarjalnost pri delu, prispevek z minulim delom in druge, ki posegajo v načelo delitve po rezultatih dela.

Povezanost načela delitve po delu in delitve po rezultatih dela tvori sistem nagrajevanja po delu in rezultatih dela.

Kako to uresničiti v praksi? Skupni rezultat dela institucionalno organiziranih delavcev v združenem delu je dohodek. Ta ima enako vrednost v celotnem združenem delu. Njegova merska enota je dinar. Poenotiti moramo še merilo zahtevnosti del in nalog. Za to poenotenje pa smo, z Družbenim dogovorom v skupnih osnovah za oblikovanje in delitev sredstev za osebne dohodke in skupno porabo (Ur. l. SRS 1/81) in strokovnimi podlagami, ki iz njega izhajajo, vzeli enostavno delo. To je tisto delo, ki po vseh sestavinah doseže najnižjo stopnjo zahtevnosti. Ta enota enostavnega dela je izhodišče za razpon in se uporablja za dokončna relativna razmerja. To je željeni razpon, ki je instrument politike delitve za celotno SRS.

V posamezni organizaciji združenega dela pa naj ne znaša manj kot 1:3 in ne več kot 1:6; količnik 1,00 je pri tem uporabljen za enostavno delo v SRS. Tako dobimo poleg enake enote merjenja dohodka še skupno enoto merjenega dela (zahtevnost dela).

2. Družbeni dogovor o skupnih osnovah za oblikovanje in delitev sredstev za osebne dohodke in skupno porabo

Družbeni dogovor je bil sprejet v decembru 1980. leta, njegovi udeleženci pa so: Republiški svet Zveze sindikatov Slovenije, Gospodarska zbornica Slovenije in Izvršni svet skupščine SR Slovenije. Namen dogovora je, da bi pospešili razvoj samoupravnih družbenoekonomskih odnosov, učinkovitost dela in gospodarjenja z družbenimi sredstvi ter samoupravno urejanje odnosov pri oblikovanju in delitvi sredstev za osebne dohodke in skupno porabo.

Po sprejetju dogovora, so delavci v organizacijah združenega dela, dolžni v svojih samoupravnih splošnih aktih določiti osnove in merila za razporejanje dohodka in čistega dohodka in oblikovanje sredstev za osebne dohodke tako, da upoštevajo:

— količino enot vloženega družbeno potrebnega dela za doseganje rezultatov dela in

— dosežena sredstva za osebne dohodke in skupno porabo v dohodku kot podlago za zadovoljevanje določene ravni osebnih in skupnih potreb.

Pri tem imajo delavci v organizacijah združenega dela pravico in dolžnost, da na skupnih osnovah, ki jih prinaša Družbeni dogovor, upoštevaje lastne rezerve, razvijajo svoj sistem osnov in meril za oblikovanje in delitev sredstev za osebne dohodke in skupno porabo.

Cilj uresničevanja Družbenega dogovora je, da uveljavimo načelo za približno enako delo in rezultate dela enak osebni dohodek v pogojih socialistične blagovne proizvodnje. Večji ali manjši osebni dohodek mora izhajati iz večje ali manjše produktivnosti dela in uspešnosti gospodarjenja. Nikakor pa ne sme biti razlika v osebnih dohodkih odraz razlik v družbenem položaju, ki ni rezultat družbeno potrebnega dela in gospodarjenja z družbenimi sredstvi.

Odbor udeležencev družbenega dogovora je s pomočjo Gospodarske zbornice SRS zagotovil izdajo strokovnih podlag, ki izhajajo iz družbenega dogovora. V letu 1983 je bilo izdanih pet strokovnih podlag, to so:

1. skupna metodološka izhodišča za oblikovanje razvida del in nalog,
2. skupna metodološka izhodišča za ugotavljanje zahtevnosti del in nalog,
3. osnove in merila za ugotavljanje zahtevnosti in uspešnosti dela delavcev, ki opravljajo dela in naloge poslovodnih organov v gospodarstvu,
4. izhodišča za oblikovanje višine izplačil iz sredstev skupne porabe v organizacijah združenega dela,
5. izhodišča za sestavo obroka hrane med delom.

V letu 1984 pa je izšla druga skupina strokovnih podlag in sicer:

1. izhodišča za primerjanje rezultatov gospodarjenja in razporejanja čistega dohodka ter oblikovanja sredstev za osebne dohodke in skupno porabo,
2. izhodišča za oblikovanje in delitev osebnih dohodkov na podlagi minulega dela za delavce TOZD v gospodarstvu,
3. izhodišča za oblikovanje družbenega kataloga del in nalog,
4. osnove za oblikovanje višine izplačil za posebne delovne pogoje, ki izhajajo iz razporeditve delovnega časa in se občasno ponavljajo,
5. usmeritve za samoupravno sporazumevanje v dejavnosti o skupnih izhodiščih in nekaterih osnovah razporejanja dohodka in čistega dohodka ter delitev sredstev za osebne dohodke in skupno porabo,
6. metodologija pristopa k oblikovanju meril delitve sredstev za osebne dohodke delavcev izven neposredne proizvodnje glede na izhodišča družbenega dogovora s primeri ugotavljanja delovnih rezultatov pri opravljanju določenih del in nalog poslovnih funkcij v ozdih.

Navedene strokovne podlage niso metodologije, ampak so razdelava skupaj dogovorjenih izhodišč za samoupravno sporazumevanje v dejavnosti in za konkretizacijo samoupravnih sporazumov v organizacijah združenega dela, to je na nivoju sozda, če se tako dogovorimo in obvezno na nivoju delovne organizacije. V tozdu pa se to področje ureja z ustreznimi pravilniki.

Strokovnih podlag ni mogoče uporabljati, ne da bi upoštevali Družbeni dogovor. Pri strokovni podlagi za skupna metodološka izhodišča za oblikovanja razvida del in nalog, gre za poenoteno organizacijo dela, za opredeljevanje del in nalog, ki jih morajo delavci opraviti za uresničitev razvojnih ciljev temeljne organizacije.

Skupna metodološka izhodišča za ugotavljanje zahtevnosti del in nalog so temelj za nadaljnje aktivnosti na področju delitve osebnih dohodkov. Njihov cilj je oblikovati takšne skupne osnove in merila, ki bodo zagotavljala, da bodo imela v slovenskem prostoru enaka dela in naloge, enako stopnjo zahtevnosti. Obene[...] pa mora ta podlaga prispevati tudi [...] učinkovitejšemu in bolj poenot[...] nemu uresničevanju politike delit[...] osebnih dohodkov, k uresničevanj[...] stališč o ustreznejšem vrednoten[...] proizvodnega dela, dela v težjih d[...] lovnih razmerah in tudi dela ustv[...] jalnih strokovnih kadrov.

Izpeljati moramo torej sistem, [...] bo prispeval k uresničevanju nasle[...] njih ciljev:

— spodbujal naj bi družbeno k[...] ristno delo in ustvarjalno delo [...] sploh,

— spodbujal naj bi zavzetost d[...] lavca za učinkovito upravljanje, [...] samo njegove TOZD, pač pa tudi s[...] ših sistemov, v katere se njego[...] TOZD povezuje,

— preprečeval naj bi družbe[...] nesprejemljive razlike v osebnih d[...] hodkih in v materialnem položaj[...] delavcev na sploh. V ta okvir so[...] tudi zagotavljanje solidarnosti m[...] delavci.

Če naj z delitvijo uresničujemo [...] cilje, mora biti zadoščeno nekateri[...] pogojem. Mednje lahko uvrstim[...] tudi naslednje:

— sistem delitve mora upoštev[...] objektivne pogoje gospodarjenja, [...] predvsem pa zakonitosti, ki delujej[...] pri pridobivanju dohodka,

— sistem delitve mora biti koliko[...] mogoče preprost, tako da večina d[...] lavcev razume kako deluje,

— delavci naj bi vnaprej vedeli [...] kakšen osebni dohodek gre za opra[...] ljeno delo. Zato mora biti delitev po[...] vezana s planiranjem,

— sistem delitve mora biti dovol[...] elastičen, da lahko deluje tudi v okol[...] liščinah, ki jih nismo mogli povsem [...] naprej predvideti.

Predvidene aktivnosti usklajenega [...] in družbeno usmerjenega uresniče[...] vanja načela delitve po delu in rezul[...] tatih dela morajo biti med seboj po[...] vezana, saj mora delitev dohodka [...] oziroma njegovo družbeno usmerjan[...] nje z vseh vidikov in na vseh ravneh [...] delovati kot celota in kot usklajen si[...] stem. Poleg tega ne gre prezreti, d[...]

Nadaljevanje na 5. stran

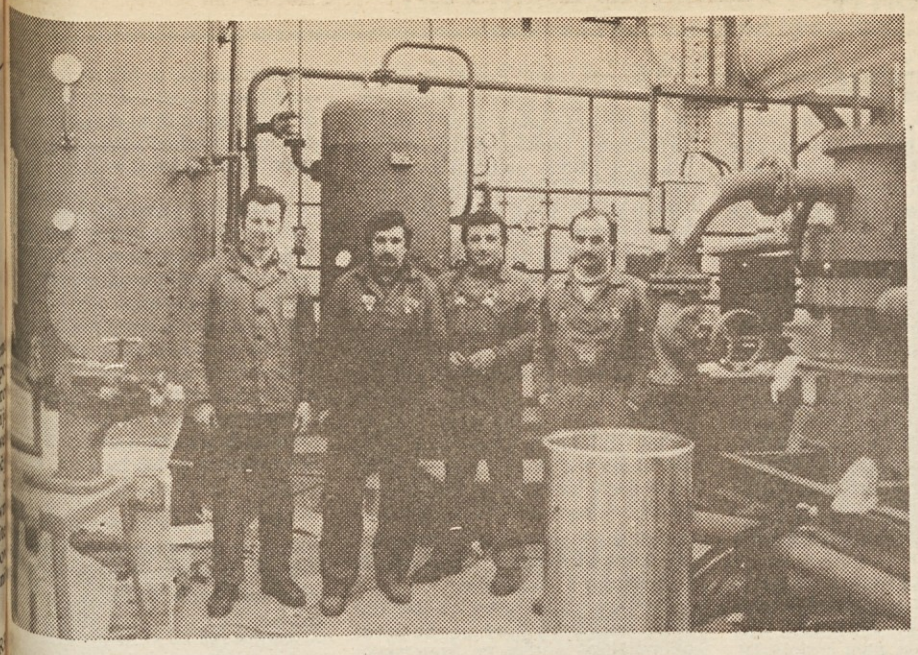

Objekti, ki jih gradimo: Preizkuševališče črpalk za jedrske elektrarne v Litostroju

V vsej Evropi mu ni para

Litostroj je bogatejši za nov objekt — preizkuševališče črpalk, v katerem bodo preizkušali energetske črpalke do 850 kilovatov električne moči, do 300 stopinj Celzija in do 120 barov pritiska. To je edinstven objekt v Jugoslaviji — pravzaprav velik laboratorij — ki zagotavlja preizkušanje po ruskih in vseh zahodnoevropskih predpisih za tovrstne preizkuse.

Zanimivo je, da niti v zahodnoevropskih državah ni preizkuševališča za tovrstne črpalke, ki bi bilo tako popolno opremljeno in bi imelo toliko funkcij, kot jih imajo zdaj v Litostroju. Preizkuševališče črpalk je imel Litostroj že doslej, vendar za drugi tip črpalk.

Novozgrajeni objekt je razdeljen na dva tehnološko ločena dela in sicer na preizkuševališče in na tehnološke in pomožne prostore.

Vrednost objekta je 180 milijonov dinarjev. Sredstva za gradnjo so združena. Od teh je 25 odstotkov kratkoročnih kreditov podizvajalcev, ostali del pa je investitorjev denar.

Preizkuševališče črpalk so začeli graditi v lanskem maju, obratovati pa je začelo maja letos.

Objekt je projektiral Elektroprojekt Ljubljana. Izvajalec del je Elektroprojekt s podizvajalci gradbenih del Betonom Zasavje, tozd Gradnje Domžale, elektro del SCT-jem tozd Elektromontaža, strojnih del IMP-jevo Montažo Maribor.

Monterji IMP-jevega mariborskega tozda Montaža so začeli s strojnimi deli na omenjenem gradbišču v začetku lanskega novembra. Na tem objektu so montirali merilne proge, merilno progo z zanko, hladilni sistem, grelni sistem in varnostni sistem. Delo na objektu je bilo zelo zahtevno — posebno to velja za varjenje cevovodov, ki so iz visoko legiranih materialov, saj morajo zdržati obratovalni tlak 150 barov in temperature do 310 stopinj Celzija. Na gradbišču je delalo povprečno 8 Montažinih monterjev. Vodilni monter je bil Franc Tomec, vodja montaže pa Bogdan Sagaj. Vrednost del Montaže Maribor je 85 milijonov dinarjev.

»Kot izvajalci montažnih strojnih del« je dejal Bogdan Sagaj, vodja montaže, »smo imeli oporo pri projektantih Inženirskega biroja Elektroprojekta Ljubljana in v investitorju Litostroj, ki nam je priskočil na pomoč pri izdelavi posameznih detajlov. Sodelovanje z vsemi izvajalci je bilo korektno.« Vodja inženiringa Elektroprojekta iz Ljubljane Franc Škofic je povedal, da je imel IMP na gradbišču dobro ekipo monterjev.

Nadzorni inženir iz Litostroja Ivo Trontelj: »Vse instalacije so bile zelo zahtevne. Investitor je dobro sodeloval z vsemi izvajalci in je zadovoljen z njihovim delom. Posebej je treba pohvaliti vodjo montaže iz IMP-jevega tozda Montaža Maribor Bogdana Sagaja in vodilnega monterja Franca Tomeca, ki sta se s svojim delom posebno izkazala.«

In vodja investicij Peter Kopitar: »Pohvaliti je treba kvaliteto del izvajalcev predvsem IMP-jeve Montaže Maribor.«

Posledica tega pa je, da računajo Litostrojčani na mariborsko Montažo tudi pri gradnji naslednjega objekta, ki ga imajo v načrtih za prihodnost.

MARIJA PRIMC

Koncept proizvodnega programa črpalk izhaja iz državnega dogovora med članicami SEV in SFRJ o mednarodni specializaciji in kooperaciji do leta 1990. Po tem dogovoru naj bi SFRJ pokrila velik delež potreb po industrijski opremi za jedrske elektrarne. Litostroj naj bi izdeloval posebne črpalke CM 160-110. To so črpalke za borovo kislino, ki so vgrajene v primarni krogotok jedrske elektrarne.

Črpalke morajo biti zanesljive, saj delujejo v primeru okvar na reaktorju. Litostroj je začel idejno reševati in projektirati črpalke tega tipa že okoli leta 1981. Za dobavo teh črpalk je Litostroj doslej podpisal že nekaj pogodb. Ker je zahtevana velika zanesljivost delovanja, morajo biti črpalke pred vgraditvijo tudi temeljito preizkušene. Zato so tudi zgradili omenjeni objekt.

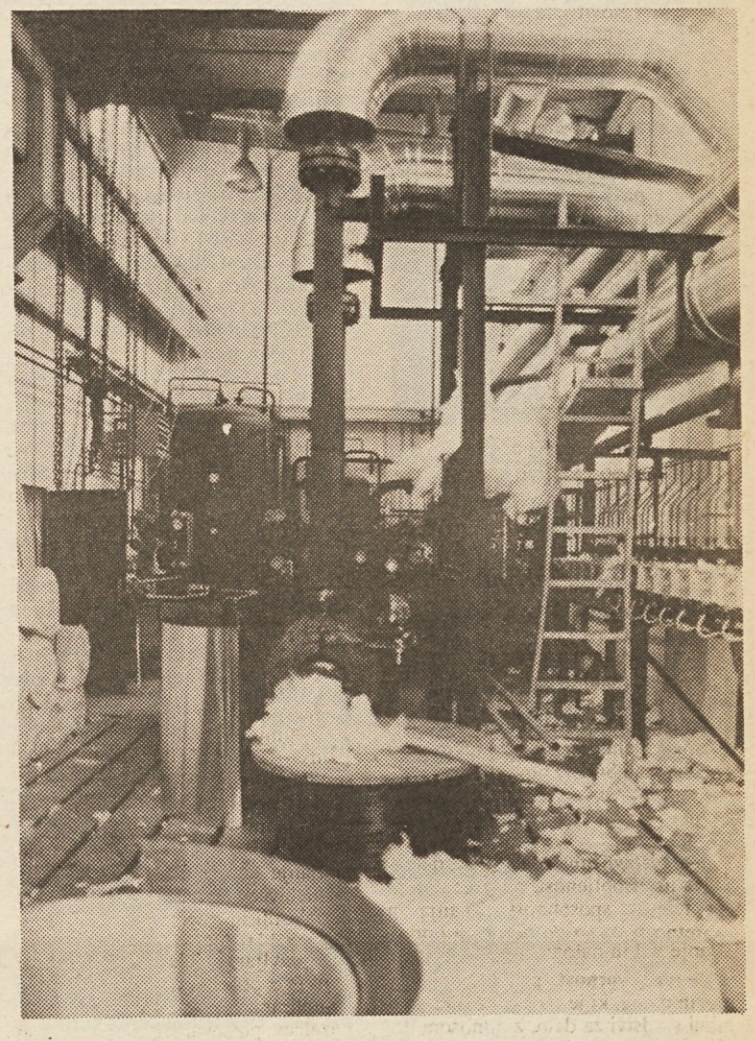

Podpisi k slikam: Levo zgoraj monterji na objektu. Desno zgoraj zunanjost objekta, spodaj merilna proga za preizkušanje črpalk.

ZAHVALE

Vodstvu DE Irak in P 202 D ter vsem sodelavcem se iskreno zahvaljujem za vso pomoč in sočutvovanje ob izgubi očeta.

JOŽE BOREC

Ob smrti svojega dragega očeta Ferdinanda Živica, se iskreno zahvaljujem osnovni organizaciji sindikata in sodelavcem DO IKO DSSS za podarjeno cvetje, izraženo sožalje ter spremstvo na njegovi zadnji poti

Janja Šarlah

Ob smrti žene se zahvaljujem OOS Klimat in sodelavcem za darovano cvetje, izraze sožalja in spremstvo na njeni zadnji poti.

FRANC ŠKERJANC

Ob boleči izgubi svoje mame se iskreno zahvaljujemo Osnovni organizaciji sindikata tozd Ten telekomunikacije in sodelavcem za darovano cvetje in izraženo sožalje. Zahvaljujem se sodelavcem za spremstvo na njeni zadnji poti.

Anton Bezjak

Nadaljevanje s 4. strani.

smo delavci za posege v sistem delitve praviloma zelo občutljivi. Urejanje delitve pa je povezano s precejšnjimi napori in stroški ter povzema veliko družbenopolitično in samoupravno odgovornost.

Spreminjanja se je treba lotiti premišljeno in načrtno, pri tem se je treba truditi, da se oblikuje sistem, ki obeta, da ga je možno praktično uresničiti in bo deloval na način, kot si želi večina delavcev in nenazadnje, da bo družbeno usklajen.

Nekoliko podrobneje bi opredelili še osnovne cilje, ki jih naj dosežemo z novim vrednotenjem zahtevnosti del in nalog, in sicer:

1. Višje vrednotiti neposredno proizvodno delo. Izhodišče za višje vrednotenje proizvodnega dela bi naj bila izenačenost zahtevnosti dela in nalog v neposredni proizvodnji za katere se zahteva kvalificiran delavec (3-letna poklicna šola) z delom in nalogami v administrativnih poklicih s srednješolsko izobrazbo.

2. Višje vrednotiti strokovno kreativna dela in delo specialistov v neposredni proizvodnji. Osnovno izhodišče je v razponu za dokončna relativna razmerja do enote enostavnega dela in vseh drugih del in nalog, ki se pojavljajo v konkretni uporabi sistema. Družbeno smo se dogovorili za najnižji (1:3) in najvišji (1:6) razpon. To velja za vsako delovno področje delavcev, ne samo za enoto enostavnega dela s količnikom 1,00, čiščenje delovnih prostorov s količnikom 1,25 direktor sestavljene organizacije s količnikom 1:6, temveč tudi za vsa druga, ki so zajeta v katalogu del in nalog.

3. Zagotoviti socialno varnost vseh zaposlenih ob povprečnih rezultatih poslovanja. Zaradi neusklajenosti znotraj sistema v PMI se dogaja, da je pri povprečnem osebnem dohodku cca 35.000 din, delovno področje čiščenje delovnih prostorov, pri povprečnih rezultatih dela, pri osebnem dohodku izpod vrednosti najnižjega oz. zajamčenega osebnega dohodka.

Družbenoekonomski izraz strokov reprodukcije delovne sile so predvsem bruto osebni dohodki. Normalna blagovna cena bi morala zagotoviti toliko dohodka, da se delavcem lahko zagotovi normalne osebne dohodke. Vemo, da delavci istega poklica težijo k izenačevanju svojih osebnih dohodkov. Po drugi strani pa so med povprečnimi osebnimi dohodki posameznih poklicov lahko velike razlike (zdravnik — inženir, profesor — ključavničar — čevljar), ki so posledica razlik v potrebni izobrazbi, fizični zahtevnosti poklica in drugih sestavin zahtevnosti del in nalog. Tako govorimo o normalni zahtevnosti del in nalog posameznih poklicev, ki so družbeno določeni preko usklajenih razponov do enote enostavnega dela in torej niso odvisni od konkretne organizacije združenega dela, v kateri delavec dela.

Med proizvodnimi dejavnostmi so objektivne razlike v tehnologiji ter v pogojih in načinu dela, posledica tega pa so potem razlike v strukturi delavcev glede na poklic, ki jih določene dejavnosti zaposluje. Organizacije združenega dela iste dejavnosti v glavnem zaposlujejo pretežno podobne poklicne strukture, ki se po zahtevnosti med seboj razlikujejo z organizacijo dela in različno zahtevnostjo za konkretno delo in naloge. Dela drugih poklicov pa se primerjajo s strukturo enakih poklicov drugje in vkonponirajo v lastno sredino. Če obstojajo torej razlike med dejavnostmi glede poklicne strukture delavcev in, če sočasno teži vrednost zahtevnosti del in nalog z istimi poklici k izenačevanju vrednosti zahtevnosti del in nalog, potem sledi iz tega, da se pojavljajo med povprečno vrednostjo zahtevnosti del in nalog posameznih dejavnosti razlike, ki so očitno posledice razlik v strukturi zaposlenih, ne pa v različni vrednosti zahtevnosti enakih del in nalog.

3. Samoupravno sporazumevanje v dejavnosti

Z družbenim dogovorom in strokovnimi podlagami so podane osnove za nadaljnje delo na področju samoupravnega sporazumevanja o skupnih izhodiščih in nekaterih osnovah razporejanja dohodka in čistega dohodka ter delitvi sredstev za osebne dohodke in skupno porabo v dejavnosti. Tako pomeni samoupravni sporazum dogovor udeležencev o nekaterih skupnih osnovah in merilih razporejanja dohodka in čistega dohodka ter delitvi sredstev za osebne dohodke in skupno porabo.

Ker so udeleženci samoupravnega sporazuma dejavnosti tudi republiški odbori sindikata dejavnosti in da so sporazumi zasnovani na družbeno sprejetih strokovnih podlagah, se s samoupravnim sporazumom dejavnosti izraža politika družbenega usmerjanja razporejanja dohodka in uveljavljanja načela delitve po delu in rezultatih dela.

Pri opredeljevanju udeležencev istega samoupravnega sporazuma dejavnosti ni odločujoča dohodkovna ali institucionalna povezava temeljnih organizacij združenega dela, temveč njihova enakost ali sorodnost v opravljanju glavne dejavnosti s tem, da je vsak tozd udeleženec določenega samoupravnega sporazuma dejavnosti. Pri opredeljevanju udeležencev samoupravnega sporazuma dejavnosti delovne skupnosti delovne organizacije (ali tozdi skupnega pomena) in delovne skupnosti sozda, se upošteva pretežna dejavnost, ki jo opravlja delovna organizacija oziroma sestavljena organizacija.

Vsebinsko predstavljajo samoupravni sporazumi dejavnosti družbeno izbrane kriterije za presojo uspešnosti poslovanja TOZD, ki so hkrati ena od primerjalnih osnov za planiranje, urejanje in uveljavljanje odnosov združevanja dela in sredstev. Gre torej za postopek in način družbenega urejanja odnosov delitve po delu in rezultatih dela.

V našem samoupravno-organiziranem gospodarstvu je že dolgo prisoten problem kako presojati uspešnost na podlagi dohodka. Na splošno merimo uspešnost tako, da primerjamo rezultat (output) z vložkom (input). Matematično zapisano torej:

$$\text{uspešnost} = \frac{\text{rezultat (output)}}{\text{vložek (input)}}$$

Ker je spoznanje, da je dohodek rezultat dela in sredstev (minulega dela), splošno sprejeto, je treba uspešnost na podlagi dohodka presojati v naslednji obliki:

$$\text{uspešnost} = \frac{\text{dohodek}}{\text{delo, sredstva}}$$

V imenovalcu imamo naturalno (delo) in vrednostno kategorijo, ki pa ju neposredno ne moremo upoštevati. Zato ulomka v tej obliki ne moremo izračunati. Razrešitev tega problema je v samoupravnih sporazumih dejavnosti z uvedbo obveznih kazalcev uspešnosti poslovanja in sicer:

1. Dohodkovnost, izraženo s kazalnikom doseženega dohodka na delavca.

2. Dohodkom v primerjavi s povprečno uporabljenimi poslovnimi sredstvi.

3. Donosnost (rentabilnost), izraženo s kazalnikom razporejenih sredstev za izboljšanje in razširitev materialne osnove dela ter rezerve (akumulacija) zmanjšano za vrednost izgub, v primerjavi s povprečno uporabljenimi poslovnimi sredstvi.

4. Reproduktivnost, izraženo s kazalnikom razmerja med skupno višino sredstev za amortizacijo po predpisanih stopnjah in nad njimi, sredstev za izboljšanje in razširitev materialne osnove dela ter rezerve, zmanjšane za vrednost izgube, glede na povprečno uporabljena poslovna sredstva.

5. Fizična produktivnost dela, menjava s količinsko proizvodnjo posameznega izdelka ali skupine izdelkov oz. opravljenih storitev na delavca.

6. Gospodarnost (ekonomičnost) poslovanja, izraženo kot celotni prihodek v primerjavi s porabljenimi sredstvi.

S presojo navedenih kazalcev, ki jih doseže posamezna udeleženka samoupravnega sporazuma dejavnosti, preko enotne metodologije spremljanja uresničevanja določil samoupravnega sporazuma dejavnosti, bi naj ugotovili, kakšno uspešnost pri gospodarjenju je dosegla in kakšna sredstva za osebne dohodke lahko oblikuje glede na ustvarjen dohodek. Delitev sredstev za osebne dohodke med delavce pa mora biti odvisno od prispevka posameznega delavca k ustvarjenemu dohodku. Ta odvisnost pa je povezana z opravljenim delom, ki ga izražamo z zahtevnostjo del in nalog, količino opravljenega dela in nalog, kvaliteto opravljenega dela in nalog ter doseženo gospodarnost pri delu. Osnova za vse izračune (tudi vrednost minulega dela) je količnik zahtevnosti del in nalog izražen z vrednostjo relativnega razmerja (RR) do enote enostavnega dela s količnikom 1,00.

Ugotavljamo, da ni bistvenega in odločujočega pomena v kateri samoupravni sporazum dejavnosti bomo pristopili glede na primerljivost tipičnih del in nalog. Odločujoča je primerjava enakosti ali sorodnosti v opravljanju glavne dejavnosti glede na primerljivost navedenih kazalcev s katerimi presojamo uspešnost gospodarjenja in možnost oblikovanja večjih ali manjših sredstev za osebne dohodke. Delitev med delavce je sicer odvisna od vrednosti RR za vsakega delavca posebej, za vse delavce pa je pomemben njihov povprečen RR, ker ta uravnava vrednost RR izraženo z dinarsko vrednostjo. Uskladitev vrednosti RR za konkretnega delavca in vse delavce pa ne reši noben samoupravni sporazum dejavnosti. Vsako delo in naloge, ki ne bodo zajete v samoupravnem sporazumu dejavnosti, katerega je sprejela njegova organizacija združenega dela, se usklajuje v tistem sporazumu dejavnosti v katerem je to delo in naloga zajeto kot pretežna dejavnost. Kolikor pa uskladitev ni možna v nobenem sporazumu dejavnosti, se usklajuje preko družbenega kataloga del in nalog. Če tudi tukaj ni možna primerjava, jo opravijo delavci na nivoju SOZD, DO ali pa neposredno v TOZD ali DSSS.

S samoupravnim sporazumom dejavnosti bi tako uredili zlasti:

1. Opredelitev značilnih kazalcev poslovnega uspeha ter usmeritev za razporejanje dohodka in čistega dohodka ter oblikovanja sredstev za osebne dohodke in skupno porabo,

2. skupna metodološka izhodišča za oblikovanje razvida del in nalog,

3. skupna metodološka izhodišča za ugotavljanje in primerjanje zahtevnosti del in nalog,

4. skupna metodološka izhodišča za ugotavljanje in primerjanje količine in kakovosti del in nalog,

5. oblikovanje skupnih osnov in meril za oblikovanje višine izplačil dogovorjenega dela sredstev sklada skupne porabe, za izplačevanje nadomestil osebnih dohodkov ter nekaterih povračil iz materialnih stroškov,

6. osnove in merila za ugotavljanje zahtevnosti in uspešnosti dela delavcev, ki opravljajo dela in naloge poslovodnih organov.

Iz vsebine samoupravnih sporazumov dejavnosti lahko ocenimo, da je udeležba vsake TOZD in DSSS neobhodna, ker vodi v dejansko usklajenost celotnega združenega dela na vseh področjih, ki tvorijo sistem nagrajevanja po delu in rezultatih dela.

Družbeni dogovor SRS je bil sprejet decembra 1980, pred tem je minilo dve leti od sestave osnutka in njegovega sprejema. Aktivnosti so pričele že v letu 1978. Sledilo je obdobje treh let, tj. 1980—1983 za sestavo in sprejem strokovnih podlag, v letu 1984 pa izdelava osnutkov samoupravnih sporazumov dejavnosti. Tako je minilo obdobje 7 let za družbeno dogovarjanje, ki bi ga naj izvedli v letu 1985 v celotnem združenem delu. Tudi pri nas smo dolžni vse, kar je sprejeto navzven kot izhodišče upoštevati in izdelati konkretna merila, ki ne bodo v nasprotju z nobenim širšim dogovorom ali sporazumom.

Za leto 1985 je sprejet dogovor o nalogah pri uresničevanju družbene usmeritve razporejanja dohodka in čistega dohodka, ki bi naj veljal samo v tem letu in za tiste organizacije združenega dela, ki še niso pristopile k samoupravnemu sporazumu dejavnosti in nimajo to področje obdelano v svojih samoupravnih aktih s tega področja. Poleg tega pa dogovor za to leto določa, da organizacije združenega dela čim prej pristopijo k samoupravnemu sporazumu ustrezne dejavnosti in njihove usmeritve vgradijo v svoje samoupravne splošne akte ter jih potem uporabljajo pri razporejanju dohodka in čistega dohodka ter oblikovanju sredstev za osebne dohodke. Tega postopka in načina ni v samoupravnem sporazumu SOZD IMP ter takšen kot je predložen, ne more nadomeščati sedanji dogovor. Ob tem tudi opozarjamo na posledice, ki bi lahko nastale, če bi udeleženci družbenega dogovora SRS sprejeli stališče (to je bilo narejeno v preteklosti že večkrat), da organizacije združenega dela ne smejo povečati sredstev za osebne dohodke dokler ne pristopijo k samoupravnemu sporazumu dejavnosti in nimajo z njim usklajenih svojih samoupravnih splošnih aktov iz tega področja.

ERNEST FUJS

OB ŠTIRIDESETLETNICI OSVOBODITVE

Ljubljana je odprla vrata osvoboditeljem

Lado Mazovec je sam doživel osvoboditev Ljubljane, saj je prišel v slovensko prestolnico s 1. brigado Knoja 9. maja zjutraj.

Ko je pripovedoval o teh dogodkih, je moral poseči nazaj. 1. brigada Knoja je skupaj z drugimi enotami napredovala proti Ljubljani iz kočevske smeri. »Naša brigada je sodelovala v zaključnih fazah borbe za Kočevje, v zaključnih fazah borbe za Ribnico in v borbah za Velike Lašče, od takrat pa nismo bili v nobeni borbi več.«

7. maja zvečer so prišli do Škofljice in zavzeli položaje od Škofljice do Želimlja. »Ves dan 8. maja smo bili na tem območju, kjer smo držali del Barja proti Igu. Zvečer pa smo že poslali patrulje ob železniški progi proti Igu. Operativne brigade 18. divizije

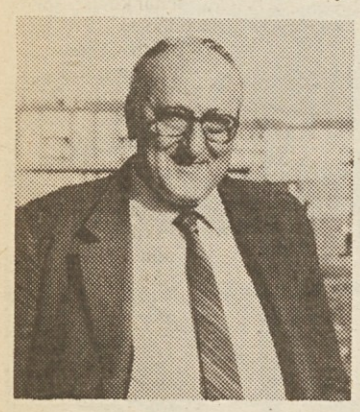

so medtem, kot je znano, vodile težke borbe na Orlah. Podpiralo jih je tudi partizansko topništvo, saj so bile na Škofljici tri baterije z 12 topovi. Naša brigada je medtem patrulirala in se pripravljala, da zasedemo Ljubljano. Mi kot enota Knoja smo imeli nalogo zasesti vse prehode iz Ljubljane.«

Lado Mazovec se spomni mnogo podrobnosti o vzdušju pred osvoboditvijo Ljubljane. V enotah so na političnih urah obravnavali vojaški in politični položaj in naloge partizanskih enot, ki so bile v tem času že prava redna vojska. Predvsem je bilo vprašanje, kaj bo naredil sovražnik, še zlasti njegovi domači pomagači.

»Včasih smo celo malo dramatizirali. Bali smo se, da bodo v mestu ostali diverzanti. Pripravljali smo se celo na poulične borbe.«

A vendar, če upoštevamo dogajanje med vojno in zločine, ki so jih zagrešili okupatorjevi sodelavci proti lastnemu narodu, je razumljivo, da je partizanska vojska računala tudi z možnostjo, da bodo skušali v Ljubljani pustiti svoje skupine, ki bi skušale organizirati odpor proti novi državi.

»Zato je bil naš cilj Ljubljano čim prej zasesti, in sicer tako, da bi bilo čim manj škode,« pravi Mazovec. To je tudi uspelo, saj je Ljubljana, ki je bila ves čas okupacije žarišče odpora, tudi zdaj dokazala, kje stoji. Narodni izdajalci so verjetno dobro čutili, da v mestu nimajo več kaj iskati in so zbežali skupaj z Nemci.

»V mestu niso pustili omembe vrednih skupin diverzantov,« pravi Mazovec. »Skoraj vsi so pobegnili. Ujeli smo nekaj posameznikov, ki za pobeg niso imeli časa, ali pa so se poskušali skriti. Vse te smo izročili sodišču. Sicer pa v mestu okupator ob begu ni naredil zločinov, prav tako ni bilo nobenih večjih sabotaž.«

»Naš bataljon je prišel v Ljubljano zjutraj in ob osmih ali pol devetih smo se zbrali na dvorišču Šentpeterske vojašnice. Tam so bili postrojeni tudi pripadniki stare policije in čakali, kaj bo z njimi naredila nova oblast. Ker pa Knoj ni milica, se mi vanje nismo vtikali. Smo se sicer pogledovali tako izpod čela, a mi smo kmalu dobili konkretne zadolžitve.«

Enota, v kateri je bil Mazovec, je morala na Vič. Spotoma smo pustili straže pred Namo, Filharmonijo, Univerzo in nekdanjo banovino (današnjim Republiškim izvršnim svetom). Njihov cilj pa je bil blok na Viču.

»Bloka takrat seveda ni bilo več. Prehod smo takoj odprli. Saj španski jezdeci in žica so bili v precejšnji meri odstranjeni že pred našim prihodom, mi pa smo blok še bolj očistili. Naša naloga seveda ni bila, da bi kogarkoli zapirali v Ljubljano ali mu preprečevali vstop, pač pa smo le nadzirali situacijo. Druge enote pa so medtem zasedle vse sovražnikove postojanke in njegova skladišča.«

Kot sem že rekel, so Ljubljančani osvoboditelje navdušeno pozdravili. Lado Mazovec je ta pozdrav doživel na Karlovškem mostu, kjer je množica pričakovala partizanske enote. »Bil sem najvišji in mnogi so me spoznali. Tu sem spet srečal ljudi, ki sem jih poznal iz partizanov, pa ljudi, s katerimi sem bil skupaj zaprt, in aktiviste. Bilo je enkratno. Toda za vse to veselje in srečo je bilo zelo malo časa, le toliko, kolikor smo porabili za prehod skozi špalir ljudi, ki so nas pozdravljali.« A vendar so ti utrinki ponovnih srečanj s prijatelji, za katere toliko časa nisi vedel, kakšna je njihova usoda, ostali v spominu.

Ko je bil kasneje na viškem bloku, pa je, kot pravi sam, doživljal prihod drugih partizanskih enot. V teh urah so po Tržaški prihajale razne partizanske enote — od slovenskih brigad in brigad 4. armade, pa do manjših enot, pa enot ljudske tehnike in tudi vlada je takrat prišla v Ljubljano.

»Imenitno je bilo, ko je prišla četa partizank«, pravi Mazovec. »Še danes ne vem, kakšna enota je to bila — verjetno četa ljudske tehnike. Bilo jih je 30 ali 40 in same ženske. Vse so bile tudi lepo oblečene in lepo postrojene. Ljudje so jim navdušeno skandirali in jim metali nageljne, da so bile vse v cvetju. Močno mi je tudi ostal v spominu prihod neke artilerijske enote, mislim, da je bila srbska, ki je prišla izpred Trsta. Več kilometrov je bila dolga ta kolona in tudi sam sem bil kar začuden, da ima naša partizanska vojska toliko orožja.«

Naslednji močan vtis iz prvih dni svobodne Ljubljane je spomin na zborovanje 10. maja, ko so Ljubljančani pozdravili ljudsko vlado. Lado Mazovec je bil na Kongresnem trgu v enotah za zaščito in je tako doživel, kako je Oton Zupančič pred navdušeno množico pozdravil osvoboditelje, nato pa so spregovorili predsednik OF Josip Vidmar, Boris Kidrič in drugi govorniki.

Ko sem se pogovarjal z Ladom Mazovcem, nisem mogel mimo tega, da izhaja iz znane revolucionarne družine, saj so Mazovčevi bratje že mnogo pred izbruhom aktivno delovali v delavskem gibanju. Prosil sem ga, da je povedal malo več o tem.

»Človek ne raste sam kot bilka sredi polja,« je rekel. »Naša hiša v Zgornjem Kašlju, reklo se je pri Gmajnarju, je bila že dolga leta pred vojno zbirališče levičarjev, simpatizerjev borbe za pravice delavcev. S tem je začel moj najstarejši brat Jože že kmalu po letu 1925. Rojen je bil leta 1904, in je odraščal po 1. svetovni vojni, ko je bila Komunistična partija še dovoljena in so bili v Ljubljani shodi delavcev. Kasneje se je Jože zaposlil kot delavec v papirnici Vevče in je s svojim naprednim delovanjem nadaljeval. Jaz sem najmlajši od petih bratov, rojen 1925 in poznam te stvari le po pripovedovanju.

Ko sem bil star okrog 10 let, pa sem že dobil naloge. Pri nas so bili sestanki raznih forumov. Mlajši bratje niti nismo vedeli, kateri forumi so to, pač pa smo stražili in bili za kurirje — na primer, da smo udeležence pripeljali k nam in zjutraj spet od nas — enega na vlak v Zalog, drugega v Sostro, tretjega v Kašelj in tako naprej, da ni bilo sumljivo. Potem je bila zelo razvita Rdeča pomoč za španske borce, kjer niso sodelovali le komunisti, pač pa tudi drugi napredni ljudje.«

Kako so na to gledali starši?

»Oče je bil precej indiferenten, mati pa zelo aktivna. Ona je vse vedela, če pa še ni vedela, je vse razumela, tako po žensko pač, čustveno. Ženske imajo mnogo bolj razvit odnos do trpljenja in zato je mati podpirala vso to aktivnost.«

Seveda Mazovčevi bratje niso delali sami, pač pa so bili povezani z drugimi komunisti v tistih priljubljanskih krajih. V Zalogu sta bila pomembna organizatorja Komunistične partije Adolf Jakhel in Peter Črmelj. »Jaz, ki sem takrat hodil morda v 4. razred, pa sem bil kurir in prenašal gradivo, ki so mi ga dajali za brata. Tako mi je Črmelj nekoč dal knjigo Agrarna vprašanja v Sovjetski zvezi. Toda čim sem prišel domov, so za mano prišli žandarji, naredili preiskavo in knjigo našli. To so bili veseli, ker so mislili, da imajo obremenilno gradivo za brata. Kje sem dobil knjigo in komu je namenjena, so hoteli vedeti. Zlagal sem se, da sem jo našel v Zalogu na Poljanah. Tam je bilo odlagališče smeti in telegrafskih drogov, kjer smo se otročaji res pogosto potikali. Žandarji seveda niso verjeli in so me odpeljali s seboj, knjigo pa tudi. Najprej so me pošteno pretepli, nato pa so začeli govoriti, da itak vse vedo, da so že vse zaprli in naj kar po pravici vse povem. Jaz pa sem vztrajal pri tem, da nič ne vem. In zvečer so me izpustili. To je bila moja prva aretacija.«

No, nekaj let kasneje je Lado Mazovec skupaj z drugimi mladinci iz Zaloga in okoliških krajev že sodeloval v različnih akcijah. Tako so trgali plakate protidelavskih strank za državnozborovske volitve leta 1938, pa demonstrirali v okviru brezposelne akcije leta 1940. Organiziral je te akcije Stane Bobnar iz Polja.

Ker je bila Komunistična partija prepovedana, so komunisti ustanavljali razna društva — na primer brata Prijatelja sta v Slapah ustanovila Svobodo, v Zadvoru pa so ustanovili godbo na pihala Zarja, pa športna društva so bila tista, kjer so se mladi povezovali.

»Bolj ko se je bližala vojna, tesneje smo se povezovali in ko je Jugoslavija kapitulirala, nismo prav nič dvomili, pač pa smo vsi vedeli, na kateri strani smo. Na tem območju Ljubljane — okrog Zaloga, Zadvora, Kašlja — nasprotnikov praktično nismo imeli. Bila je le peščica starih idejnih nasprotnikov, ki pa niso imeli omembe vrednega vpliva.«

Tako je prišel 6. april (bila je nedelja) in napad na Jugoslavijo. Trije od Mazovčevih bratov so bili vpoklicani. »Še pred odhodom nam je starejši brat dal nalogo zbrati čim več orožja. Takrat so bili veliki premiki vojaških enot, vojaki so bili utrujeni, dremali so na vozovih in tu pa tam se je dalo smukniti kakšno puško. Zgodilo se je pa tudi, da me je vojak sunil v rit, ko sem vlekel puško izpod njega. Ko je jugoslovanska vojska tik pred kapitulacijo zapustila skladišče v Zajčji dobravi, smo tam dobili več zabojev municije.«

Z zbiranjem orožja so nadaljevali tudi po kapitulaciji, ko sta se Ladova brata vrnila. Pravzaprav so ga takrat zbrali še več. »Takrat je bilo povsod mnogo orožja. Mi smo se s kolesi vozili naokrog in ga iskali. Celo otroci so imeli puške in so jih bili za nekaj deset lir pripravljeni prodati.«

Zvedeli pa so tudi, da je jugoslovanska vojska v Sostrem vrgla v Ljubljanico za več kamionov municije in odločili so se, da jo bodo šli iskat. Šli so kar z vozom in res rešili 30 zabojev municije, ki so jih potem zakopali. Morda še zanimivost, da je pri tej akciji sodeloval tudi Miha Marinko. »Bil je mobiliziran v jugoslovansko vojsko in po kapitulaciji se je ustavil pri nas, tako kot še mnogi drugi. Jaz ga takrat nisem poznal, sem pa mnogokrat razmišljal, kdo je bil tisti vojak, ki je z nami dvigoval municijo. Takrat je namreč še imel starojugoslovansko uniformo. No, precej let po vojni, nam je povedal, da je bil to on, ta dogodek pa opisuje tudi v svojih spominih.«

Seveda to zbiranje orožja ni ostalo prikrito. »25. aprila sta pripeljala pred našo hišo dva tovornjaka italijanskih vojakov, ki so vso hišo temeljito preiskali. Celo vrt okrog hiše so razkopali. Orožja sicer niso našli, vendar so dva brata in mene kljub vsemu odpeljali. En brat se je naredil bolnega, eden pa je bil zdoma. Odpeljali so nas v Šentpetersko kasarno in bili smo eni prvih zapornikov. No, mene so po kakšnih treh tednih izpustili kot mladoletnika, a že čez dva dni so me spet iskali. Toda takrat me ni bilo več doma, ker sem se že skril, ostala dva brata pa tudi.«

Tako se je začelo obdobje ilegale. Konec junija so že formirali prvo skupino in 16. julija so šli na pohod proti litijskemu območju, kjer so na poti naleteli na nemško patruljo in ubili nemškega vojaka. To je prvi okupatorjev vojak, ki je bil ubit v spopadu s partizani na Slovenskem.

Lado Mazovec je bil takrat star 16 let. Partizanska leta je v glavnem opravljal kurirske dolžnosti ali kot pravi: »Bil sem tam, kamor so me pač določili.« Od kapitulacije Italije do aprila 1945 je bil kurir na zvezi med Ljubljano in glavnim štabom Slovenije. V začetku aprila pa so kurirji na tej zvezi dobili nalog, da se lahko umaknejo in takrat je šel na Dolenjsko, kjer se je vključil v Knoj.

Veselja ob osvoboditvi ni mogoče popisati

»V noči z 8. na 9. maj smo prišli v Celje. Dan zmage sem torej doživel 9. maja v osvobojenem Celju,« pravi Zdravko Rojc-Abi, ki je danes vodja skladišča gotovih izdelkov v Klimini Industrijski proizvodnji, pred štiridesetimi leti pa je bil kot sedemnajstleten fant partizan v obveščevalnem centru štaba 14. divizije.

Na vprašanje, kako je bilo v Celju na dan osvoboditve, je odgovoril: »Veselje je bilo nepopisno. Ni besed, ki bi izrazile te občutke. Sam si bil srečen in še bolj si bil srečen, ko si videl srečo drugih. Ljudje so nam dajali cvetje, obdarovali so nas s cigaretami, s čokolado. Vsega tega ni bilo vso okupacijo, a zdaj so nas ljudje obdarovali s temi dobrotami. Vse kar so imeli, so nam dali.«

Okrog Celja ni bilo večjih bojev. Nemci so se s tega območja v glavnem umaknili že prej. Štirinajsta je imela v tem času glavne boje s četniki in ustaši, pa z nekaterimi esesovskimi enotami, ki so se umikale z Balkana. Vse te čete so se valile skozi Celje.

»Mi smo imeli povelje, naj te množice ne zadržujemo okrog mesta. Bilo je namreč ogromno število različnih bežečih sovražnikovih enot, ki smo jih spustili proti Koroški, Črni in Dravogradu. Za takšno taktiko se je poveljstvo odločilo, ker bi oni sicer uresničili grožnjo in bi poklali prebivalstvo v mestu.«

Tako so torej enote štirinajste prišle v Celje, a tam niso dolgo ostale. V mestu so takoj začeli formirati organe nove ljudske oblasti, pa enote Narodne zaščite, medtem ko so partizanske enote šle za umikajočim se sovražnikom. »Niti en cel dan nisem bil v Celju!«, se spominja Abi.

Treba je bilo razorožiti sovražne čete, pri čemer so bili še ostri boji. »Že od Šoštanja naprej se je začelo razoroževanje, glavne zaključne operacije pa so bile pri Prevaljah v Črni. Mi smo jih pozvali, naj položijo orožje. Nekatere sovražne enote so to tudi storile, večina pa ne, tako da so bili potrebni še krvavi boji. Večji del Nemcev se je držal tega, da so ob kapitulaciji položili orožje. Ustaši, četniki, belogardisti in drugi koloboracionisti pa o tem niti slišati niso hoteli, ampak je bil njihov edini cilj, da se prebijejo k Angležem.«

Zdravko Rojc je bil ob začetku vojne mlad fant. Pove pa, da je bil okupatorjev pritisk na Štajerskem hud.

»Bilo je tako, da se na cesti sploh nisi mogel ustaviti in se s kom pogovarjati. Čim so policisti videli dva ali tri mlade skupaj, so nas že razgnali in pretepli. Skratka, bila je skrajno ostra policijska diktatura. In slovensko se sploh ni smelo govoriti. Okupator je takoj po prihodu uvedel popolnoma nemške šole. Ves pouk je bil samo v nemščini. In če ti ni šlo, so te takoj ozmerjali z *windišer hundom*. Jasno, da vsi ljudje niso znali nemško, a to so zahtevali od njih. Če so te nemčurji ali policisti slišali govoriti slovensko, so te že neusmiljeno pretepli.«

V tako ostrem terorju, pa ob tem ko so Nemci mnogo zavednih Slovencev izselili, je bilo seveda težko organizirati odpor. Toda kljub temu je bilo mnogo takih, ki se niso uklonili. Tudi Zdravko Rojc je bil med Skojevci in je raznašal letake.

»Izkoriščali smo alarme, ko so Celje preletavala zavezniška letala. Takrat je bilo mesto treba zatemniti, mi pa hajd na kolo in smo raznašali letake. Saj posebne nevarnosti ni bilo, ker so bile ceste prazne. Toda prišli so nam na sled in ni nam preostalo nič drugega, kot da se umaknemo v partizane. Šel sem na Drameljski teren, to je blizu Celja. V partizanih sem imel sestro in svaka, tako da sem vedel, kam naj se obrnem.«

In kot vsi, s katerimi sem se pogovarjal, se natančno spomni datuma. Bilo je 16. marca 1944. Tako star si zapomniš za vse življenje.

Najprej je bil kurir na terenu, kasneje so ga prestavili v obveščevalni center Štirinajste. Legendarne Štirinajste, ki je toliko pomenila za narodnoosvobodilno borbo na Štajerskem.

Tudi Abi potrjuje njen pomen. »Pred prihodom Štirinajste je bilo na Štajerskem bolj malo slišati o partizanskih enotah. To pa je bila operativna enota, ki se je lahko uspešno spopadla z Nemci, za kar terenci niso bili sposobni. Zato se je po prihodu 14. divizije narodnoosvobodilno gibanje na Štajerskem razmaknilo. Ona je ljudem dokazala, da je upor proti Nemcem možen in tako se je več ljudi vključevalo v partizane in ostale so tudi nove operativne enote na terenu.«

Slovence so izganjali, a zlomili jih niso

Zgodovinsko dejstvo je, da je Hitler ob snovanju skupacije Jugoslavije naročil za Gorenjsko in Štajersko: »Naredite mi to deželo spet nemško!« Njegovi podaniki so za uresničitev tega cilja naredili načrt o množičnem izseljevanju tistih Slovencev, za katere so menili, da jih ne bodo mogli uspešno ponemčiti. Na tisoče družin so tako izselili z Gorenjske in Štajerske.

Alojz Počkaj in Rihard Lenardič, zaposlena v celjski Klimi, sta doživela izgnanstvo kot otroka (prvi je bil takrat star devet, drugi trinajst let) in obema je ostalo v neizbrisnem spominu.

»Nas so izgnali 11. septembra 1941, je povedal Lenardič. »Ponedeljek je bil in ravno tisti dan se je začela šola. Hodil sem v meščansko šolo. Toda ob štirih zjutraj sta prišla dva policista in nam dala dve uri časa, da se pripravimo. Oče je bil takrat že na delu v Cinkarni. Šli so ponj. Dovolili so nam, da smo vzeli s seboj kar smo lahko nesli v rokah, vse ostalo smo morali pustiti v stanovanju.«

Tako so Lenardičevi in še dve družini iz Teharih odpeljali v zbirno taborišče v Rajhenburg, današnjo Brestanico, v njihovo stanovanje pa se je vselila neka nemška učiteljica, ki je kasneje ob zlomu okupatorja odpeljala tudi vse njihove stvari v Gradec.

Počkaj je povedal isto zgodbo, le da so njih dvignili policisti na noge ob enih ponoči. Prav tako so jim dali le dve uri asa, potem so jih Nemci zaprli v današnji 3. osnovni šoli v Celju, kjer so jih natančno popisali — tudi pri tem nasilju je nemška pedantnost delovala brezhibno — in jih nato tudi odpeljali v Brestanico.

»Tam smo bili precej časa, kar kakšnih 20 dni, ker se Nemci niso mogli odločiti, ali nas naj pošlje v Šlezijo ali Srbijo. Prihajale so razne komisije, ki naj bi prevzele transport in ko so nas nazadnje prevzeli ustaši, smo skepali da bomo šli na Hrvaško.«

Naslednja postaja, tako za Lenardičeve kot za Počkajeve, je bila Slavonska požega.

»Iz Požege so nas po treh tednih poslali v Valpovo, kjer smo ostali do 10. julija 1945,« pripoveduje Rihard Lenardič.

»Najprej so nas strpali v ovčje hleve, v katerih smo bivali kakih sedem mesecev. Za hrano smo morali delati in sicer največ pri podiranju pravoslavnih cerkva. Tudi otroci. Kasneje pa smo delali razna priložnostna dela pri kmetih, na opekarni, skratka, povsod, kjer je bilo kakšno koli delo. Leta 1943 sem imel srečo, da sem se lahko šel učit za ključavničarja.«

Zakaj srečo?

»Ker mnogi niso mogli dobiti možnosti za uk. Manjši otroci so hodili v štiriletno osnovno šolo. Druge šole pa tam ni bilo in večji smo ostali na cesti, če nismo bili sprejeti v uk.«

Počkajeve so še večkrat selili — najprej so jih poslali na Grubišno polje, nato v Grdjevac, pa v Topolovico, ki je bila staro pravoslavno naselje in so ga ustaši likvidirali, zato so se Počkajevi umaknili nazaj v Grdjevac, kjer se je družina razbila: mati in sestra sta našli zatočišče pri eni družini, oče in sin pri drugi. Lojze je šel nato za pastirja k nekemu kmetu, oče se je vozil delat v Bjelovar, dokler je bilo to mogoče.

»Leta 1942 so ukinili že tudi šolo, tako da je med izgnanstvom praktično nisem obiskoval,« se spominja Alojz Počkaj. »Izgnanci smo ogro-

Osvoboditev dela je največja pridobitev

Štirideset let je minulo od osvoboditve. Štirideset let življenja v svobodi, štirideset let nesporno velikega razvoja, pa tudi problemov. Ko sem se pogovarjal z borci NOV, sem jih spraševal tudi, kako gledajo na razvoj naše družbe po osvoboditvi. Kaj je po njihovem največji dosežek teh štirih desetletij in kaj največja slabost.

Poglejmo, kaj so povedali!

STANKO KRUMPAK: »Poglejte, kaj vse smo v teh štiridesetih letih v Jugoslaviji zgradili, kako smo se industrializirali in tudi, kako smo preobrazili ljudi. Danes imamo mnogo več strokovnjakov, več je inteligence, kultura je bogatejša. Vse to so ogromne pridobitve in mislim, da ni kapitalistične države, ki bi se tako hitro razvijala. Slabo pa je, da smo minulih deset let kot družba dobro živeli, obenem pa malo delali. Da smo dosegli tak standard, smo najemali kredite. Da se je to zgodilo, pa je kriv sistem, ki je vsakomur dopuščal najemati kredite, pa tudi neodgovorni ljudje, ki so jih jemali, češ, saj bo plačala država.«

LADO MAZOVEC: »Največja pridobitev je sigurno zmaga nad fašisti in domačimi izdajalci. To je bil cilj več desetletnega boja delavcev, cilj žrtev med vojno in tudi po njej. To je svoboda, ki ni le zmaga nad okupatorji, pač pa tudi osvoboditev dela in ustvarjalnosti, prava proletarska svoboda. Če torej gledamo realno, smo ogromno pridobili tako kot narod kot tudi kot posamezniki.

Obenem pa je res, da bi lahko dosegli še mnogo več s pametno in bolj perspektivno politiko, če bi bolj izkoristili ljudsko hotenje. Zame je največja slabost povojnega razvoja ta, da se še vedno zavira ljudsko pamet, ljudsko hotenje. Zavira pa se to z birokratskim ravnanjem. Večkrat sem se spraševal, kako je to, da so ljudje kot posamezniki čisto v redu, skupaj kot forum kot organizacija, pa tako neučinkoviti.

Nihče me ne bo prepričal, da mora biti tako — na primer, da imamo razmeroma zastarele tovarne, da po tolikih letih kmetijstvo ni dovolj razvito. Toda pri nas meljemo in meljemo, naredimo pa nič. Največji problem naše družbe je po mojem ta, da se noben sklep in noben zakon ne izvršuje dosledno in da ni za to neizvrševanje sklepov nobene odgovornosti. Povsem sem prepričan, da je samoupravljanje edina vizija človeštva. Ni sicer nujno, da so vse institucije takšne kot pri nas, toda samoupravljanje kot ideja družbenih odnosov je gotovo pot vsake napredne družbe. Toda obenem, ko razvijamo samoupravljanje, se moramo zavedati, da morajo pa o strokovnih zadevah odločati strokovnjaki na osnovi znanstvenih ugotovitev. In prav nobene potrebe ni, da na novo odkrivamo to, kar je že odkrito.«

MARJAN LUZNAR: »Veliko se je v naši državi naredilo v teh štiridesetih letih, tudi če se primerjamo s sosednjimi državami. Toda bilo je tudi mnogo zgrešenih investicij. Še posebej pa me boli, da se pri nas preveč zida na obdelovalni zemlji. Včasih so gradili na senčni zemlji in na bregovih, lepo zemljo pa so ohranjevali za obdelovanje. Zdaj pa na to premalo mislimo.«

LOJZE TRTNIK: »Kar primerjajte, kakšna je bila po vojni Slovenija in Jugoslavija po vojni in kakšna so danes naša mesta in vasi! Hiše so danes skoraj vse nove, šole so nove, koliko je vrtcev, ki jih včasih sploh ni bilo. In tudi ljudje živijo mnogo bolje, kot so živeli včasih, pa čeprav je zadnja leta malo težje.

Drži, da smo delali napake, a tega nas ne sme biti sram. Jaz pravim, če bi bili malo bolj pridni, bi nam bilo lepo. Ni skrivnost, da se pri nas dela po 4 ali 5 ur, nekateri pa še 3 ure ne. Po drugi strani pa hočejo ljudje imeti vse: vrtce, šole, avtomobile, vikende. Smo se pač že tudi malo, morda že precej, skorumpirali. Vsi znamo kazati na druge in iskati luknje. Zato pravim; Bolj pridni moramo biti, pa spoštovati sporazume in zakone! Kolikor vidim, so ljudje pripravljeni delati. Prepričan sem, da ni nobenemu Jugoslovanu vseeno, ali bo v Jugoslaviji ali pod kakšno drugo komando. Toda dokler se ne bo spremenil odnos do dela, dokler ne bo več spoštovanja zakonov in dokler ne bo več odgovornosti, bomo v razvoju capljali.«

ZDRAVKO ROJC: »Največja pridobitev je gotovo svoboda. Slabosti pa so naše gospodarstvo, kjer težave po mojem izvirajo iz tega, da se premalo dela, oziroma, da se dela premalo vrednoti. Dokler bo DPD (družbenopolitično delo) bolj vrednoteno od proizvodnega dela, toliko časa stabilizacije ne bo. Poglejte, koliko ur nekateri zares delajo. Zdi se mi, da mnogi večino svojega dela zapravijo po raznih sestankih.«

Toda vi ste se vendar borili za to, da bo delavec odločal. In naj imamo o sestankih takšno ali drugačno mnenje, dejstvo je, da se morajo ljudje zbrati, če naj povedo, kaj želijo, torej da lahko odločajo. Ali ni tako?

»O saj sestanke smo imeli tudi že včasih. Toda takrat smo se o vsem pogovorili zelo hitro in sestanek je bil mimogrede končan. Tako pa je bilo, ker je bil odnos drugačen. Še danes se spomnim, kako sem bil predsednik sindikata, 1956 ali 1957. leta je to bilo, pa sem moral nekoč na sejo okrajnega sindikalnega sveta. Ob desetih sem bil že nazaj v tovarni. Ampak konec meseca mi je delovodja rekel: »Poslušaj, štiri ure ti manjkajo, kdaj jih boš nadoknadil?« To, da sem bil na sestanku, ni bilo nobeno opravičilo, da ne bi naredil svojega v tovarni. In ker je bilo povsod tako, so se ljudje trudili, da bi bili sestanki kratki in učinkoviti. Danes pa se mi zdi, da bi nekateri radi presedeli na sestanku kar ves dopoldan, samo da ne bi bilo treba delati.«

JOŽE URŠIČ: »Če pogledam samo Panonijo, kako se je v teh letih razvila iz skromne obrtne delavnice v takšno tovarno, se mi zdi, da je to velik razvoj. Slabost pa je, da so se ljudje spremenili. Zdaj ni več tiste zavesti, ki je bila včasih. Zdaj ljudje samo zahtevajo: »Daj, daj!« delati pa mnogi niso pripravljeni. To je po mojem glavni problem, ki je danes v naši družbi.«

OB ŠTIRIDESETLETNICI OSVOBODITVE

mno izgubili, kar je bilo treba potem nadoknaditi. Tudi družina je bila razbita. Očeta so potem vključili v Zagoračko brigado, medtem ko smo se ostali vsak po svoje prebijali skozi vojni direndaj.«

Toda na Slavonijo ga vežejo tudi mnogi lepi spomini.

»Lepi so predvsem spomini na to, tako lepo so nas sprejeli tamkajšnji ljudje — in sicer najbolj prijazno ravno tisti, ki so tudi sami najbolj trpeli, to je pravoslavci in Slovaki. Drugi domačini — Madžari, Švabi in Hrvati so se nas vsaj v začetku kar nekoko izogibali in šele proti koncu vojne, so postali tudi ti prijaznejši.«

Tudi Lenardiču je ostala hvaležnost do domačinov. »Že v Belišču, kjer se je vlak ustavil, smo bili prese-

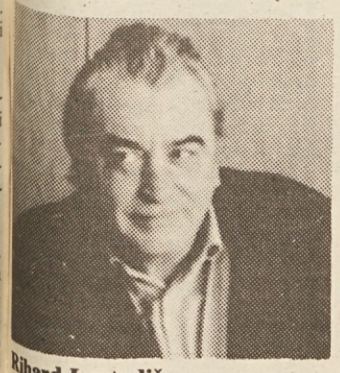

Rihard Lenardič.

Alojz Počkaj.

nečeni nad sprejemom. Bili smo še v vagonih, ko so nam domačini še prinesli hrano in mleko za dojenčke. In tudi kasneje so nam pomagali, kolikor so mogli.«

To so težka doživetja, ki jih niso pozabili niti izgnanci niti ljudje, ki so jih tako širokosrčno sprejeli.

»Pred leti, približno dvajset let bo tega, sem bil službeno v Osijeku, pa sem se oglasil še v Valpovu,« pravi Rihard Lenardič. »Obiskal sem nekaj poznanih ljudi, ki so me res prisrčno sprejeli. Takoj so obvestili še ostale domačine in me obilno počastili s hrano. In nato, ko sem šel, me je pospremilo kar kakršnih petnajst vaščanov. Tako so me lepo sprejeli, da mi je bilo kar nerodno. Res nisem pričakoval takšnega sprejema, saj sem bil vendar še otrok, ko sem odšel iz Valpova. Oni pa so bili zares veseli mojega obiska. Neke ženske so celo rekle: »Nikdar si nismo mislile, da se bo nek Slovenec spomnil na nas in nas prišel obiskat.«

Osvoboditev so izgnanci v Slavoniji dočakali konec aprila.

»Tisti zadnji tedni vojne so bili nekaj posebnega,« se spominja Alojz Počkaj. »Bili so zelo razburkani časi, polni premiki različnih sovražnikovih enot: ustašev, pa četnikov, domobrancev, pa Nemcev, Čerkezov. Vse te enote so se premikale na tem območju, partizani pa so stalno pritiskali na njih. Bilo je tudi mnogo akcij, v katerih so partizani rušili železnice, mostove, ceste. Potem je nenadoma vse utihnilo. Kar na vsem lepem ni bilo nikjer nobene vojske več. V teh krajih so se sovražnikove enote tako hitro umaknile in zbežale proti Zagrebu, da jim partizani niti slediti niso mogli. Šele čez čas so prišle njihove izvidnice in nato redne enote. Bilo je res praznično. Toda mi izgnanci, smo mislili le na to, da bi se čimprej vrnili domov.«

A to ni šlo tako hitro. Počakati so morali, da so bile proge popravljene, tako da so Počkajevi prišli v Celje šele junija, Lenardičevi pa še kasneje. Do Slovenije so potovali kar sedem dni, pravi Rihard Lenardič.

»Čeprav je bila vojna, čeprav sem bil lačen, čeprav smo trpeli pomanjkanje in nas je bilo dostikrat strah, so bila to lepa leta. Veste, mladost je mladost,« pravi Lenardič. »Prilagodili smo se pač okolju, živeli smo prosto, brez posebnih skrbi. In tudi v tem smo našli lepe stvari — namreč stvari, ki so se nam zdele po takratni pameti lepe. Tako smo kar uživali, ko so nas preletavali bombniki. Uživali smo, ker sami nismo bili prizadeti. Nad Budimpešto je šlo včasih tudi po 1.200 letal.«

Ste razmišljali, da ta letala tudi prinašajo konec vojne?

»Kje pa, na to sploh nismo pomislili. Opazovali smo jih z navadno otroško radovednostjo. Konca vojne smo se seveda veselili, čeprav smo o tem kaj malo vedeli. Starši so še tiste skope informacije, ki so jih sami imeli, skrivali pred nami. Če so recimo poslušali skrite radioaparate, mi o tem nismo smeli vedeti ničesar. A vseeno smo nekako čutili, da se bliža konec vojne in pri tem smo si predvsem neizmerno želeli spet nazaj domov.«

Ta želja se jim je seveda izpolnila. In tako je Štajerska ostala Slovenska, enako kot tudi Gorenjska.

Neizmerna sreča in enotnost

Danica Logar, ki se je upokojila kot Tiova delavka, izhaja iz znane partizanske primorske družine Manfreda, iz katere je bilo v partizanih kar sedem družinskih članov.

Daničino aktivistično delo se je začelo leta 1942 v njenem rodnem Humu, kjer so bile vojaške utrdbe. Drugega februarja 1942 je odšla v partizane, med katerimi je imela že pet bratov. Trije družinski člani so padli za svobodo.

Kje ste doživeli svobodo?

»To je bilo na Kanalskem, kjer sem delala kot mladinska aktivistka. Kako sem doživela svobodo, se ne da popisati. Takrat je bilo tam zelo hudo. Bile so hude borbe. Šlo je za zmago in obstoj. Velike napore je vložila mladina. Zbirala je hrano, obutev in zdravila. Mladina je v tej borbi prispevala ogromen delež. Pa aktivisti. Ti so bodrili mladino, da ni omagala, da je vztrajala do konca.

Ko smo zvedeli za svobodo, smo prišli v Center Kanala. Ulice so bile polne ljudi, mladine, vojakov, polne transparentov. Vihrale so zastave.

Ljudje so se, ne glede na to, ali so se poznali ali ne, objemali, rokovali, poljubljali. Vsi smo bili enotni. Sreča je bila neizmerna. Vse nas je prepojila. Na drugi strani pa je bilo tudi veliko žalosti, kajti mnogih ni bilo domov — pokopala jih je vojna. Tako sta se prepletali veselje in žalost hkrati.

Potem pa se je začelo normalno živeti in delati. Treba je bilo vzeti v roke oblast in jo voditi. Kljub temu, da so bili ljudje do konca izčrpani, je bilo treba zbrati ves razum in preudariti, kako začeti delati in obnavljati porušeni kraj. Tako je bilo naše delo nadaljevanje tistega dela iz borbe.

Delo mladinskih aktivistov je bilo: organiziranje delovnih brigad, udeležba v delovnih brigadah — udeležba pri odstranjevanju ruševin. Do dveh popoldne smo bili v službi, potem pa je bilo treba iti na teren. Zvečer smo organizirali sestanke na vaseh. Povsod smo morali biti točni. Kar v kri mi je prišla vestnost. Doma še ure nismo imeli, pa vseeno nisem nikoli zamudila službe.

Sekretarka mladine sem bila tudi še po osvoboditvi v Kanalu do konca leta 1945. Na svojo prošnjo sem odšla potem v Tolmin, kjer sem bila prav tako sekretarka mladine. Leta 1946 sem šla v enoletno administrativno šolo v Vrhpolje na Vipavsko. Po vrnitvi iz šole so me dali za administratorko na Notranjo upravo v Tolminu. Leta 1949 sem se poročila z Idrijčanom in so me službeno premestili na enako delo na okraj Idrijo. Pri otrocih pa sem službo za nekaj let prekinila ter se po nekajletnem premoru zaposlila v idrijskem Tiu, kjer sem delala v menzi.«

S Koroške so se morali umakniti

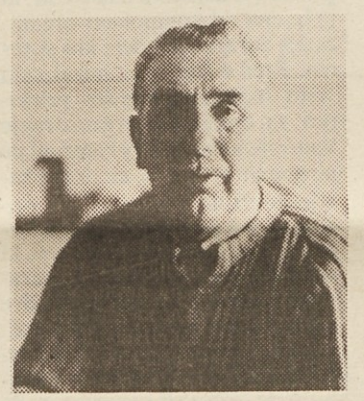

»Devetega maja 1945 sem bil na Pohorju, v enoti Vojske državne varnosti. Prišli smo na Oplotnico in tam zvedeli, da je vojna končana. Vzdušje je bilo nepozabno,« pravi Jože Uršič.

Toda takoj dodaja: »S tem pa se naše naloge niso končale. Imeli smo nalogo napadati umikajoče sovražnikove enote. Ob kapitulaciji smo šli v Maribor, iz Maribora pa v Celovec. Toda tam nismo ostali, ker nas Angleži niso pustili v mesto. Tako sem se vrnil v Maribor, od tam pa v Mursko Soboto.«

Jože Uršič, dolgoletni delavec Panonije, je po rodu Savinjčan, doma iz Podloga. Okupacijo je doživel na Štajerskem, kjer je doživel tudi nemški teror. Že zgodba, kako je poleti 1944 odšel v partizane, ilustrira takratne razmere.

»Nekega dne sem šel v Žalec k frizerju in tam so me zgrabili in odgnali gestapovci, češ zakaj da sem gledal žandarmerijsko postajo.«

Pa ste jo res gledali?

»Sem jo. Medtem ko sem čakal na vrsto, sem stal med vrati in jo opazoval, toda priznal tega nisem. No, prišla sta dva gestapovca, mi zvila roke na hrbet in me odpeljala na žandarmerijo. Tam so me temeljito preiskali. Slekli so me, mi razprali obleko, pa pretepli so me tudi. Toda pri meni niso našli ničesar in tako so me spustili, toda s pogojem, da se moram vsak dan javljati policiji.«

Toda Uršič je vedel, da po tem ne bo več varen. In ko so partizani v Podlogu vprašali domačine, kdo se jim hoče pridružiti, se je 16. avgusta javil. Nekaj časa je bil terenec, potem so ga vključili v Tomšičevo brigado.

S Tomšičevo je pozimi doživel nemško hajko na Kozjaku. »Nemci so bili takrat v veliki premoči in mnogo borcev je padlo. Bila je komanda, naj se razkropimo in se prebijamo iz obroča v manjših skupinah. Trije smo se napotili proti domu, na Podlog. Nikoli ne bom pozabil, kako se mi je udrl led in sem padel v vodo, nato pa po poti ves zmrznil. A sem le prišel do vasi. Ustavil sem se pri prvi hiši, kjer je stanoval prijatelj in ga vprašal, kako je v vasi. Opozoril me je, da so zasede. No, imel sem srečo, da sem varno prišel domov, kjer sem bil dva ali tri tedne, da sem se pozdravil.«

Čim je bil zdrav, se je vrnil v gozd. Na poti pa ga je prestregla enota VDV. Ko jim je povedal, da išče Tomšičevo, so mu rekli: »Nikamor več ne boš šel, ostal boš pri nas.« In tako je ostal v VDV do konca vojne, oziroma še dlje, saj je bil demobiliziran aprila 1947.

»Pa kaj sprašujete mene,« je rekel, ko sva obujala spomine na NOB, »saj sem bil v partizanih le malo časa.«

Malo časa zares, a kot mnogi drugi je tudi on v kratkem času mnogo pretrpel. Tisoči posameznikov so dali za svobodo večji ali manjši prispevek. Vsem pa je skupna vera v zmago in pripravljenost žrtvovati tudi življenje.

LOJZE JAVORNIK
MARIJA PRIMC

Aktivist v osvobojenem Trstu

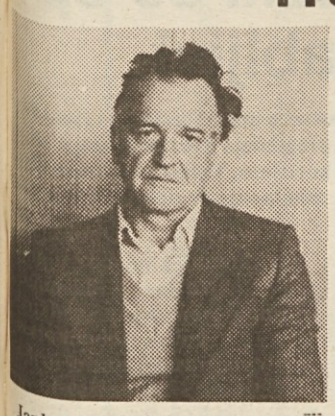

Janko Mavri iz Cerknega, upokojenec idrijskega Tia je bil leta 1943 kot 17-leten fant prisilno mobiliziran v italijansko vojsko. Še isto leto septembra se je vrnil iz italijanske vojske in takoj odšel v partizane.

»Osvoboditev sem dočakal v podružnici bolnice Franja, kjer sem bil skladiščnik in intendant bolnice. Svoboda se je začela aprila 1945. Pravo osvoboditev sem doživel šele v Trstu. V zadnjih dneh aprila smo prišli v Cerkno, kjer so me hoteli dodeliti na komando mesta Idrije, kar pa nisem sprejel, ker sem želel z drugimi intendanti iti v Gorico in Trst, kjer so bile zadnje borbe za osvoboditev Slovenskega primorja in Trsta. 3. in 4. maja, ne spominjam se natanko, smo prišli v Trst, kjer smo takoj prevzeli skladišča in pekarne. Jaz sem bil poslovodja pekarne za komando mesta Trsta.

Zdi se mi, da je bilo junija 1945, ko so morale naše enote oditi iz Trsta. Tedaj sem se pa jaz priključil narodni zaščiti v Trstu. Kot narodna zaščita smo še nekaj časa ostali v Trstu. Ko so narodno zaščito razpustili, so nekateri člani iz narodne zaščite šli z orožjem nazaj v Jugoslavijo, nekaj pa nas je ostalo v Trstu in smo delali kot aktivisti v osvobojenem Trstu.

Spomnim se sprejema Garibaldincev v Trstu. Tedaj je bilo res nekaj posebnega — razglašena je bila svoboda. Vse ulice so bile polne ljudi, ki so vzklikali gesla o osvoboditvi. Najhujše pa je bilo tedaj, ko so naše enote Knojevske brigade zapuščale Trst, ker je bil izdan odlok o umiku naših vojnih enot. Na glavnem trgu so se nekaj dni borili naši in fašisti — ne z orožjem, pač pa ročno so obračunavali med seboj.

Avgusta 1945 sem se iz Trsta vrnil v Cerkno, kjer sem prevzel delo komandirja milice — (že v Trstu sem bil komandir na postaji narodne zaščite). V Ajdovščini sem opravil tečaj za miličnike. V Cerknem sem ostal do konca leta 1945.

Osrednja prireditev ob štiridesetletnici osvoboditve v Ljubljani je bila na Trgu revolucije v soboto, 11. maja. Ob tej priliki so v Ljubljani dokončali Pot spominov in tovarištva — edinstveni spomenik ljudskemu odporu proti okupatorju. (Foto: L. J.)

Skupaj bomo zmogli mnogo več

V letošnjem letu naj bi v sozdu IMP dosegli premik pri združevanju denarja za naložbe. Temeljni sporazum o združevanju sredstev to predvideva, Sporazum o temeljih plana za obdobje 1980-85 tudi natančno določa, koliko denarja se združuje na ravni sozda, toda tega doslej nismo uresničevali. Zato sta pripravljena osnutka dveh aktov, ki bosta uredila odprta vprašanja.

Urediti pa je potrebno dvoje:

1. Način združevanja in porabe denarja za skupne investicije v sozdu.

2. Kako bomo določili investicije, ki se bodo gradile z združenim denarjem.

Odgovor na drugo vprašanje je: Program teh investicij bo sprejel sozdov delavski svet na predlog strokovne komisije. To komisijo je sozdov delavski svet že imenoval in jo bo vodil namestnik predsednika sozdovega delavskega sveta.

Sozdov delavski svet pa je dal v razpravo tudi Osnutek Kriterijev za presojo investicij skupnega in prioritetnega pomena za sozd IMP. Komisija bo namreč vsestransko ocenila vsako načrtovano investicijo, da bodo skupni projekti sozdu zares prinesli novo kvaliteto gospodarjenja.

Način, kako bomo denar zbrali, pa opredeljuje osnutek Pravilnika o združevanju sredstev za izboljšanje in razširjanje materialne osnove dela, ki ga je dal v razpravo poslovni odbor Interne banke.

V tem Pravilniku je najprej povzeto določilo Temeljev srednjeročnega plana, da vsak tozd združi po 20 odstotkov predpisane minimalne amortizacije, pospešene amortizacije in neto poslovnega sklada (to je brez posojil za nerazvite in drugih združevanj.) Višina se ugotovi po zaključnem računu za preteklo leto in plača v naslednjem. Letos je poleg že navedenih obveznosti všteto še združevanje za računalnik pri tistih tozdih seveda, ki te obveznosti niso plačali lani.

In kako bomo ta sredstva anagažirali za gradnjo skupnih naložb? Na dva načina:

1. Na osnovi dohodkovnih odnosov. To bo izpeljano tako, da bo združevalec povedal, v korist katere naložbe s prednostnega seznama, ki ga bo določil sozdov delavski svet, združuje svoj denar. Za vsako od teh investicij se bo sklenil poseben samoupravni sporazum, ki bo opredelil tudi način ugotavljanja in delitve skupnega dohodka. Naloga Interne banke pa bo skrbeti za združevanje, pa tudi za to, da bodo združevalci dobili vrnjene dogovorjene deleže.

2. Če se združevalec ne bo ogrel za dohodkovne odnose na posameznem projektu, bo Zbor interne banke razporedil njegov denar kot dolgoročen kredit za izvedbo skupnih oziroma prioritetnih načrtov. Ta združena sredstva bo Interna banka vrnila po sedmih letih, bodo se obrestovala, združevalci pa bodo glede na višino vlog udeleženi tudi pri skupnem dohodku Interne banke.

Za letos je že tudi izračunano, da bo po zgoraj navedenih merilih v sozdu združenih za skupne naložbe nad 383 milijonov dinarjev.

Seveda pa je vprašanje, ali bo združevanje v celoti uspelo, saj doslej v sozdu skoraj ni bilo akcije, ki bi uspela točno tako, kot je zamišljena. Na to je opozoril tudi PMI-jev delegat v poslovnem odboru Interne banke, Janez Rupnik posebej še ker osnutek Pravilnika ne predvideva nobenih sankcij za tiste, ki tega akta ne bodo spoštovali. V strokovni službi Interne banke so odgovorili, da bodo preučili, kakšne sankcije lahko vključijo v Pravilnik.

L. J.

Na osnovi 9. člena Pravilnika o podeljevanju priznanj sestavljene organizacije Industrijska montažna podjetja objavljamo

Razpis za podelitev priznanj SOZD IMP

Priznanja SOZD IMP podeljuje delavski svet sestavljene organizacije združenega dela IMP delavcem, izjemoma tudi upokojencem, družbenopolitičnim in drugim organizacijam ter društvom SOZD IMP, delavcem drugih organizacij, organizacijam združenega dela in drugim organizacijam.

Priznanje se podeli delavcem, upokojencem, družbenopolitičnim in drugim organizacijam SOZD IMP:

1. **za izjemno uspešno in prizadevno delo**
2. **za uspešno uveljavljanje družbeno-ekonomskih načel v poslovanju**
3. **za posebne uspehe pri razvijanju tehnologije**
4. **za uspešno delo na področju razvojne dejavnosti**
5. **za posebne uspehe na področju inovacijske dejavnosti**
6. **za posebne uspehe pri uvajanju sodobnih metod, znanstvenih, organizacijskih in tehniških dosežkov**
7. **za uspešno delovanje na družbeno političnem področju**
8. **za učinkovito uresničevanje sindikalnih nalog**
9. **za uspešno delovanje na področju samoupravljanja**
10. **posebne uspehe na področju obveščanja**
11. **za posebne uspehe na kulturnem področju**
12. **za posebne uspehe na področju športne dejavnosti in rekreacije**
13. **za posebne uspehe na področju vzgoje in izobraževanja**
14. **za požrtvovalnost pri reševanju življenj ali družbenega premoženja**
15. **za posebno uspešno delo na področju civilne zaščite in družbene samozaščite**
16. **za posebne uspehe pri organiziranju splošnega ljudskega odpora**
17. **za posebne uspehe pri razvijanju in izpopolnjevanju socialnega dela**
18. **za posebne uspehe pri izvajanju preventivnih in kurativnih dejavnosti**
19. **za uspešno, dolgoletno delo pri posameznem društvu.**

Priznanje se podeli delavcem drugih organizacij, drugim OZD ali drugim organizacijam za:

20. **dolgoletno uspešno poslovno sodelovanje**
21. **za izjemen prispevek k razvoju SOZD IMP ali posamezne njegove organizacijske enote**
22. **za izjemne dosežke pri uresničevanju posameznih nalog v imenu ali za SOZD IMP oz. njegove organizacijske enote.**

Predlog za podelitev priznanja iz 1.—19. točke tega razpisa lahko vloži osnovna organizacija sindikata, osnovna organizacija ZK, osnovna organizacija ZSMS TOZD ali delovne skupnosti na osnovi sklepa, sprejetega na sestanku oz. seji njenega ustreznega organa.

Predlog za podelitev priznanja iz 20.—22. točke vložijo delavski sveti TOZD oz. DS.

Pisni predlog mora predlagatelj oddati na obrazcu, ki ga dobi v svoji kadrovski službi.

Predloge za podelitev priznanja SOZD IMP naj predlagatelji pošljejo do 31. 8. 1985 na naslov: SOZD IMP, komisija koordinacijskega odbora sindikata za pripravo predloga priznanj, Titova 37, Ljubljana.

IZVOZNI NAČRTI NAŠIH TOZDOV

Ten — telekomunikacije na novih tržiščih

V Tenu — Telekomunikacije so si v plan za letos zapisali, da bo vrednost njihovega izvoza znašala 320 milijonov dinarjev. Od tega naj bi jim izvoz na konvertibilno tržišče prinesel 160 milijonov dinarjev, prav tolikšen del planirane vsote pa bi dobili z izvozom na klirinško področje. Na konvertibilni in klirinški trg bodo Tenovci izvažali televizijske pretvornike, TV ojačevalne stopnje in vso spremljajočo opremo, delilnike moči, profesionalne antene. Za vse to imajo še podpisane pogodbe s kupci iz Nemške demokratične republike, Zvezne republike Nemčije in iz Italije. Letos bodo razširili tudi izvoz s področja TV oddajnikov. Prodreti pa skušajo še na tista tržišča, ki jih obdelujejo jugoslovanske firme, ki se ukvarjajo z investicijskimi deli — to je v Sovjetsko zvezo, ČSSR, Sao Thome.

V prvih letošnjih mesecih so v tem tozdu realizirali izvoz v višini 63 milijonov dinarjev na klirinško tržišče ter 14 milijonov dinarjev na konvertibilni trg.

Izdelki tozda Ten — telekomunikacije so profesionalne narave, ki se ne reklamirajo s posameznimi prospekti. Ima pa tozd za področje izdelkov, ki jih izvaža, pregledni prospekt in tehnične podatke za posamezne artikle.

Tio precej izvaža

V idrijskem Tiu so letos v prvem četrtletju dosegli dober rezultat, saj so za sklade razporedili 11 milijonov dinarjev. Napolnili so obvezni rezervni sklad, obvezni stanovanjski del sklada skupne porabe in še je ostalo 7,1 milijona dinarjev za bruto poslovni sklad. To pomeni, da je Tio v tem obdobju dosegel celo boljši rezultat, kot je predvideno v sanacijskem načrtu.

Pomembno je tudi, da boljši uspeh ni rezultat podražitev, saj te v prvem kvartalu še niso bistveno vplivale na prihodke, pač pa predvsem močno povečane storilnosti. Fizični obseg proizvodnje so v Tiu povečali kar za 15 odstotkov pri 7 odstotkov manj zaposlenih.

Rešuje se tudi vprašanje vodstva delovne organizacije in sicer se je na razpis za direktorja prijavil dosedanji vršilec dolžnosti Lucijan Lipušček.

V Tiu imajo sicer še mnogo nalog, a tudi realne obete, da bodo cilje dosegli. Prodaja se izboljšuje in imajo trenutno zagotovljenega dela za dva meseca. Lucijan Lipušček je povedal, da je več sklenjenih pogodb tako po zaslugi boljšega dela Tiovih komercialistov, ki so aktivnejši na terenu, kot tudi zasluga Marketingove skupne prodaje. Predvsem so v Tiu zadovoljni s posli, ki jih pridobivajo predstavniki. Lipušček pravi, da predstavniška mreža v Jugoslaviji ni Tiu še nikoli prej zagotavljala tako obsežnih pogodb kot v zadnjem času.

V idrijskem Tiu so za letos načrtovali izvoz v višini 130 milijonov dinarjev — to je 10 odstotkov celotnega prihodka. V prvih dveh mesecih je izvoz delovni organizaciji prinesel 10 milijonov dinarjev. Ena od večjih letošnjih izvoznih postavk je kooperacijska pogodba z zahodnonemško firmo Kraftanlagen.

Na področju blagovnega izvoza bo Tio izvažal protipožarne lopute — večji del teh bo šlo k zahodnonemški firmi Nickel. Ta izdelek je atestiran za nemško in avstrijsko tržišče, za druge izdelke na področju elementov za prezračevanje pa niso potrebni atesti.

Delovna organizacija bo sodelovala z zahodnonemško firmo Efaflex, kateri bo izvažala nihajna in zgibna vrata v industriji.

Velik delež v Tiovem izvozu bo letos področje elementov za prezračevanje. Te elemente bodo Tiovci izvažali v Italijo, Avstrijo, zahodno Nemčijo in Skandinavske države.

Poleg omenjenega izvoza pa bo Tio z izvozom prisoten tudi pri investicijskih delih v tujini.

Za zahodnonemškega kupca izdelujejo vzorce elementov za prezračevanje. Do konkretnih izvoznih poslov na tem področju pa bo predvidoma prišlo v letošnjem prvem polletju.

Panonija povečuje svoj izvoz

Panonijin tozd Kmetijska mehanizacija je v marcu in aprilu ustvarila kar okrog 20 odstotkov celotnega prihodka z izvozom. Ali z drugimi besedami, v prvem trimesečju so z izvozom iztržili 75 milijonov dinarjev. Skratka, pokazali so, da zmorejo.

O tem pa primer priča sto pnevmatskih sadilcev, ki so jih naredili za Beckerja, to pa prodal na francosko tržišče. Konec februarja je prišel v Mursko Soboto Beckerjev kontrolor in si sadilce natančno ogledal. O ugotovitvah piše črno na belem v zapisniku: »Skupni vtis strojev je zelo dober.« Vsekakor spodbudno.

Pa začnimo z Beckerjem, ki smo ga že omenili!

Panonija sodeluje z Beckerjem že vrsto let in ima z njim tudi dolgoročno kooperantsko pogodbo. Po tej pogodbi bo letos menjava 430.000 mark v vsako smer. Panonija od Beckerja kupuje nekatere dele pnevmatskih sadilcev, sama pa mu tudi prodaja druge sestavne dele.

Že omenjeni sadilci za Francijo pa niso v okviru kooperacije, pač pa klasičen izvoz. To obliko sodelovanja je Panonija letos precej razširila, saj je z Beckerjem podpisanih že za 360.000 mark izvoznih zaključkov. Poleg sadilcev bodo izvozili še brane raciomat in rahljače.

Drugi tuji partner, s katerim sodelujejo Panonci, je italijanska firma Pegaro Gambellara. Lani so imeli s Pegarom kompenzacijski posel, s katerim sta bila oba partnerja zadovoljna in sta sodelovanje že preoblikovala v dolgoročno kooperacijo. Pogodbo so že pred časom podpisali, da jo morajo še potrditi pristojni zvezni organi.

Medtem ko pogodba še ni potrjena, pa oba partnerja ne čakata prekrižanih rok, pač pa teče sodelovanje v obliki klasičnih izvoznih poslov, pri čemer Panonija uvaža v višini 45,9 odst. — oziroma v višini deviz, ki ji pač ostanejo v skladu z jugoslovanskimi predpisi.

Aprila so odpremili v Italijo sestavne dele za medvrstne freze FA, prijavljena pa je že tudi pogodba o izvozu kletkastih valjev. V drugem polletju pričakujejo, da bo steklo kooperacijsko sodelovanje, pri katerem bo Panonija izvažala v razmerju 1 proti 0,80. Kooperacijska pogodba s Pegorarom je za Panonijo ugodna, ker tako dobiva sodobne stroje, poleg tega pa je pogodba precej odprta, saj lahko Panonija te stroje tudi sama izvaža v tretje države — razen v države, kjer ima Pegoraro svoje podružnice.

Pri doslej naštetih poslih je treba omeniti sodelovanje Marketinga, ki skrbi za prijavo poslov in druga upravna opravila, potrebna za izvedbo poslov.

Panonija je navezala tudi stike z nekaterimi trgovskimi firmami v Avstriji. Lani so tja prodali nekaj kotlov za žganjekuho in obračalnikov, a je treba priznati, da so imeli zlasti s kotli precej tehničnih težav.

Pomemben pa je posel, ki so ga preko Poljoopskrbe sklenili za izvoz kosilnic na Poljsko. Marca so jih že poslali prvih tisoč, pogodba določa, da jih bodo vsaj še tisoč. Podpisali so tudi pogodbo z organizacijo, ki bo na Poljskem odprla konsignacijsko tržišče. Skratka, Panonci nameravajo storiti vse, da bi svoje kosilnice Poljsko izvažali tudi vnaprej.

Drug posel na Vzhodu je sod vanje s češko firmo Zetor, ki teče vrsto let. Tu gre za dodelavo, opremenitenje, pri čemer je pre deno, da bo vrednost Panonijo dela letos nad 220.000 kliriških d larjev.

So pa Panonci začeli obdelo tudi madžarsko tržišče. Z zadrug Lentija se že precej časa pogovar o sodelovanju pri proizvodnji a mobilskih prikolic in upajo, da b te dogovore končno le uresničili.

Toliko o Panonijinem izvozu. dimo, da so sami razvili vrsto sti in dosegli nekaj uspehov. Pri raz lagalni pravici 45,9 odstotka rač jo, da bodo letos uspeli iztržiti z i zom dovolj deviz za potrebe te čega poslovanja.

Seveda pa je izvoz za Panonijo treben tudi zaradi zmanjšanega p praševanja doma. Pri tem pa je tr priznati, da izvoz na zahod pravilo komaj pokriva materialne stro zato se bo treba predvsem ozre klirinški trg.

LOJZE JAVOR

Tio precej izvaža

V idrijskem Tiu so letos v prvem četrtletju dosegli dober rezultat, saj so za sklade razporedili 11 milijonov dinarjev. Napolnili so obvezni rezervni sklad, obvezni stanovanjski del sklada skupne porabe in še je ostalo 7,1 milijona dinarjev za bruto poslovni sklad. To pomeni, da je Tio v tem obdobju dosegel celo boljši rezultat, kot je predvideno v sanacijskem načrtu.

Pomembno je tudi, da boljši uspeh ni rezultat podražitev, saj te v prvem kvartalu še niso bistveno vplivale na prihodke, pač pa predvsem močno povečane storilnosti. Fizični obseg proizvodnje so v Tiu povečali kar za 15 odstotkov pri 7 odstotkov manj zaposlenih.

Rešuje se tudi vprašanje vodstva delovne organizacije in sicer se je na razpis za direktorja prijavil dosedanji vršilec dolžnosti Lucijan Lipušček.

V Tiu imajo sicer še mnogo nalog, a tudi realne obete, da bodo cilje dosegli. Prodaja se izboljšuje in imajo trenutno zagotovljenega dela za dva meseca. Lucijan Lipušček je povedal, da je več sklenjenih pogodb tako po zaslugi boljšega dela Tiovih komercialistov, ki so aktivnejši na terenu, kot tudi zasluga Marketingove skupne prodaje. Predvsem so v Tiu zadovoljni s posli, ki jih pridobivajo predstavniki. Lipušček pravi, da predstavniška mreža v Jugoslaviji ni Tiu še nikoli prej zagotavljala tako obsežnih pogodb kot v zadnjem času.

V idrijskem Tiu so za letos načrtovali izvoz v višini 130 milijonov dinarjev — to je 10 odstotkov celotnega prihodka. V prvih dveh mesecih je izvoz delovni organizaciji prinesel 10 milijonov dinarjev. Ena od večjih letošnjih izvoznih postavk je kooperacijska pogodba z zahodnonemško firmo Kraftanlagen.

Na področju blagovnega izvoza bo Tio izvažal protipožarne lopute — večji del teh bo šlo k zahodnonemški firmi Nickel. Ta izdelek je atestiran za nemško in avstrijsko tržišče, za druge izdelke na področju elementov za prezračevanje pa niso potrebni atesti.

Delovna organizacija bo sodelovala z zahodnonemško firmo Efaflex, kateri bo izvažala nihajna in zgibna vrata v industriji.

Velik delež v Tiovem izvozu bo letos področje elementov za prezračevanje. Te elemente bodo Tiovci izvažali v Italijo, Avstrijo, zahodno Nemčijo in Skandinavske države.

Poleg omenjenega izvoza pa bo Tio z izvozom prisoten tudi pri investicijskih delih v tujini.

Za zahodnonemškega kupca izdelujejo vzorce elementov za prezračevanje. Do konkretnih izvoznih poslov na tem področju pa bo predvidoma prišlo v letošnjem prvem polletju.

Poročilo Odbora za obveščanje

S spremembo imena v Odbor za obveščanje se je razširilo tudi delovno področje nekdanjega Glasnikovega uredniškega odbora, ki zdaj zajema tudi vse oblike informiranja v sozdu. Odbor se je delno že preorientiral, se bo pa moral še bolj, saj se še vedno večinoma posveča našemu časopisu, je rekel predsednik Odbora za obveščanje na seji Sozdovega delavskega sveta, ko je ta obravnaval poročilo o delu Odbora in letošnjo vsebinsko zasnovo.

O vsebini Glasnika so stališča Odbora, da mora biti aktualen, do ustrezne stopnje polemičen in da je aktiven akter v dogajanjih. Posebej je Kovač opozoril na razprave o dejavnostih tozdov skupnega pomena, na podlagi katerih je Glasnik objavil celovita poročila. Odbor za obveščanje vidi v tej odločitvi dve koristi. S tem bodo vsi IMP-jevi delavci bolj obveščeni o dejavnostih in problemih teh tozdov, kar bo odpravilo neutemeljene očitke na njun ravaš. Po drugi strani pa lahko poročanje spodbudi zavzetost teh služb za boljše delo.

Na koncu je Kovač še podčrtal ugotovitev, da se v IMP-ju nasploh posveča premalo pozornosti ohranjanju dokumentov o preteklosti oziroma o razvoju in povedal, da je Odbor imel nekaj akcij za načrtno zbiranje tega gradiva.

Delavski svet je poročilo Odbora in vsebinsko zasnovo Glasnika sprejel brez pripomb.

Predavanje bodo ponovili

Kako doseči kakovost?

V Promontu je bilo 25. aprila zanimivo in skrbno pripravljeno predavanje o kakovosti. Predaval je profesor doktor Radovan Andrejčič s kranjske šole za organizacijo dela in hkratni profesor mariborske visoke tehnične šole. Za to predavanje, ki ga je pripravil na osnovi IMP-jevih sozdovih samoupravnih aktov, je dala pobudo Trata. Udeležba na predavanju sicer ni bila majhna, vendar pa je žal manjkalo precej tistih, ki jim je bilo predavanje prvenstveno namenjeno, to je vodilnih delavcev iz proizvodnih tozdov.

Poslušalci so bili s predavanjem zadovoljni, zato se je po razlagi razvila tudi živahna razprava in pogovor s predavateljem. Izražena pa je bila tudi želja, naj bi to predavanje ponovili morda še z drugih gledišč. Predavatelj je pripravljen to storiti.

O čem je pravzaprav tekla beseda na predavanju? Profesor doktor Radovan Andrejčič je začel z vprašanjem: »Zakaj se ukvarjamo s kakovostjo?« in nadaljeval: »Cilj našega življenja je biti visoko razviti, imeti dobre ceste, dobro šolstvo, dobro zdravstvo« itd., skratka kakovost je v osnovnih ciljih našega življenja.

Potem je v svoji temi govoril o politiki kakovosti in ob tem poudaril, da je aktiviranje vseh dejavnikov kakovosti pogoj tudi za učinkovito gospodarjenje, dvig družbene produktivnosti dela, večje vključevanje v mednarodno delitev dela, ustvarjanje višjega dohodka in s tem tudi več sredstev za razvoj družbe in tudi osebno zadovoljstvo vsakega posameznega člana te družbe.

Predmet te teme je bil tudi organizacija kontrole kakovosti, ki je le ena od komponent organizacije združenega dela kot sistema. Predavatelj je nanizal celo vrsto najpomembnejših principov za optimalno organiziranje kontrole kakovosti, s katerimi pa ni podan »recept« za organizacijo kontrole kakovosti. Za primer je navedel dve varianti organigrama kontrole kakovosti, ki se razlikujeta v realizaciji operativne kontrole in vsebujeta dve funkcionalni enoti: center kakovosti in laboratorije ter v prvi varianti operativne kontrole kakovosti tri operativne enote: tekočo kontrolo, prevzemno kontrolo in kontrolo sredstev za delo; v drugi varianti operativne kontrole kakovosti pa več operativnih enot: vhodna kontrola, kontrola tozda A in kontrola tozda B.

V poglavju metode in tehnike za spremljanje in ocenjevanje kakovosti je bilo precej povedanega o različnih sodobnih metodah kontrole kakovosti ter o prednostih in slabostih nekaterih kontrol.

Tu navaja predavatelj, da se v konkretni praksi ponavadi pojavljajo kombinirani informacijski sistemi, ki so med seboj funkcionalno dobro povezani. In nadaljuje, da ni težko ugotoviti, da je naš informacijski sistem za kakovost nujno povezan s sistemom informacij o ekonomičnosti, rentabilnosti, produktivnosti, racionalnosti poslovanja ter z drugimi informacijskimi sistemi za uspešnost organizacije združenega dela kot sistema v najširšem smislu. Govoril je tudi o podsistemih kot komponentah osnovnega informacijskega sistema itd.

Beseda je tekla o ekonomičnosti poslovanja, pa o motiva in stimuliranju kakovosti — pravi prof. dr. Andrejčič, da prvi pogoj za realizacijo o muma ustrezno formirani ljud ki bodo sposobni programir projektirati, izvesti in spremlj ter analizirati kakovost, pa t kreirati in realizirati pogoje konkretne aktivnosti za dose nje namenske kakovosti. Člov kot osnovni nosilec vsega do janja, od kreiranja prek reali cije in eksploatacije, pa tudi re lacije o celotnem procesu, dosegel zaželene rezultate, če za svojo učinkovitost tudi p merno motiviran. Tako ko pleksna vloga človeka pri ures čevanju kakovosti naj se pra svobodnem združenem delu p membno izraža tudi v stimulat nem sistemu delitve dohodka.

M.

Občni zbor Klimine ljudske tehnike

Tehnični krožki so spe zelo vabljivi

Že tradicionalno se vsako leto v mesecu marcu sestanejo člani Dru tva ljudske tehnike v Klimi Celje in pregledajo delo preteklega obdo ja, ter sprejemajo delovni plan za tekoče leto. Velika prisotnost član na letošnji skupščini potrjuje, da je zanimanje za delo Društva pre naraslo.

Iz letnega poročila Izvršnega odbora je opaziti, da so bili člani v različnih dejavnostih zelo aktivni. Delo v Društvu se razvija po krožkih in sekcijah. V preteklem obdobju se je aktivnost strojno-ročnega krožka nekoliko zmanjšala, ker pač ni bilo dovolj primernega dela, vendar je bilo izdelanih več zahtevnih prototipov ter delovnih pripomočkov za potrebe delovne organizacije. Z doseženim dohodkom je pa bilo omogočeno delo ostalim krožkom, ki pa so ravno v preteklem obdobju povečali svojo aktivnost.

Foto kino krožek je organiziral začetne tečaje za foto amaterje in to za člane kluba in na osnovni šoli Šmartno v Rožni dolini, kjer že vrsto let opravlja mentorstvo in vodi šolski foto krožek. Mladi so zelo aktivni, saj dosegajo lepe uspehe na razstavah. Člani krožka fotografirajo večino izdelkov za propagandne namene in prospektni material za delovno organizacijo. Uspešno sodelujejo tudi z mestnim Foto kino klubom Celje pri izdelavi fotografij za razstave.

Planinska sekcija je najbolj številna, saj je veliko ljubiteljev planin, ki v organizaciji društva v spomladanskih in letnih mesecih obiskujejo bližnje in daljne planinske postojanke. Lanska sezona je bila zelo uspešna, saj so bili vsi pohodi dobro organizirani in tudi vreme je pripomoglo, da je bilo na pohodih vedno veliko članov.

Vrsto let že društvo organizira kegljaški pokalni turnir ob dnevu republike. Tekmovanje priva izredno veliko tekmovalce Turnir je lepo uspel in tudi rezu tati tekmovanja so bili za rekre tivne tekmovalce odlični.

Poleg športne aktivnosti t člane skrbi Društvo tudi za p čitniško dejavnost. V bliž športnega centra na Pohorju manjši počitniški dom, katere člani vse leto koristijo. Dom primerno opremljen, zato je z nimanje za bivanje v nje izredno veliko, predvsem v zim ski sezoni.

Društvo vsako leto tudi orga nizira strokovne ekskurzije ogled sejmov ter zgodovinskih turističnih krajev. Seveda s Klimovci teh izletov zelo ra udeležujejo, saj je spoznavan zanimivosti širše naše domovin v organizaciji Društva mnog cenejše, kot če se človek v t poda sam.

V preteklem obdobju se je š število članov precej povečalo tako, da je sedaj vključenih v delo krožkov preko 530 aktivnih članov. Poleg že omenjenih krožkov deluje še radio krožek p modelarski krožek, ki pa zaradi trenutnih prostorskih težav ne more razvijati svoje dejavnosti.

Društvo ima namreč že dal časa težave s prostori. Ker ni bilo mogoče dobiti novih primernih prostorov, se je Izvršni odbor odločil za večjo adaptacijo starih prostorov. Poleg obsežnejših planov dela je v tekočem letu ena glavnih nalog ureditev prostorov, v katerih, bodo lahko posa mezni krožki še bolj uspešno de lali.

A. KOMERIČKI

Kaj in kako delajo komunalne interesne skupnosti?

Največkrat vsaka po svoje

Kaj so komunalne dejavnosti? To so splošne komunalne dejavnosti oziroma gospodarstva pod upravo krajevnih oblasti. Kaj je njihova funkcija? Oskrba občana z infrastrukturnimi elementi kot so: vodovod, kanalizacija, plin, izgradnja in vzdrževanje cest ter prometnih objektov, vzdrževanje zelenic in snage po mestu in odvoz smeti, itd.

To so vsi tisti elementi, ki stoletja nazaj niso bili bistveni za kvaliteto človekovega življenja. Danes pa kvaliteta infrastrukture okarakterizira nivo oziroma kvaliteto bivanja občana. Kako so te dejavnosti organizirane v Ljubljanski regiji zadnja desetletja?

Po vojnem obdobju je bil ves družben sistem urejen centralistično po republiškem ključu. Obstajale so raznovrstne republiške ustanove, direkcije, uprave itd. S celotno evolucijo družbenega sistema se je tudi področje infrastrukturinh elementov prestrukturiralo na nivo regij. V mestu Ljubljana smo imeli približno do 70. leta urejene infrastrukturne elemente na nivoju mestnih občin.

Nato je bila podana politična ocena naše vodstvene politične strukture (ne ekonomistov), da je potrebno infrastrukturne elemente še bolj približati občanom, da se bodo z njimi tekoče in temeljito seznanjali, o njih razpravljali, odločali itd.

Na področju Ljubljane je pet občin in denar, ki bi skupaj tvoril močno akumulacijo, se je delil med njimi. Pa to niti ni tak problem, temu ustrezno so se morale povečati upravne službe, operativne službe, skladišča, delovna sredstva itd.

Še večji problem pa je neusklajenost izvajanja del. To pa izgleda enostavno tako, da razkoplje cesto plinarna, popravi ali napelje cevi »zaflika« cesto, nato pa čez mesec dni po terminskem planu razkoplje cesto mestni vodovod (upajmo, da skupaj s kanalizacijo), jo zaflika, za njimi Ptt, elektro itd. Zato je lahko cesta celo leto prekopana.

Pa ni najhuje imeti prekopano cesto, problem je v ceni tega nepotrebnega dela. Za ljubi človekov mir je bolje, da sploh ne razmišlja, kaj vse bi se lahko naredilo za isti denar. Pojma optimiranja komunalnih dejavnosti še nismo vzeli v našem grško-bolgarsko-turško-jugoslovanskem ambientu (ta izraz sem si izposodila od dr. Horvata). Najbolj me je v zadnjem času motilo trikratno popravljanje istega ovinka med Titovo in Prešernovo cesto. To pa predvsem zato, ker je oviralo mojo običajno pot v službo. Zame, kot gradbenega laika je izgledalo tako, kot da izvajalci del niso imeli nobenega strokovnjaka, ki bi znal prebrati oz. odčitati projektno dokumentacijo. Verjetno je takih in podobnih cvetk več. Vzroki niso povsem isti, vendar se vsi sučejo okoli tega našega posebnega ambienta. Od spodaj navzgor ni pri nas nihče nič kriv, nihče klican na odgovornost, vse se nekako poravna. Zraven zakonov in odredb sprejemamo še kazenski del, vendar le v izjemno redkih primerih zaživi. Grešnik mora nekomu ali večini stopiti na žulj, da se skupaj spravijo nanj, da ga »potunkajo«. Vse ostalo gre od najnižjega člena pa do organov federacije po sistemu »roka roko umiva, obe pa obraz.« Prvi del je točen, drugi pa ne, kajti obraz nam je iz leta v leto bolj umazan.

Sedaj se v mestu Ljubljana pripravljajo na reorganizacijo. Zakaj? Ker je podala taista politična struktura izpred 15 let politično oceno, da morajo biti komunalne dejavnosti na nivoju mesta. »No«, reče občan »vendar so le pogruntali, kako je treba.«

Pa ni vse zlato kar se sveti! Reorganizacija bo v tem smislu, da bodo samo dobre in slabe strani štirih komunalnih dejavnosti ljubljanskih občin združili v eno na nivoju mesta Ljubljane. To izgleda tako, kot da bi štiri raztresene lego kocke postavili eno vrh druge.

Spet so pozabili na ekonomiste, organizatorje, pravnike in ostale strokovne delavce, ki bi na podlagi analiz obstoječega stanja izdelali študijo oziroma predlog organizacijske sheme funkcionalne ureditve infrastrukturnih elementov za optimalen izkoristek obstoječih objektov, delovnih strojev in pripomočkov razpoložljivega kadra, pri tem pa predvsem upoštevali potrebe mesta Ljubljane v vseh infrastrukturnih elementih za daljše časovno obdobje. Do sedaj v naši konferenci delegacij nismo pokrivali komunalne dejavnosti sedaj pa smo morali na vrat delegirati delegata še za to našo posebnost. Imam »super častno levo« funkcijo kot predsednik delegacij, vendar nisem uspela prepričati nobenega od številnih delegatov, da bi šel na sestanek, zato sem šla sama.

Vedno se tolažim, da le nisem butasta, pa vendar nekaterih stvari ne razumem. V svojih treh delegatskih letih so me že naučili, da sem le robot za kimanje ali dvigovanje rok. Pa vendar ne razumem zakaj delovna skupnost komunalnih dejavnosti potrebuje posebno delovno skupnost za strokovne službe, njena vloga pa naj bi bila postavljanje ciljev in kontrola izvršitve ciljev. Te funkcije bi se morale vršiti drugje.

Torej cilje naj bi postavljali mi občani preko svojih delegatov. Želje in potrebe bi se zbirale na krajevni skupnosti, občini in nato pri organu mesta. Na nivoju mesta bi se želje in potrebe zbrale, sortirale pa prioritete in pa možnosti za kombiniranje, da bi se optimalno izvedlo istočasno več raznovrstnih del na isti lokaciji. Delovna skupnost komunalnih dejavnosti pa bi poskrbela, da postavljene cilje preko svojih članic — posameznih elementov infrastrukture — realizira hitro, kvalitetno in gospodarno.

Finančno kontrolira izvajanje del SDK, izvajalski del pa kontrolirajo med delom in po končanju del ustrezne službe — inšpekcijske službe na nivoju mesta Ljubljane in nazadnje seveda tudi mi občani kot uporabniki teh storitev.

To je sicer zelo idealno — pogled navadnega občana. ki imajo željo, da svojega skromnega vozniškega znanja ne bi bilo potrebno uporabljati za slalom vožnje, da bi bile naše ceste manj časa izločene iz prometa, da bi Ljubljana postala spet bela, da bi se vendar že enkrat zastarelo plinsko omrežje (ki je nevarno) posodobilo, itd. Predvsem pa to, da bi se družben denar, ki ga namenjamo za komunalne dejavnosti, res optimalno izkoriščal.

VLASTA KODELA

GLASILO DELAVCEV INDUSTRIJSKIH MONTAŽNIH PODJETIJ

GLASNIK

MAJ 1985, PRILOGA

OSNUTEK

Samoupravni sporazum sozd IMP o skupnih osnovah in merilih za ugotavljanje uspešnosti dela delavcev na nivoju sozda IMP

I. UVODNA DOLOČBA

1. člen

S tem samoupravnim sporazumom delavci TOZD in DS v sestavi sestavljene organizacije združenega dela INDUSTRIJSKA MONTAŽNA PODJETJA LJUBLJANA — (v nadaljnjem besedilu delavci v TOZD) določamo skupne osnove za ugotavljanje in nagrajevanje uspešnosti opravljenega dela na osnovi 33. člena Samoupravnega sporazuma za ugotavljanje in razporejanje čistega dohodka, delitev sredstev za osebne dohodke in skupno porabo SOZD IMP.

S tem samoupravnim sporazumom opredeljujemo ugotavljanje delovnega uspeha različno po vrsti opravljenega dela in se loči: delo po normi, delo po času in delo poslovodnih organov.

2. člen

Delovno uspešnost pri izvajanju del in nalog merimo oz. ocenjujemo po naslednjih osnovah:

— količini opravljenega dela
— kvaliteti opravljenega dela
— doseženi gospodarnosti živega dela

1. DELO PO NORMI

3. člen

Delovno uspešnost delavcev, katerih delo se da meriti z enostavnimi metodami in je to glede na tehnologijo dela možno, ugotavljamo na podlagi doseganja norm.

V SOZD IMP je uporaba norme predvsem v proizvodnji, montaži in projektivi. Vrste norm, metode in merila so določena v prilogi tega akta.

4. člen

Pri ugotavljanju delovne uspešnosti na podlagi norm ne morejo biti udeleženi administrativni, tehnično administrativni in drugi režijski delavci ter posredni delavci pri organizaciji in normiranju dela.

V delo po normah ni mogoče vključevati učence usmerjenega izobraževanja, študentov in pripravnikov.

5. člen

Norma je čas, ki je potreben povprečno usposobljenemu delavcu, da pri normalnih pogojih s predpisanimi sredstvi in načinom pri normalnem prizadevanju in fizičnem naporu izvrši določeno delo.

6. člen

Pri načinu organizacije dela so norme individualne in skupinske. Prednost imajo individualne norme, ki zagotavljajo najbolj objektivno nagrajevanje po delovnem uspehu.

Skupinske norme se postavljajo le za dela, kjer zaradi tehnološkega procesa ali organizacije dela ni možno postaviti individualne norme (montažna dejavnost, projektivna dejavnost).

Pri skupinskih normah se doseženi delovni uspeh skupine porazdeljuje med delavce sorazmerno po obračunskih osnovah OD delavcev, odvisno od časa prebitega na skupnem delu.

1.1 Ugotavljanje delovne uspešnosti

7. člen

Delovno uspešnost ugotavljamo z obsegom del oz. količino izdelkov, kvaliteto opravljenega dela in zmanjševanjem stroškov.

Povprečna delovna uspešnost je izdelan določen obseg del oz. količina izdelkov na enoto časa s predpisano kvaliteto in s predpisano porabo materiala.

1.1.1. Količina dela

8. člen

Količino dela izračunamo z obsegom dela oziroma s številom izdelkov na enoto časa. Upoštevamo samo izdelke, ki so kvalitetno izdelani.

1.1.2. Kvaliteta dela in gospodarnost živega dela

9. člen

Kvaliteta dela vpliva na produktivnost, ekonomičnost, rentabilnost in uspešnost gospodarjenja.

Kvaliteta dela z istočasnimi prihranki s predmeti dela, z delovnimi sredstvi in časom omogoča zmanjševanje stroškov in povečanje gospodarnosti živega dela.

Kvaliteto dela ugotavljamo:

— z ugotavljanjem stopnje kvalitete dela
— s številom napak
— s številom reklamacij
— z vplivom na zastoje v proizvodnji

Stopnja, merila za ocenjevanje kvalitete dela in gospodarnosti živega dela

stopnja	faktor	kvaliteta izdelkov in uspešnost gospodarjenja
5	1,10	nadpovprečna kvaliteta ob stalnem zmanjševanju stroškov
4	1,05	zelo dobra kvaliteta ob zmanjševanju stroškov
3	1,00	povprečna kvaliteta ob standardnih stroških
2	0,95	slaba kakovost ob standardnih stroških
1	0,90	zelo slaba kvaliteta ob povečanih stroških

10. člen

TOZD izdela za svoje potrebe pravilnik o kontroli kvalitete dela z organizacijskimi rešitvami, ter faktorju KG da konkretne pokazatelje

1.2. Korekcija presega norme

11. člen

KN = N × kg
KN = korekcija presega norme
N = preseg norme
kg = faktor kvalitete dela in gospodarnosti živega dela

Ugotovljen preseg norme na časovno enoto korigiramo z oceno faktorja kvalitete dela in gospodarnosti živega dela.

1.3. Znižanje norme

12. člen

Delavec ima možnost, da uveljavlja znižanje norme za 10 % v naslednjih primerih:

— 5 let pred izpolnitvijo polne delovne dobe za redno upokojitev,
— če je delavka starejša od 55 let,
— če je delavec starejši od 60 let.

Če tak delavec dela v skupini, ki ji ta ugodnost kot celoti ne pripada, potem se celi skupini zmanjša za sorazmeren odstotek njihova skupinska norma.

Če delavca zaradi zmanjšanja delovne zmožnosti prerazporedimo na druga manj zahtevna dela, ima pravico do osebnega dohodka, kot bi ga imel za delo, ki ga je pred tem opravljal.

1.4. Obračun norme

13. člen

Meritev količine dela posameznika ali skupine opravi vodja delovne enote, kontrolor, delovodja ali vodja skupine, ki izmerjeno količino vpiše v delovni dokument in podpiše.

Oceno kvalitete dela in gospodarnosti živega dela opravi vodja delovne enote, delovodja ali vodja skupine v začetku meseca za pretekli mesec.

14. člen

V primeru, da se delavec ali vodja delovne skupine ne strinja z ugotovljenim delovnim uspehom, mora vodja delovne enote takoj odrediti tričlansko strokovno komisijo, da ponovno preveri doseženi delovni uspeh.

15. člen

Osnova za obračunavanje delovnega uspeha delavca je obračunska osnova delavca določena v sklepu o osebnem dohodku.

Pri skupinskem delu, se doseženi delovni uspeh skupine porazdeljuje med delavce sorazmerno po obračunskih osnovah OD delavcev, določenih v sklepih o OD, odvisno od prebitega časa na skupnem delu.

16. člen

Montaža

Za dela, ki niso končana v obračunskem mesecu, se doseženi delovni uspeh, ugotovljen na podlagi izmere, obračuna in izplača v višini 80 % od doseženega delovnega uspeha. Dokončno se delovni uspeh delavca obračuna in izplača v celoti po končani izmeri.

Za dela, ki trajajo manj kot 2 meseca, se norme ne obračunavajo po fazah, ampak se obračunavajo za ves objekt skupaj, pri čemer se združi 20 % delovnega uspeha do kompletacije.

Pri objektih kjer ni kompletacije se delovni uspeh obračuna in izplača v celoti po izvršenem delu.

17. člen

Proizvodnja

Delovni uspeh delavca, ugotovljen v obračunskem mesecu, se obračuna in izplača delavcu v celoti.

18. člen

Projektiva

Projektanti pišejo vse ure na delovni nalog projekta, ki ga obdelujejo (izdelava projekta in projektne naloge). Obračun se izdela po končani izdelavi projekta. Vodja ima možnost, da predlaga akontacijo za dela daljša od 2 mesecev, do maksimalno 20 % OD za živo delo. Akontacija je možna šele po 1 mesecu dela na projektu.

V primeru, da je obračun projekta negativen, se projektni skupini, ki je delala na tem projektu, obračuna odtegljaj.

1.5. Izplačilo

19. člen

Montaža, proizvodnja

Izplačilo dogovorjenega dela delovnega uspeha delavca se mora izvršiti za vsak tekoči obračunski mesec posebej, t.j. od 1. do 31. v mesecu, obenem z akontacijo OD na podlagi drugih meril.

20. člen

Projektiva

Izplačilo po normi je lahko največ 50 % na akontacijo živega dela, obenem z akontacijo OD na podlagi drugih meril.

1.6. Organi in njihove pristojnosti

21. člen

Na zahtevo TOZD se lahko ustanovi skupna strokovna komisija za določeno področje za usklajevanje delovnih norm z namenom doseganja enotnosti nagrajevanja po delu.

2. DELO PO ČASU

22. člen

Pri delih, kjer se delovna uspešnost ne more ugotavljati na podlagi norm, predstavlja podlago za ugotavljanje uspešnosti planirani obseg in kvaliteta del. Obseg in kvaliteta del se določi s planom in sicer za najnižjo organizacijsko enoto kot celoto. V kolikor ta enota v celoti izpolni svoje planske obveznosti, se ocenjuje tudi delovna uspešnost posameznih delavcev.

23. člen

Za predviden obseg del in nalog v najnižji organizacijski enoti kot celoti planiramo za uspešnost pri delu procent na vrednost del in nalog izraženo v točkah. Direktor oceni realiziran obseg del in na podlagi tega da oceno za uspešno opravljeno delo v procentu na planiran procent na uspešno opravljeno delo.

24. člen

Uspešnost dela posameznega delavca se ugotavlja na podlagi ocenjevanja njegovega dela v ocenjevalnem obdobju po merilih določenih s tem SS.

25. člen

Če je najnižja organizacijska enota ocenjena uspešno (realiziran planiran obseg del in nalog), so delavci v sistemu uspešno opravili dodeljene naloge. Oceno opravljenega dela opravi vodja organizacijske enote.

26. člen

Vrednost posameznih del in nalog, ki jih opravlja delavec, je zajeta v katalogu del in nalog TOZD ali DS. Uspešnost opravljenega dela, ki ga delavec opravlja po času, pa ugotavljamo v odvisnosti od količine — obsega del, kakovosti del ter gospodarnosti živega dela v ocenjevalnem obdobju.

27. člen

Merila za ugotavljanje delovne uspešnosti z oceno delovnega rezultata so izražene v procentih na zahtevnost del in nalog po posameznih stopnjah v naslednji tabeli:

kriteriji stopnja	ocena	količina	kakovost	gospodarnost živega dela
5	zelo uspešno	6	5	5
4	uspešno	5	3	3
3	zadovoljivo	3	0	2
2	manj zadovoljivo	0	—1	0
1	nezadovoljivo	—2	—2	—2

2.1. Ugotavljanje delovne uspešnosti

2.1.1. Količina dela

28. člen

Količina dela je opravljeno delo v določenem časovnem obdobju in se ugotovi:
— koliko del je delavec opravil (kako je izpolnil planiran obseg del)
— kako je časovno pravočasno opravil dela in naloge

Merila za ocenjevanje:

stopnja	ocena	merila
5 / 6	zelo uspešno	obseg dela nadpovprečno presega planiran, večina nalog opravljeno predčasno
4 / 5	uspešno	obseg dela presega planiran, naloge opravljene predčasno
3 / 3	zadovoljivo	planirana količina izvršena v roku
2 / 0	manj zadovoljivo	planirana količina ni izvršena iz objektivnih vzrokov
1 / 2	nezadovoljivo	planirana količina ni izvršena

2.1.2. Kakovost dela

29. člen

Delovne naloge morajo biti strokovno in kvalitetno obdelane to ugotavljamo:
— z ugotavljanjem stopnje kvalitete
— s številom napak
— s številom reklamacij

Merila za ocenjevanje

stopnja	ocena	merilo
5 / 5	zelo uspešno	izvedene naloge dosegajo nadpovprečno kakovost
4 / 3	uspešno	izvedene naloge dosegajo dobro kakovost
3 / 0	zadovoljivo	izvedene naloge dosegajo povprečno kakovost
2 / 1	manj zadovoljivo	izvedene naloge dosegajo slabo kakovost
1 / 2	nezadovoljivo	izvedene naloge dosegajo zelo slabo kakovost

2.1.3. Gospodarnost živega dela

30. člen

Gospodarnost živega dela ugotavljamo z merili za ekonomičnost, to so:
— gospodarnost pri uporabi delovnih sredstev
— gospodarnost pri uporabi energije, materiala, finančnih sredstev in podobno
— gospodarnost pri izkoriščanju in uporabi delovnega časa (zamujanje rokov, zamujanje na delo, odsotnost z dela in podobno)

Merila za ocenjevanje:

stopnja	ocena	način uporabe delovnih sredstev, energije, materiala, delovnega časa, odnosa do sodelavcev, doseganje postavljenih rokov
5 — 5	zelo uspešno	izredno učinkovita gospodarnost
4 — 3	uspešno	nadpovprečna gospodarnost
3 — 2	zadovoljivo	zadovoljiva gospodarnost
2 — 0	manj zadovoljivo	nezadovoljiv odnos do gospodarnosti
1 — 2	nezadovoljivo	neodgovoren odnos do uporabe

31. člen

Delavci TOZD po posameznih področjih dela so dolžni izdelati objektivne kriterije, ki bodo omogočali merjenje količine, kvalitete in odnosa do dela v skladu z naravo delovnega procesa.

TOZD in DS si izkušnje na posameznih področjih občasno izmenjujejo in usklajujejo. Delavski sveti TOZD in DS bodo letno obravnavali ustreznost kriterijev in ocenili napredek v dograjevanju delitve OD po delovnih rezultatih.

32. člen

Vodjem organizacijskih enot, ki so ocenjene uspešno ali zelo uspešno (100% ali več), pripada za uspešnost dela ocena, ki jo poda direktor za zaokrožen proces dela, korigiran z faktorjem 1,2.

2.2. Izračun delovne uspešnosti

33. člen

Delovna uspešnost delavca v zaokroženem procesu izračunamo po naslednjem postopku:

$DPU = OPU \times PU / : 100$

$ZD_2 = ZD \times DPU / : 100$

$ZD_f = (ZD_1 . f_1 + ZD_2 . f_2 + \ldots ZD_n \times fn)/100$

$K_f = ZD_2 / ZD_f$

$OD\ DU_1 = (ZD_1 \times (f_1 \times k_f)) \times (URE/182)) \times VT$

OPU = ocenjena uspešnost zaokroženega procesa dela izražen v procentu od planiranega procenta za uspešno opravljeno delo

PU = planiran procent za delovno uspešnost zaokroženega procesa dela zaokrožen proces del

DPU = izračunan procent za delovno uspešnost zaokroženega procesa dela

ZD = vsota vseh osebnih dohodkov vseh delavcev v zaokroženem procesu dela na podlagi zahtevnosti del in nalog

ZD_2 = vsota osebnega dohodka vseh delavcev v zaokroženem procesu dela po izračunanem procentu za zaokrožen proces dela za delovno uspešnost

ZD_n = osebni dohodek posameznega delavca na podlagi zahtevnosti del in nalog

f_u = individualna delovna uspešnost

ZD_f = vsota osebnega dohodka vseh delavcev v zaokroženem

procesu dela po izračunani oceni posameznega delavca za delovno uspešnost
k_f = korekcijski faktor za izračun delovne uspešnosti posameznega delavca
$ODDU_i$ = osebni dohodek delavca po delovni uspešnosti
URE = so ure živega dela, za katere je upravičen do delovne uspešnosti
VT = vrednost točke

2.3. Postopek za ugotavljanje delovne uspešnosti

35. člen

Oceno delavčevega delovnega prispevka izdela vodja organizacijske enote.

Delavec, ki se z oceno ne strinja, zahteva, da jo določi komisija za delovna razmerja.

Če posamezna organizacijska enota nima vodje, ali če dela vodje v ocenjevalnem obdobju ne opravlja nihče, pripravi predlog direktor delovnega področja, kamor spada delo posamezne organizacijske enote. V kolikor direktor delovnega področja nima neposrednega pregleda nad delom delavcev v službi, izdela predlog komisija sama.

36. člen

Vodja organizacijske enote mora oceniti delovno uspešnost delavcev najkasneje do 5. dne v ocenjevalnem mesecu.

Programsko analitska služba izračuna korektivne faktorje za organizacijsko enoto in delovno uspešnost delavcev znotraj organizacijske enote izraženo v procentih na živo delo. Te podatke posreduje oddelku za obračun OD.

2.4 Varstvo pravic

37. člen

Delavec, ki meni, da je bila s sklepom iz 2. odstavka 35. člena tega pravilnika kršena njegova pravica, lahko vloži zahtevo za varstvo pravic pri delavskem svetu v 30 dneh po vročitvi sklepa ali od dne, ko je zvedel za sklep komisije.

38. člen

Zahteva za varstvo pravic ne zadrži izvršitve sklepa. Odločitev komisije za delovna razmerja iz 1. odstavka 38. člena je dokončna. Enako velja za odločitev delavskega sveta o zahtevi za varstvo pravic iz 2. odstavka 38. člena tega sporazuma.

2.5 Izplačilo OD na osnovi delovne uspešnosti

39. člen

Akontacija osebnega dohodka, ugotovljenega na podlagi delovnega prispevka, se izplačuje vsak mesec na izplačilni dan obenem z akontacijo osebnega dohodka na podlagi drugih meril.

V skladu s prejšnjim odstavkom se delavcu izplača akontacija osebnega dohodka na podlagi ocene delovnega prispevka, ki delavcu glede na osnovo v posameznem mesecu pripada v skladu s 33. členom tega pravilnika.

Dokončen obračun osebnega dohodka na podlagi doseženega rezultata dela in uspešnosti službe pri izpolnjevanju plana se izvede obenem z dokončnim obračunom osebnega dohodka po ostalih merilih.

40. člen

V primeru iz 37. člena tega pravilnika se delavcu izplača akontacija osebnega dohodka na podlagi delovnega prispevka za celotno ocenjevalno obdobje ob prvem izplačilu akontacije osebnega dohodka po odločitvi komisije za delovna razmerja.

41. člen

Če je bil delavec v ocenjevalnem obdobju na dopustu ali na vojaških vajah, se šteje kot da je bil na delu in mu za čas odsotnosti pripada enaka ocena kot za čas, ko je delal.

3.DELO POSLOVODNIH DELAVCEV

42. člen

Uspešnost dela poslovodnih delavcev ugotavljamo tako, da se ugotovi povprečna uspešnost delavcev v tozdu, nato pa se tako ugotovljena uspešnost korigira na podlagi naslednjih kriterijev:
— dohodek na delavca
— akumulativna sposobnost
— ekonomičnost poslovanja
— delež izvoza v celotnem prihodku
— pokritje konvertibilnega uvoza s konvertibilnim izvozom
— izpolnjevanje planskih obveznosti:
— bruto izvoz
— združevanje sredstev za investicije skupnega in prioritetnega pomena
— akumulacija na dohodek

— delovanje v pogojih konkurence

Metodologijo za ugotavljanje uspešnosti izdela strokovna služba SOZD.

43. člen

Ocena uspešnosti dela poslovodnih delavcev po kriterijih iz 44. člena je lahko največ dvakratno povprečje delovne uspešnosti delavcev po času.

3.1 Posebni pogoji dela

44. člen

V primeru, ko je TOZD v sanacijskem postopku, se lahko na predlog komisije za izvedbo sanacije ocena uspešnosti dela poslovodnih delavcev poveča na trikratno povprečje delovne uspešnosti delavcev po času.

3.2 Izračun

45. člen

Delovna uspešnost poslovodnih delavcev se izraža kot procent na zahtevnost del in nalog.

Izračun delovne uspešnosti poslovodnih delavcev se izvede do prvega v mesecu: februarja (za 4. kvartal, izplačilo zapade v 1. kvartal), maju (za 1. kvartal, izplačilo zapade v 2. kvartalu), avgustu (za 2. kvartal, izplačilo v 3. kvartalu), novembru (za 3. kvartal, izplačilo v 4. kvartalu).

Izračun se izvede za cel kvartal, povprečni znesek pa se izplačuje mesečno.

46. člen

Poslovodni delavec lahko zahteva ponovni preračun po kriterijih iz 44. člena pri delavskem svetu.

3.3 Izplačilo

47. člen

Akontacija OD na podlagi delovnega prispevka poslovodnega organa se izplačuje istočasno z akontacijo OD na podlagi ostalih meril, in na isti način kot za režijsko delo po tem samoupravnem sporazumu.

4. DOKUMENTACIJA

48. člen

Zaradi enotnosti, racionalnosti in ustreznih evidenc je za zajemanje podatkov s področja osebnih dohodkov izdelana enotna dokumentacija za vse oblike ugotavljanja delovne uspešnosti, na nivoju SOZD IMP, za računalniško obdelavo podatkov.

5. PREHODNE DOLOČBE

49. člen

TOZD morajo korigirati norma čase v % za odmor med delom. TOZD morajo uskladiti norma čase z analitično vrednostjo del in nalog, ki so osnova za določanje vrednosti norma ure. Usklajevalne postopke izvedejo skupne komisije za norme po posameznih dejavnostih, ki so zastopane v SOZD IMP.

6. KONČNE DOLOČBE

50. člen

Ta SaS velja za TOZD, ki so ga sklenile in stopi v veljavo, ko ga z referendumom sprejme večina delavcev v 2/3 tozd.

51. člen

Ta SaS se lahko spremeni ali dopolni po enakem postopku, kakor je bil sprejet in ko je bila za predlagano spremembo ali dopolnitev opravljena uskladitev z ostalimi TOZD v SOZD IMP v smislu določil tega SaS.

Pogovor z Mileno Feguš ob njeni upokojitvi

Kje so tiste stezice...

Vprašali se boste, kaj je lahko skrito pod tem naslovom. Vse tiste stezice, steze in poti, ki so zapisane v zgodovini mariborskega IMP-ja, je v svojih tridesetih letih prehodila naša MILENA FEGUŠ, vodja materialnega knjigovodstva, tako imenovana »prva dama«, ki je edina od sedaj zaposlenih začela svojo pot na Betnavski 4, to je v prvih prostorih, ki jih je imel Toplovod za upravo in končala svojo pot na Ljubljanski 9, kjer je dočakala svoj zaslužen počitek.

Milena je 14. 3. 1955, stara 25 let, prvič prestopila prag službe s svojo delovno knjižico pri IMP-ju.

Rada se spominja tega časa, ko je dobila od takratne vodje Julijane Ulčar, svojo prvo zadolžitev, naj opravi »otvoritveno stanje materiala«. Kartice je imela, začela je borbo s številkami in na koncu je bila zmaga njena.

Milena pravi: »Vse je ‚štimalo' in Ulčarjeva je rekla: ‚Milena, ti in tiste drug ne bo delal materialnega knjigovodstva!' Zame so bile te besede kot najlepša pesem, nekaj, kar sem iskala ter sem končno našla. To delo sem delala z ljubeznijo, zame je bilo sveto, čudovito, opravljala sem ga z vsem srcem, vse do današnjega dne.

Sedaj imam občutek, kot da brez njene ne bi moglo obstojati materialno knjigovodstvo, čeprav vem, da to ni res, saj je vsak nadomestljiv.

Morda se drugi ne ločijo tako težko od svojega dela, mogoče jim ni tako zakoreninjeno v srcu, da bi jim pomenilo toliko, kot je meni in to od prvega dne.

Veš, meni je čas potekel, mislim, da je čas, da dam mladim prednost.

Sedaj šele, ko se poslavljam od IMP-ja, sodelavk in sodelavcev, tako nekoč od vseh in vsega, sem začutila v sebi skelečo bol kot da nimam več nečesa, nekega sveta, ki je bil moj, da energije, ki tli v meni nimam več kam dati, da so se za mano zaprla vrata, da, prav vse, kar sem doslej ustvarjala, da moram v svet in začeti nekje novo in to sedaj, ko sem pustila svoja najlepša leta, svojo mladost, svojo pomlad in moram jeseni naproti.«

Njene besede so vse tišje, zdi se mi, da gleda nekam v daljavo. Morda je to trenutek na začetku svoje poti, morda pa na koncu, kdo bi le vedel...

Milena, si še zmeraj na Betnavski, potihem vprašam?

»Ne, se že selim z Betnavske v bar Ob parku 5, ki smo jih kupili. To bi je bilo veselje!« se zasmeje. Tudi jaz se smejem, saj je njen smeh nalezljiv.

»Veš, ne vem, če si sploh lahko kdo zamisli, kakšno veselje je to bilo. Bili smo družina. Vsak je svoje delo opravljal z ljubeznijo, pošteno opravljal. Zavedali smo se, da ne delamo samo zase, za sedanjost, da je to naša prihodnost. Karte so bile zmeraj odprte, pomagali smo drug drugemu, si posojali denar med seboj, kjer je bilo lažje obrat obratu, tozd tozdu. Ljubljanske 9, nikoli ne bi kupili, če ne bi pridno varčevali.

Vša hvala gre Vladimirju Ulčarju, ki je bil duša Maribora. Lahko rečemo, da smo mnogokrat bili zastavonoše, da se je delo izvršilo ob pravem času, da je prišlo v prave roke. Z Ljubljano, našo centralo smo bili tesno povezani, sodelovali smo zelo dobro. Naši odnosi so bili prisrčni, rada sem jih imela, ter sem ves čas z veseljem z njimi delala.

Ob parku 5 v Mariboru so bili naši prvi prostori, ki smo jih lahko res imenovali pisarne. Vsi smo dobili primerne prostore, opremo, skratka občutek, da smo nekaj, da lahko postanemo še več. Prvič smo lahko sprejeli svoje poslovne partnerje s ponosom, saj smo imeli prostore, kjer so se lahko vsedli, pogovarjali o delu, pogodbah itd. Bili so lepi časi za vse nas, ki smo takrat delali skupaj, saj smo se imeli radi, si medsebojno pomagali. Nikoli nismo poznali besede: ‚Tega ne bom jaz, to ni moje delo.'

Naš delovni zanos je bil tako velik, da bi nas težko kdo ustavil in sadovi so se rodili. Uspeh je bil naš, naše delo je bila dobra naložba.

Nato smo se selili v Gregorčičevo. Rast obrata Maribor je bila neverjetna. Dela v tujini, prevzem vse večjih objektov. Stroji, ki jih je nabavila naša centrala v Ljubljani, so nam olajšali delo, saj smo prešli z ročnega knjiženja na strojno. Začetek je bil res težak, vendar smo težave na relaciji Maribor — Ljubljana skupno reševali, tako da sedaj, ko sem delo predala, zagotovo vem, da se bo ob takšnih dobrih delavkah, s katerimi sem delala vsa ta leta, materialno knjigovodstvo še izpopolnilo.

Za IMP so se v Mariboru začeli tudi novi časi, ko smo se leta 1974 preselili na Ljubljansko 9. Začela se je zidava nove hale in aneksa na Teznem. To je bil ponos nas vseh, vseh, ki smo karkoli doprinesli, da smo lahko kupili nove moderne prostore in hkrati začeli z gradnjo na Teznem.

Našo Montažo sestavlja večina delavcev, ki so prišli v IMP kot vajenci, štipendisti in kasneje, kot smo jih rekli, učenci v gospodarstvu.

Delavci čutijo veliko pripadnost delovni organizaciji, saj tisti, ki že gredo iz DO, gredo zaradi terenskega dela ali družinskih težav, ki so povezane z njihovim delom.

Nekoč sem poznala vse, danes pa ob takšnem številu zaposlenih žal ne več.

Ob srečanju na hodnikih z ljudmi, ki jim ne poznam več obraza, se zavedam, kam je vodilo naše delo, naš zanos izpred toliko let. Res, postali smo veliki in tujci med seboj, čeprav nas veže skupno delo.

Ljubljanska 9, ki je eden izmed naših ponosov, je že zdavnaj postala pretesna, čeprav je od vselitve preteklo samo borih 10 let. Ko pomislim samo malo nazaj, vidim, kako čas hitro beži in spreminja tok življenja vseh nas.«

Milena, povej, kako si prišla do nadimka Babi, saj te skoraj vsi tako kličemo!

»Res, drži se me ime Babi že od leta 1972, ko se mi je rodil vnuk. To sem zvedela zjutraj malo pred 6. uro. Od veselja sem vzklikala, se smejala in jokala hkrati. Takrat pa je prišel sodelavec Janez Borec in ko je slišal, za kaj gre, mi je na koledar zapisal: ‚To je zgodovinski dan, Milena je postala babica!' Bila sem res prva babica med sodelavkami.

Še sedaj se spominjam, kakšno veselje je zavladalo, kot da so vse postale stare mame. Vsi so se veselili z menoj. Takrat sem spet čutila kot že tolikokrat, da smo res velika družina, da smo vsi srečni, če je srečen kdo med nami. Zame je bil to praznik. Od takrat dalje imam ta lep vzdevek, saj me tudi vnuk kliče Babi.

IMP je že mnogo let, preden sem mu dala delček sebe, hodil s pravimi koraki in ti so bili najpomembnejši. Znašel se je v vsaki novi situaciji, v trenutkih mu dane priložnosti. Če stopiš v pravo smer, bo tudi vsak naslednji korak pravilne, če pa se napotiš v napačno smer, te tudi mnogo let napora ne bo privedlo nikamor.

Želim, da bi bil IMP veliko mirno srce, saj je v njem os eksistence, naj bo lupina zlomljiva, cilji dosegljivi, naj bo jedro za vse.

Naj bo IMP in njegovo okolje vsem dom, naj bo presoja pravilna, ki teži k izenačenju in harmoniji nas vseh!

Radi se imejte med seboj, vsaj tako radi kot sem imela jaz vse vas, od snažilke do glavnega direktorja.

Mislim in upam, da so imeli tudi mene radi.

Poskušajte, kot sem sama zmeraj poskusila zgladiti, če ni bilo tako, kot bi moralo biti. Rešujte nesporazume spontano, saj človek velikokrat dela napake nenamenoma, noben dan ni enak prejšnjemu! Poskušajte najti med seboj dobro besedo, tako kot sem jo poskušala in velikokrat našla jaz.

Vsaki in vsakemu sem polagala na srce: ‚Imej red svoje delo, imej rad IMP.' Zame je IMP bil in bo ostal velik!«

Milena, kaj želiš generacijam, ki prihajajo za teboj?

»Želim, in to je moja največja želja, da bi genracije, ki prihajajo za menoj, opravljale svoje delo vestno, s srcem, ne pa zato, ker morajo hoditi v službo zaradi denarja. Ni samo denar sreča, sreča je tudi občutek, da si s svojim delom nekaj ustvaril, da ustvarjaš dediščino, ki bo služila kasnejšim rodovom.

Leta 1982 sem prejela RED DELA S SREBRNIM VENCEM. Ni besed, s katerimi bi lahko opisala srečo in občutke, ki so se porajali v meni.

Do zadnjega trenutka nisem vedela, po kakšno priznanje grem v Cankarjev dom v Ljubljano. Ko je bila podeljena prva medalja, sem bila prepričana, da sem v napačni dvorani, ko pa sem zaslišala svoje ime, sem samo mislila, kako naj pridem tja in nazaj, da ne padem od sreče. Zame je ta medalja najlepše plačilo za vsa ta leta truda, ki ga nisem zastonj vlagala. To je res največje plačilo za moje delo in trud v tridesetih letih.«

Milenine stezice, verjemite, niso bile postlane samo z rožicami, doživljala je lepe in tudi grenke trenutke. Toda njena pripadnost IMP-ju, sodelavkam in sodelavcem ne pozna meja.

Ne najde pravih besed zahvale vsem, posebno pa še za tiste, ki so vložili mnogo truda ob njeni odhodnici, za prekrasno darilo vseh sodelavcev, za darila še posameznikov in za prelep šopek, ki ga ji je poklonila sindikalna organizacija delovne skupnosti za 30 let požrtvovalnosti in truda, ki ga je vložila v IMP.

Milena, vsi, ki smo še ostali, smo te res imeli radi!

Močno te bomo pogrešali, tebe in tvoj smeh, tvojo dobro voljo, tvojo lepo besedo, prijaznost in humanost.

Milena, hvala ti za vse, za nas si in boš ostala naša Babi!

MARJETKA DIKAUČIČ

Misli o denarju

Kjer je denar, domuje tudi sovraštvo.

Hrepenjenje po denarju, je drvenje v — nečlovečnost.

Ko preštevaš denar, se ti zdi, vedno ga je premalo.

Končno pa denar malo pove, koliko smo ga vredni.

FRAN VODNIK

Proizvodno tekmovanje ljubljanskih kovinarjev

Prvič tudi električarji

Od 17. do 19. aprila je bilo v Ljubljani Peto delovno tekmovanje kovinarjev pod geslom »Delo, kvaliteta, inovacije in samoupravljanje.« Organiziral ga je Mestni svet zveze sindikatov Ljubljana. Novost letošnjega tekmovanja je bila med drugim, da se je tekmovanje razširilo za dva nova poklica in sicer modelni mizar in obratni elektrikar.

IMP je prispeval tekmovalce iz Livarja, Oveja in Tena energetike. Iz Oveja je bilo na tekmovanju 5 tekmovalcev in sicer Anton Zupančič, ki je na tekmovanju varilcev RO dosegel tretje mesto, Jože Rupar je na tekmovanju MAG varilcev dosegel 4. mesto, Mirko Brojan je bil na tekmovanju TIG varilcev šesti. Ciril Zupančič je odnesel s tekmovanja varilcev drugo mesto, Stane Koželj pa peto.

Jože Lavrenčič med tekmovanjem.

Iz Livarja so tekmovali štirje delavci: 2 strugarja in 2 livarja kaluparja. Med strugarji je tekmoval Franc Perpar in dosegel 15. mesto ter Roman Mikelj, ki je bil štiriindvajseti. Od livarjev kaluparjev sta tekmovala Dušan Marolt, ki je bil devetnajsti med zmagovalci ter Boris Smrekar, ki je bil štirinajsti.

Od elektrikarjev je bil samo en IMP-jevec — Jože Lavrenčič iz Tena — energetike, ki je požel prvo mesto. Tako sta med najuspešnejšimi ozdi na tem tekmovanju Ten energetika z enim prvim mestom in OV z enim drugim mestom in bosta tako imela tekmovalce tudi na republiškem 9. delovnem srečanju novinarjev, ki bo od 27. do 29. junija letos.

M. P.

KULTURNI KOTIČEK

Povsod so motivi

Bila je sončna sobota in skozi Mursko Soboto so se zlivale v Moravske Toplice kolone avstrijskih avtomobilov. Mene pa je pot peljala v Tešanovce k Francu Vogrincu, ki je zaposlen v orodjarni IMP DO Panonije in je slikar samouk. Z oljnimi barvami slika prekmurske motive. Že ko prideš v bufet v Tešanovcih, najdeš njegovo sliko Tečanovcev. Motivov, pravi, mu ne manjka. Srebrni breg in drugi hribčki okrog njegovega doma, pa vinogradi, kar kličejo po tem, da jih naslikaš.

Franci je začel slikati, ko je bil na začasnem delu v Avstriji. Razstavljal je že mnogokrat tako v Panoniji, kot v domačem kulturnem domu, pa v Muri, svoje slike pa je poslal tudi na kulturno srečanje v Novo Gorico. Precej slik pa je tudi že prodal. Proti koncu novembra namerava pripraviti tudi novo razstavo v Panoniji.

Ustvarja v prostem času. Za delo potrebuješ zbranost, pravi. Problem je tudi nakup materiala, ki ga pri nas ni in mora ponj v Avstrijo. Je pa to drago. Vprašal sem ga še, kdo mu je kritik in odgovoril mi je, da je to njegova žena Barbara. In še je rekel: »Ko boš prišel drugič, bom imel urejeno sobo za atelje, kjer bom ustvarjal.«

Kar hitro je minilo sobotno popoldne in vračal sem se domov s spominom na tiste lepe hribčke, pa trto, pa stare domačije — res, motivov je okrog Tešanovcev nešteto, le žilico in prosti čas potrebuje človek za ustvarjanje. Zato želim Franciju še dosti lepih motivov iz Pokrajine ob Muri.

frku

Dobro poje, kdor poje s srcem

Kmalu bo leto in pol, kar v IMP-ju deluje ženski pevski zbor. To je razmeroma kratka doba, a naša dekleta so se v tem času precej naučila. Danes jih pozna že večina IMP-jevcev, saj so uspešno pela na vrsti proslav v naših tozdih in delovnih organizacijah. Velike zasluge da je naš ženski pevski zbor v razmeroma kratkem času naštudiral program, s katerim lahko nastopa na proslavah, ima pevovodkinja Mira Cimperc.

Ko sem se pogovarjal s pevovodkinjo, priznam, da sem bil precej presenečen. Presenečen namreč, ko sem videl, s kakšno odločnostjo in strogostjo Mira Cimperc usmerja delo pevk. Saj je jasno, da brez resnega dela ne more biti uspehov, vendar sem bil presenečen, kako strogo postavlja pevovodkinja vprašanja discipline. Obenem pa vsak, ki sreča pevke z njihovo mentorico in učiteljico, lahko vidi, kako prisrčni prijateljski odnosi vladajo med njimi.

Mira Cimperčeva je gotovo močna osebnost, ki potegne ljudi za sabo in disciplina potem ni vprašanje nečesa, kar bi morala pevkam vsiljevati, pač pa postaja način življenja in dela, saj vsaka od pevk ve in verjame, da brez doslednega izvajanja dogovorov ne bo dosegla zastavljenih ciljev. Vsaka od pevk želi napredovati in zaupa pevovodkinjim usmeritvam, ker ve, da te pomenijo pot naprej. Osebne ambicije članic zbora so torej enake skupnim. Res, samo močne osebnosti lahko ustvarijo takšno vzdušje za skupno delo.

No, pa o tem s tovarišico Cimperčevo niti nisva govorila. To je le moje opažanje, s katerim sem začel, ker se mi zdi bistveno, če se pogovarjamo o zboru in njegovi pevovodkinji.

Ko sva začela pogovor, je odprla zvezek, v katerega beleži vse podatke o delu zbora. Tu so njene priprave, pa podatki o udeležbi na vsaki od vaj in kako uspešno so predelale načrtovano snov.

Tako je prebrala: »Prvo vajo smo imele 5. decembra 1983. Na njej je bilo 14 pevk. Od takrat je zbor prišel na 30 pevk, povprečno pa se jih je vaj udeleževalo okrog 25. Tiste, ki manjkajo, se opravičujejo in imajo vedno tehtne razloge. Sem kar zadovoljna z njimi, saj so vse resne.«

Nadaljevanje me je po prvih uspehih, ki jih je zbor dosegel, presenetilo, saj je Mira Cimperčeva dosedanje delo postavila v realne, stroge okvire: »Veste, to je začetniški zbor. Razen dveh ali treh nobena ni pela in zato so imele začetne pevsko tehnične težave. Začele smo z lahkimi, narodnimi pesmimi, ki niso primerne za koncertno izvajanje. Moram reči, da je bil začetek zastrašujoče težak in sem že mislila, da iz vsega skupaj ne bo nič. No, potem pa se je začelo obračati na bolje in z veliko dobre volje vseh pevk se je pojavil zvok.«

Toliko in nič več. Pevke ima rada, to se vidi, a hvalila jih ni: »Dekleta vedo, da je treba še veliko delati, preden bomo naredili zbor, ki se bo lahko pojavil pred glasbenim svetom.«

Občutek imam, da si postavljate pri delu zelo visoke cilje.

Zasmejala se je: »Cilji niso nikdar dovolj visoki, vsaj v glasbi ne. Več, ko dosežeš, več bi rad. Do konca ne prideš nikoli.«

Seveda pa ima zbor težave. Prva je to, da pri delu uporabljajo harmonij. »Nemogoče je narediti dober zbor s harmonijem, ker ta instrument nima ritma,« je odločna Mira Cimperc. Najbolj žalostno pri tem pa je, da je Pevsko društvo kupilo pianino, ki pa se zdaj praši, ker nimajo prostora, kamor bi ga lahko postavili. Zato se tudi tako potegujejo za primerne prostore, ki so zares nujni za nadaljnje delo.

Pevovodkinja pa bi želela tudi več vaj. V drugih zborih, ki jih vodi, ima po 130 vaj letno, z našim le 46. »Treba se bo žrtvovati, če hočemo kaj narediti, to je, če hočemo postati resen zbor.« Dekleta so pritrjevala, a verjetno bo težko uskladiti službo, pa zasebne obveznosti.

Toda Mira Cimperčeva gotovo ve, kako se pride do uspehov. Njena avtoriteta je zrasla iz dolgoletnega dela, saj je prvi zbor začela voditi že pred štiriintridesetimi leti. To je bilo v Benediktu pri Mariboru, kjer je takrat službovala. In od takrat stalno deluje kot pevovodkinja. Nemogoče je našteti vse zbore, s katerimi je delala, povejmo le, da zdaj poleg našega ženskega vodi še otroški in mladinski zbor v Šentvidu, moški zbor ZZB v Šiški, dekliški zbor Rezke Usenik v Šentvidu in ženski nonet v Črnučah. Njeni zbori so nastopali na mnogih prireditvah in proslavah v Ljubljani, sodelovali so na mladinskih festivalih v Zagorju in Celju na srečanju pevskih zborov v Makedoniji in koncertirali v drugih republikah in v tujini. Za svoje delo je dobila vrsto priznanj — od državnih odlikovanj (red dela s srebrnim vencem in red zaslug za narod s srebrno zvezdo), pa občinsko plaketo in posebno priznanje ZKO Ljubljana za uspehe na kulturnem področju, pa Vodnikovo nagrado, da omenimo samo nekaj najpomembnejših.

To so priznanja, ki pričajo o kvaliteti njenega dela in na katera je gotovo ponosna, čeprav ji je glavna nagrada za njen trud, kot pravi, delo samo. »Sem iz glasbene družine, v kateri se vsi ukvarjamo z glasbo,« pravi Mira Cimperc. »Pet otrok nas je in vsak se je že od mladega učil vsaj en inštrument. Jaz sem se učila violino in klavir. In kadar se srečamo, se pogovarjamo samo o glasbi.«

O pedagoškem delu pa pravi: »Saj je dostikrat to delo naporno a ne morem si misliti, kako bi brez njega. Včasih pridem na vajo preutrujena, že kar bolna, a med vajo to kar pozabim. Seveda, boljši ko je zbor, boljše je moje počutje. Skoraj redno grem z vaje bolje razpoložena, kot sem bila prej.«

Kaj je pravzprav tisto, ki ji daje takšno osebno zadovoljstvo?

»To, da ljudi navdušiš, da dobiš pravi zvok, ko vidiš, da si potegnil za sabo toliko in toliko glasov. V takih primerih grem domov kot po krilih. In obratno, kadar v zboru ni odziva, sem kar osebno nesrečna.«

Nato pa je takoj dodala še eno misel, s katero je nekako omejila vlogo pevovodje, da ne bi kdo mislil, da je dino pevovodja zaslužen za zvok zbora: »Pevec mora sam ustvarjati. Pevovodja zbor usmerja, pevci mu morajo zaupati, a obenem mora pevec v petje vložiti mnogo svojega. Zato so nekateri zbori višji. Samo glas je premalo, v petju mora biti še mnogo srca. Če ni srca, potem je to dril. To je lahko, toda to ni dovolj. Po srcu se loči zbor od zbora.«

L. J.

Rudi Wand je razstavil fotografije s hribov

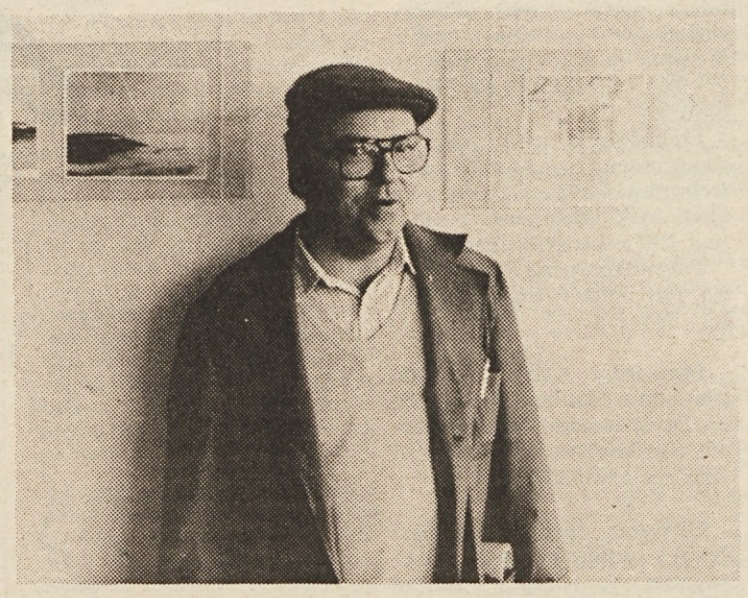

V menzi na Vojkovi razstavlja fotografije fotoamater Rudi Wand. Za razstavo je izbral nekaj planinskih motivov, ki jih je posnel v zadnjih letih. (Foto: L. J.)

Razmišljanje

Vsaka zamisel je uresničljiva v tolikšni meri, kolikor ustvarjalne moči zmore njen pobudnik ali nosilec, njeno upravičenost ali neupravičenost pa potrdi ali zavrže življenje ljudi ali zakoni narave.

V tem nenehno pričujočem odnosu živi človek s svojo potrebo po sporočanju, po izpovedi vsega tistega, kar ga dviga ali pritiska k tlom, kar razplamteva ali hromi njegovo doživljanje.

Kako bo to izpovedal, kako se bo razbremenil, kako bo prisluhnil sam sebi in sočloveku, je odvisno od njegove usmeritve, katere največkrat ne določa in ne oblikuje sam, ter predvsem od moči in rasti njegove svobodne volje. Skoraj neštete so izrazne poti človeka razumnika, vendar je med njimi pisanje tista najpreprostejša in hkrati najzahtevnejša izrazna oblika, s katero sporoči lahko največ in najbolj popolno.

VERONIKA GOLJAR

Klimovci sodelujejo s koroškimi Slovenci

Načrt športnih in kulturnih srečanj

Predstavniki Kliminega sindikata in mladine so 27. aprila obiskali prestavnike Koroške dijaške zveze v vasi Blato v občini Pliberk, s katero ima Klimina mladina že 4 leta stike. Predsednik te dijaške zveze je Silvo Kumar (nečak namestnika pliberškega župana Frica Kumerja — ki je zastopal Slovence do letošnjih marčnih volitev), tajnik pa je Fricov sin Lovro Kumar.

Na Blatu je krajevno združenje te zveze občine Pliberk, medtem ko je sedež Koroške dijaške zveze v Celovcu. V združenje je vključenih okoli 100 rednih članov — predvsem kmečkega porekla. Glavna naloga združenja je združevanje slovenske mladine, zbujanje narodne zavesti, razvijanje kulturne in športne dejavnosti na območju občine Pliberk ter povezovanje z matičnim narodom. Za takšno sodelovanje pa bi morali mladi oblikovati ustrezne programe dela.

Pliberški in Klimini mladinci so nekaj časa lepo sodelovali, vendar pa je to sodelovanje v zadnjem času usihalo, oziroma ni potekalo v takšni obliki, kot bi želeli. Doslej so pliberški mladinci povabili Klimino mladino na dve športni srečanji in na nekatere kulturne prireditve.

Na aprilskem obisku Klimovcev v Pliberku pri Kumrovih so gostitelji dejali, da želijo navezati stike s Kliminimi družbenopolitičnimi organizacijami in tudi s celjskimi družbenopolitičnimi organizacijami.

V pliberški občini je zelo razgibana kulturna dejavnost — predvsem so aktivni pevski zbori, dramske skupine. Pred nekaj leti so v občini ustanovili tudi slovensko športno društvo, v okviru katerega deluje predvsem sekcija teka na smučeh, tenisaška sekcija, ustanoviti pa nameravajo še kolesarsko sekcijo. Prav na teh področjih nameravajo sodelovati tudi v matični domovini Sloveniji.

Predmet tega aprilskega pogovora v Pliberku je tudi bil, da bi se moralo pliberško športno društvo prek Koroške dijaške zveze povezati s Kliminimi športniki predvsem v tenisu, smučarskih tekih, streljanju, nogometu in v kegljanju. Prav tako bi se moralo povečati sodelovanje tudi na kulturnem področju. Menili so, da bi bilo prav, da bi bila športna srečanja dvakrat letno, dvakrat pa tudi kulturno oziroma družabno srečanje. Za družabno srečanje mladine in delavcev Klime so se dogovorili za drugo polovico letošnjega junija.

Niso pa to edini stiki Slovencev onstran meje z našo domovino. Fric Kumar-Mirko je predsednik Kluba prijateljev lova, ki ima sedež v Celovcu. Ta klub ima zelo dobre stike z Lovsko zvezo Slovenije in z lovskimi družinami po vsej Sloveniji.

Zveza koroških partizanov vsako leto organizira pohod na Komelj k spomeniku, ki je postavljen v spomin dvanajstim padlim partizanom.

MARIJA PRIMC

Klub Koroške dijaške zveze v stari Kumrovi hiši

Med pogovorom pri Kumrovih.

Gospodarski temelj je nujen za obstoj slovenske skupnosti na Koroškem

Občina Pliberk ima 6250 prebivalcev (okoli 80 odstotkov prebivalcev obvlada slovenski jezik) in meri 130 kvadratnih kilometrov. V njej živi ena tretjina kmečkega prebivalstva, ki se ukvarja s kmetovanjem. Ostali del gospodarske dejavnosti je industrija in obrtništvo. Največja tovarna v Pliberku je tovarna filtrov, v kateri je zaposlenih 500 delavcev. V občini so tudi mešana podjetja, med katerimi ima celjski Toper tako podjetje Top šport, kjer je zaposlenih 50 žensk (Slovenke in Avstrijke). V občini je veliko trgovin. Tu je tudi Slovenska posojilnica, Kmetijska zadruga.

Organ občine je Občinski svet, ki je sestavljen iz 27 članov iz naslednjih strank: Ljudske stranke z 10 člani, Socialistične z 9 člani, s Slovenske enotne liste s 7 člani in svobodnjakov z enim članom.

Mestni svet je podoben organ kot Izvršni sveti v naših občinah in šteje 7 članov — od teh ima Ljudska stranka 3, Socialisti imajo 2, slovenska Enotna lista pa ima tudi dva člana. Župan občine je socialist, ki je bil izvoljen s pomočjo Ljudske stranke.

Pred zadnjimi volitvami (letos marca) je bila Enotna lista v koaliciji s socialisti in so imeli Slovenci namestnika župana. Ta je bil Fric Kumer. Kljub temu, da je Enotna lista kot edina stranka pri zadnjih volitvah pridobila tako na glasovih kot tudi na mandatih, so se socialisti iz nacionalnih razlogov odločili za prekinitev koalicije z njo in se povezali z Ljudsko stranko. Fric Kumer je p snil, da je Ljudska stranka zelo nemško nacionalno usmerjena in je ves č 2. svetovni vojni odklanjala kakršnokoli sodelovanje s Slovenci. Nek mladi socialisti so enako usmerjeni kot Ljudska stranka.

Pa še to: Ko se v občinskem svetu sprejemajo nekatere odločitve, se l doseže soglasje na gospodarskem področju, medtem ko na narodnostnem dročju ostale stranke preglasujejo Enotno listo Slovencev.

In glavni problemi Slovencev onstran meje? Ti so v šolstvu, ko hočejo na nalistične sile doseči ločevanje otrok slovensko govorečih od nemško gov čih. 40 let po koncu druge svetovne vojne in 30 let po podpisu državne pog še vedno ni izpolnjen 7. člen državne pogodbe. Asimilacijo bo mogoče za viti le, če bo slovenska narodna skupnost gospodarsko dovolj močna in neo sna, je bilo rečeno na aprilskih pogovorih s Klimovci v pliberški občini. venci onstran meje si želijo z državno pogodbo na gospodarskem pod ure liti gospodarske probleme (podobno kot so Slovenci v Italiji to ure Osimskim sporazumom).

Poudarjajo, da je zelo velikega pomena maloobmejni promet, s kateri ohranjajo stiki z matično domovino.

OBVESTILA O PLANINSKIH IZLETIH

19. maja bo tabor ljubljanskih planincev

UO PD IMP Ljubljana, vabi vse planince na XV. planinski tabor Ljubljanskih planincev, ki bo v nedeljo, 19. maja 1985 na Blagajki pri Polhovem Gradcu. Vsi udeleženci planinskega tabora se zberemo na avtobusni postaji 15 minut pred odhodom avtobusa (peron številka 3). Po informacijah PZS bo avtobusni promet proti Polhovem Gradcu in nazaj ta dan okrepljen. Podrobnejša navodila o poteku planinskega tabora bodo objavljena v dnevnem časopisu. Organizator in UO PD IMP Ljubljana vabita k čim večji udeležbi.

1. junija gremo občudovat narcise na Golico

V soboto, 1. junija 1985, bo Planinsko društvo IMP Ljubljana, organiziralo izlet na Golico. Zbrali se bomo pod uro na Železniški postaji ob 6. uri. Vsak udeleženec naj ima že kupljeno povratno vozovnico do Jesenic. Vlak odpelje ob 6. uri 24 min. s šestega perona. Izlet bo vodil Marjan Požar. Ker bodo v tem času poljane pobeljene z narcisami, se obetajo lepi spomini. Vabljeni!

Srečanje z zamejskimi planinskimi društvi v Italiji

V nedeljo, 9. junija 1985, se bodo planinci Planinskega društva IMP podali na srečanje z zamejskimi planinskimi društvi. Srečanje planinskih društev bo v Sovodnju pri Gorici. Ker bo organiziran poseben avtobus, sprejema prijave Marija Jelačič, Titova 126 (orodjarna), tel. 345-271. Prijave sprejema do 24. maja 1985 z vplačilom 800 dinarjev. Odhod avtobusa bo ob 6. uri izpred upravne stavbe na Titovi c. 37.

Z. N.

S POTI PO HRIBIH

Kljub kislemu vremenu slovesno na Ključu

Že deveti tradicionalni pohod, ki ga organiziramo planinci IMP Ljubljana, v sodelovanju s turističnim društvom Dragomer, je bil 14. aprila 1985. Kljub slabemu vremenu je bila udeležba zelo številna.

Že pred gasilnim domom v Dragomerju so nas pozdravili predstavniki športnega društva Dragomer. Pripeli so nam tradicionalni znak pohoda, vsak pohodnik pa je dobil tudi skico pohoda, ki je označena z številko, kar je pomembno nadalnje dogajanje. Kolona je odšla na pot, na čelu pa so bile zastave in harmonika, da nam je bil korak lažji.

Pot je označena s planinskimi znamenji, in je to uradna transverzalna pot, ki je prijavljena tudi pri Planinski zvezi Slovenije in je v seznamu transverzal. Transverzala se uradno imenuje, Po poteh Dolomitskega odreda. Športno društvo Dragomer ali Zveza Telesno Kulturnih Organizacij (ZTKO) Vrhnika, ki ima na Ključu tudi svoj dom, po pravilniku PZS ne morete imeti svoje transverzalne poti, čeprav si jo želita. Pravila so pač takšna, da so lahko transverzalne poti samo pod okriljem planinskih društev. Da pa se lahko vsako leto obudi spomin na hude boje iz časov NOB v Polhograjskih Dolomitih, je transverzalno pot prevzelo PD IMP Ljubljana, ki jo tudi označuje. Za redno označevanje in vzdrževanje ima največ zaslug France Požar, ki skrbi tudi za koordinacijo med športnim društvom Dragomer in PD IMP Ljubljana.

Po skoraj triurni hoji smo prišli na Ključ kar malo upehani. Ker partizanski dom na Ključu ni tako velik, da bi lahko prejel pod streho vse pohodnike, smo se stisnili še po zasilnih prostorih ali pa kar pod dežnikom, smo se stisnili še po zasilnih prostorih ali pa kar pod dežnikom, ker nam vreme ni bilo naklonjeno. Tistim, ki so bili mokri od zunaj in znotraj, je bilo lažje, imeli so ravnotežje, samo zunanja mokrota pa ni dobro dela.

Ko je vsak našel svoj kotiček, se je začel uradni del. Bil je posvečen 40-letnici osvoboditve, 44-letnici ustanovitve OF slovenskega naroda in 1. maja. V kulturnem programu je sodeloval mešani pevski zbor iz Dragomerja, recitatorji in ansambel Trio. Vse to je dalo svečano vzdušje v spomin na hude boje, ki jih je prav na tem terenu bojeval Dolomitski odred in kjer je bilo v letu 1942 do marca 1943 osvobojeno ozemlje. V času ko je bilo ozemlje svobodno, se je tukaj zadrževalo najvišje vojaško in politično vodstvo Slovenije.

Od vsakoletnem pohodu je na Ključu tudi tekmovanje v streljanju z zračno puško, ki privabi številne tekmovalce. Najboljši strelci so nagrajeni.

Ko je minil uradni, kultur tekmovalni program, je prevzel gajanje v roke instrumentalni sambel Trio. Na plesišču so se teli pari in se vrteli še pozno po dan. Tudi hrane ni manjkalo, p še manj. Zadovoljstvo je bilo višku kljub slabemu vremenu.

Domov smo se odpravili po strani krožne transverzale in nazaj v Dragomer. V večernih smo se z rednim avtobusom v nazaj v Ljubljano. Za naslednje smo si zaželeli prav takšno vzdu pripombo, da naj bo vreme bo

ZDRAVKO NAST

Tudi kukavica nam je zapela

Že 17. marca 1984 začeta pot se je končala 20. aprila letos, ko so planinci PD IMP Ljubljana ponovno zakoračili v Dolomite. Snežne razmere v lanskem letu so bile tako neugodne, da smo se morali obrniti že pod Osolnikom. Letošnji izlet pa je pravo nasprotje lanskega. Imeli smo sončno in toplo vreme, narava se je že odela v cvetje in zelenje.

V Škofji Loki smo izstopili in šli skozi staro mestno jedro v Puštal. Preko brvi v Puštalu smo prišli do hiše, na kateri je označeno, do kje je segala voda v največji poplavi 27. septembra 1926, ko je bilo pol Loke pod vodo. Voda je segala do enega in pol metra po hišah, če pa prištejemo še globino struge Poljanske Sore, je bila visoka 7 do 8 metrov. Stari ljudje se še dobro spominjajo, da je voda takrat nosila živino, prašiče, cele hleve, skratka, ujma je bila grozljiva in uničujoča.

Pot smo nadaljevali po dolini Hrastnice. Dolina je ozka, da pozimi sonce ne more posijati vanjo. Oča je rekel, da se po tem bregu še lisica spušča vzvratno, kadar gre v dolino po kuro. Mislim, da je malo pretiraval, ali smejali smo se pa od srca.

Na koncu doline smo se pričeli vzpenjati na 1021 m visoki Tošč. Ker smo si za pristop izbrali severno stran, je bilo po nekaterih globačah še kar precej snega in smo napredovali počasi. Kar malo zadihani in mokri od potu, smo prisopihali na vrh, posedli po klopcah in se nasta soncu.

Ko smo uživali na toplem soncu razgledovali, kolikor je pač mož Tošča, ker je poraščen, smo zasl kukavice. Ne da bi bili vraževe smo se ujeli s pogledi in uganili, d vsak od nas iskal denar. Če je vra kaj verjeti, bo tisti, ki nima den ko prvič v letu sliši kukavico, brez denarja ali pa ga mu bo mo manjkalo vse leto. Z nami je bil predsednik PD IMP Ljubljana L Kosi, direktor Interne banke I Kukavica je kukala, na vejici se sukala, mi pa smo bili preve skrbeh, ali imamo denar ali ga ni mo, saj računamo na Kosi pomoč, če nam bodo šle finančne žave za nohte. Pravijo tako, on banki, zato mora imeti denar, da pomaga.

Ker je bilo sonce že v zenitu, tudi želodec začel oglašati, pa sm toliko potolažili, da ni povzročil več kruljenja, ko smo šli proti Gr di. Pot ni naporna, malo hitrej udari srce zadnjih 200 metrov p vrhu Grmade. Z Grmade je pr razgled na vse strani. Tako na L ljansko kotlino z Zasavskim hrib jem in Menino planino, proti sev se vidijo Kamniške alpe in Karav ke, proti zahodu pa Julijci s Tr vom in Krnom. Na južni strani p venec gora od Trnovskega go Nanosa, Velikega Javornika Snežnika. Z vrha Grmade smo od sli res najlepše vtise in spomine z gledom na slovenski planinski s Vreme za razglede je bilo kot n čeno.

Na Katarini smo se ustavili za n dalj časa, saj smo bili že kar utruj Za nami je bilo že šest ur hoje in Škofje Loke ni bilo na naši poti bene postaje, kjer bi se lahko od jali ali najedli. Še studenci so z redki.

Polni moči smo se podali nato še enourno pot po Žirovskem grabn prišli na cesto Polhov Gradec—Lj ljana. Tu smo počakali avtobus in zadovoljni nad prelepim izletom nili v Ljubljano.

Pot, ki smo jo prehodili, nudi n lepše vtise v zgodnji pomladi a jeseni, ker ni prevelike vročine. P mladi je zelenje, v jeseni so pa go sadeži.

Program izleta na Grossglockner. od 21. do 23. julija

Planinsko društvo IMP Ljubljana bo julija organiziralo tridnevni izlet na 3797 m visoki Grossglokner. Iz Ljubljane se bomo odpeljali v nedeljo, 21. julija 1985, ob 2. uri zjutraj, vrnili pa v torek, 23. julija 1985, v večernih urah.

Nedelja, 21. 7. 1985. Iz Ljubljane se odpeljemo preko mejnega prehoda Korensko sedlo, nato proti Špitalu, Lienzu, Hubku in Kalsu. Od Kalsa dalje pa po alpski cesti do planinskega doma Neues Lucknarhs (1984 m), kamor bomo prispeli med 6. in 7. uro. Od tu naprej pa gremo po planinski poti do prve koče Lucknerhütte (2227 m) in nato do druge koče Stüdelhütte (2802 m). Po krajšem počitku bomo nadaljevali pot do koče Erzherzog-Johann-Hüttle na Adlersruhe (3454 m), kjer bomo tudi prenočili. Če bo vreme ugodno, se bomo še isti dan povzpeli tudi na vrh Grossglocknerja, če ne, pa naslednji dan. Hoje do koče je 6 ur, na vrh še 2 uri.

Ponedeljek, 22. 7. 1985. Če bomo opravili vzpon na vrh že prejšnji dan, se bomo okrog 7. do 8. ure zjutraj podali po vzhodni strani Glossglocknerja v dolino. Pot nas bo vodila deloma po kopnem, deloma po ledeniku do koče Hofmannhüte (2442 m), kjer bomo drugič prenočili. Hoje bo 6 do 7 ur.

Torek, 23. 7. 1985. Zjutraj bomo šli peš uro daleč do parkirišča pri hotelu Franz Josef Hs, kjer nas bo čakal avtobus. Od tam se bomo peljali po alpski cesti do Heiligebluta in dolini Möll mimo Lienza in Spittala. Če bo vreme ugodno, se bomo peljali skozi Gmünd po dolini Malta do visokogorskega akumulacijskega jezera, ki je zaradi svojevrstne gradnje vredno ogleda. Nato se bomo vrnili do Spittala, kjer bo daljši postanek. Vožnjo bomo nadaljevali mimo Beljaka in preko mejnega prehoda Ljubelj v Ljubljano.

Plačilo: Za avtobusni prevoz in cestno takso mora vsak prijavljenec plačati 6.000 dinarjev akontacije na žiro račun 50102-678-43117 in sicer do 10. 7. 1985, oziroma do zasedbe avtobusa.

Prenočišče in cestno takso ter za eventuelni ogled jezera pa bo treba plačati v šilingih, zato mora imeti vsak udeleženec s seboj tudi 300 avstrijskih šilingov.

Prijave sprejema Marija Jelačič, IMP Titova 126, Ljubljana, tel.: 345-271.

Opozorilo: Tistim, ki bodo izlet odpovedali po 10. 7. 2985, bo Društvo zaradi manipulativnih stroškov vrnilo le polovico vplačane akontacije.

Obvezna opema: Planinski čevlji s profilirano gumo, dereze-desetarke. Cepin, snežna očala, topla oblačila: kapa, rokavice, gamaše, rezervne nogavice, srajce, majice, planinska izkaznica in baterija.
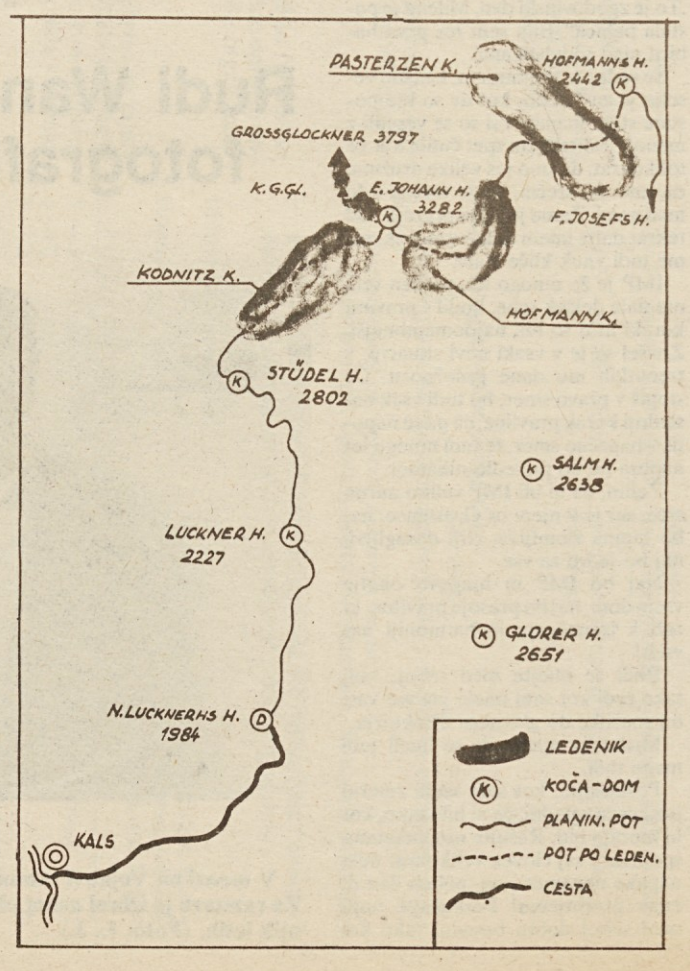
UO PD IMP Ljubljana